

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
HALK BİLİMİ BİLİM DALI

HANİFİ ÜNVER HAYATI VE ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Engin BARLAS

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Dr. Bekir Sami ÖZSOY

MANİSA – 2012

ÖZET

Çalışmamızın amacı Âşık Hanifi Ünver'in hayatını, edebi şahsiyetini ve eserlerini incelemektir. Araştırmamızda yöntem olarak yazılı kaynaklara, Âşık Hanifi Ünver'e ait müzik albümlerine ve Ünver'in eserine başvurulmuştur. Ayrıca Âşık Hanifi Ünver ile bir de röportaj yapılmıştır.

Âşıklık geleneği Türklerin en eski devirlerinden günümüze kadar gelmiş bir atalar mirasıdır. Tarihi devirler boyunca şaman, kam, baksı, bakşı, ozan baksı gibi isimlerle anılan bu geleneğin temsilcileri İslamiyet'in kabulünden sonra "âşık" ismini almışlardır. Âşık Hanifi Ünver de bu geleneğin günümüzdeki temsilcilerinden biridir.

Âşık Hanifi Ünver bireysel ve toplumsal anlamda şiirler yazmıştır. Bir yandan kendi dertlerini, sıkıntılarını, beklentilerini, hayat mücadelesini, sevgisini ve üzüntüsünü şiirlerine naklederken beri yandan içinde yaşadığı toplumun sıkıntılarını ve ümitlerini de dile getirmiştir.

Çalışmamızda Âşık Hanifi Ünver'in âşık olma sürecini; rüya motifi, usta - çıraklık ilişkisi ve mahlas alması başlıklarıyla inceledik. Böylece Âşık Hanifi Ünver'in âşıklık geleneği içerisindeki yerini belirledik. Bunun yanında âşıklık geleneği ile ilgili görüşlerini yazdık. Görme engelli âşıklardan en bilineni ve Âşık Hanifi Ünver'in de bir görme engelli olarak kendisine örnek olarak aldığı Âşık Veysel hakkındaki görüşlerini yansıtmaya çalıştık.

Âşık Hanifi Ünver şiirlerini hece ölçüsü, kafiyeye yapısı, nazım şekilleri ve türleri bakımından inceleyerek âşık tarzı şiirdeki şekle uygunluğunu belirlemeye çalıştık. Şiirlerinin dil özelliklerini incelerken de dile olan hâkimiyetini, yerel kullanımları ve atasözü – deyimlerin şiirlere etkilerini belirttik. Ayrıca Âşık Hanifi Ünver'in kullanmış olduğu söz sanatlarını ve anlatım tekniklerini de örneklerle gösterdik. Sevgi ve aşk, millî duygu, din – tasavvuf, tabiat ve gurbet gibi Ünver'in şiirlerinin temelini oluşturan unsurları da ele aldık.

Âşık Hanifi Ünver'e ait yüz dokuz adet şiir hece ölçüsü tasnifi ile çalışmamızda yer almıştır.

Çalışmamızın sonuç kısmında âşıklık geleneğinin ortaya çıkışını ve gelişimini çeşitli araştırmacılardan alıntılarla kısaca anlatıp bu gelişim içerisindeki geleneğin günümüzdeki durumunu göstermeye çalıştık. Günümüz âşıklarından Âşık Hanifi Ünver'in yerini de tesbit ettik.

Anahtar Kelimeler: Âşık Hanifi Ünver, âşıklık geleneği, âşık tarzı şiir.

ABSTRACT

The goal of our thesis is to analyse Aşık Hanifi Ünver's works, personal life and literary life. This search is based on written source. Aşık Hanifi Ünver's musical albums and his own works. Furthermore Aşık Hanifi Ünver is interviewed.

Tradition of Minstrelsy is a elder heritage lasted from old regimes to present day. The leading agents of this custom to be termed with names like shaman, cam, baksi and bards are named as Aşık after accepting Islams as religion. Aşık Hanifi Ünver is a representantive of this custom today.

Aşık Hanifi Ünver writes individual and social poems. When he mirrors his own troubles, frustrations, expectations, struggle of life, love and sorrow on his poems, on the other hand he expresses worries and hopes of community which he lives in.

We analyse process of being Aşık Hanifi Ünver with titles : dream motif, a master-apprentice relationship and taking a appellation (pseudonym). So we define the place of Aşık Hanifi Ünver in the tradition of Minstrelsy. Furthermore we write his own ideas about this custom. We try to reflect Aşık Hanifi Ünver's opinions about Aşık Veysel who is the most famous blind bard and followed by Aşık Hanifi Ünver since he is also a blind man.

We try to determine the appropriateness of his poems in this traditional style by analysing them in terms of syllabic poems, rhyme structures, poetic forms and literary genres. We explore his mastery of language while examining the properties of language in his poems and effects of his local uses and the proverb-poem phrases to them. Moreover we show examples which reflect figures of speech and narrative techniques used by aşık hanifi ünver. We discuss the basic elements of his poems like love, national feelings, religion-mysticisim, nature and foreign land.

One hundred nine classification of syllabic poetry belonging Aşık Hanifi Ünver take place in this inquiry.

In the conclusion of our study we try to show the status of the tradion of Minstrely within the process by telling the emergence and development of this tradition with various quotes of different searchers. We also define the place of Aşık Hanifi Ünver in today's represantative of tradion of Minstrely.

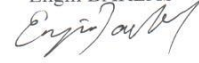
The key words: Aşık Hanifi Ünver, Tradition of Minstrely, and poetry in this tradition.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "**Hanifi Ünver Hayatı ve Eserleri**" adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

16.10.2012
Adı Soyadı

Engin BARLAS

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	437129
Yazar Adı / Soyadı	Engin BURLAS
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 15722595680
Telefon / Cep Telefonu	
e-Posta	engin710@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	HANIFI ÜNVER, HAYATI VE ESERLERİ
Tezin Tercümesi	HANIFI UNVER'S LIFE AND WORKS
Konu Başlıkları	Halk Bilimi (Folklor)
Üniversite	Celal Bayar Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	Türk Edebiyatı Bölümü
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Halk Bilim (Folklor) Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2012
Sayfa	262
Tez Danışmanları	Yrd. Doç. Dr. Bekir Sami ÖZSOY
Dizin Terimleri	Halk bilimi=Folklore Halk şiiri=Folk poetry Türk halk şiiri=Turkish folk poetry Biyografi=Biography
Önerilen Dizin Terimleri	
Yayımlama İzni	☒ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Ertelemesini istiyorum

a. Yukarıda başlığı yazılı olan tezin, ilgilienlerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimize ilgili fikri mülkiyet haklarını saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

16.07.2012

İmza:

Yazdır

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 17.06.2011 tarih ve 12/27 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü öğretim Yönetmeliği'nin 24. Maddesi gereğince Enstitümüz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Halk Bilimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Engin BARLAS'ın "Hanifi ÜNVER Hayatı ve Eserleri" Konulu tezi incelenmiş ve aday 28.06.2012 tarihinde saat 10.30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna	☒	<u>OY BİRLİĞİ</u>	☐
DÜZELTME yapılmasına	* ☐	<u>OY ÇOKLUĞU</u>	☒
RED edilmesine	** ☐	ile karar verilmiştir.	

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN

Yrd. Doç. Dr. Bekir Sami ÖZSOY
(Danışman)

ÜYE

Prof. Dr. Kenan ERDOĞAN

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI

Evet Hayır

*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir

Tez, mutlaka basılmalıdır

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

ÖN SÖZ

Başlangıcı Türklerin tarih sahnesine çıkışına dayanacak denli eski olan âşıklık geleneği halk edebiyatının bugüne dek yaşatılmasında en önemli rollerden birini üstlenmiştir. Bu denli eski bir tarihe sahip olan âşıklık geleneği zaman içerisinde kimi dönemlerde unutulmaya yüz tutmuş olsa da varlığını korumayı ve hissettirmeyi bilmiştir. Günümüzde de bu gelenek, her ne kadar çok güçlü bir şekilde diyemesek de, varlığını Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde ve Türk devletlerinde sürdürmektedir. Biz de “Hanifi Ünver, Hayatı ve Eserleri” adlı bu çalışmamızda âşıklık geleneğinin ortaya çıkışını, tarih içerisindekini seyrini ve günümüzdeki durumunu ortaya koymaya çalıştık.

Tarih boyunca birçok devlet kurup çok geniş bir alana yayılan Türk milleti kültürünü ve kültür ürünlerini de bu sahaya taşımıştır. Yayıldığı bu coğrafya içerisinde Türkler'in diğer komşu halklarla bir kültür etkileşimine girmemiş olması düşünülemez. İlişki içerisinde bulunduğu halklarla dil, inanç, sosyal yaşam ve kültür etkileşime girip bünyesine aldığı unsurları kendine has özelliklerine göre harmanlayan Türkler bu etkileşim içerisinde de âşıklık geleneğini devam ettirmiştir. Âşıklık geleneği yaşayageldiği yüzyılların özelliklerini de taşır. Sosyal ve siyasal hayatın da içerisinde her zaman var olan âşıkların şiirleri bize tarihi devirlerle ilgili çok değerli bilgiler verdiği gibi dönemin gelenek üzerindeki etkilerini ve şiir özelliklerini de yansıtır. Bu açıdan baktığımız zaman çalışmamızın, dönemimizin âşıklık geleneği hakkında gelecek nesillere bilgi taşıyacağını ümit ediyoruz.

Çalışmamız giriş, üç ana bölüm, sonuç, kaynakça ve ekler olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde âşıklık geleneğinin gelişimi hakkında bilgi verirken bu gelişimi incelemek konusunda emek vermiş bilim adamları ve çalışmalarına değindik.

Birinci bölümde geldiği soydan başlayarak hayatını nakledip âşıklık sürecini (rüya görmesi bade motifi, usta - çırak ilişkisi, mahlas alması), gelenek ve Âşık Veysel hakkındaki görüşlerini detaylı bir şekilde yansıtmaya çalıştık.

İkinci bölümde Âşık Hanifi Ünver'in edebi şahsiyetinden bahsederek şiirlerini şekil ve muhteva açısından inceledik.

Üçüncü bölümde ise Âşık Hanifi Ünver'in eserlerini hece sayılarına göre tasnifleyerek yazdık.

Çalışmamız bilimsel ve bilgisel yönden mutlak eksiklikler ve sonradan aksi söylenebilecek yanlışlıklar taşımaktadır. Ancak âşıklık geleneği içerisinde hakkında hiç çalışma yapılmamış ve eserleri toplu halde bulunmamış değerli bir aşığı Halk Bilimi dünyasına kazandırması açısından çalışmamızı kıymetlendirmek mümkündür diye düşünüyoruz. Bu çalışmamda, hiçbir zaman değerli yardımlarını benden esirgemeyen hocam Yrd. Doç. Dr. Bekir Sami ÖZSOY'a, Âşık Hanifi Ünver'in şiirlerini toplu halde bulundurup bana ulaştıran Münir TAŞTAN öğretmenime ve tabii ki eserin gerçek sahibi olan Âşık Hanifi ÜNVER'e sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK HANİFİ ÜNVER'İN HAYATI

1.1. SOYU.....	35
1.2. HAYATI.....	35
1.2.1. Doğumu ve Çocukluğu.....	35
1.2.2. Kardeşleri.....	38
1.2.3. Eğitimi.....	39
1.2.4. Evliliği ve Mesleği.....	39
1.3. ÂŞIKLIK HANİFİ ÜNVER'İN ÂŞIKLIK GELEĞİ İÇİNDEKİ YERİ.....	43
1.3.1. Rüya Görme ve Bade İçme Motifi.....	43
1.3.2. Usta – Çırak İlişkisi.....	48
1.3.3. Mahlas Alması.....	50
1.3.4. Âşıklık Geleneği Hakkında Görüşleri.....	51
1.3.5. Âşık Veysel Hakkında Görüşleri.....	56

İKİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK HANİFİ ÜNVER'İN EDEBİ ŞAHSİYETİ

2.1. ŞİİRLERİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	59
2.1.1. Şiirlerinde Ölçü ve Duraklar.....	59
2.1.2. Şiirlerinde Kafiye Yapısı.....	77
2.1.3. Şiirlerinin Nazım Şekilleri ve Türleri.....	86
2.2. ŞİİRLERİNİN DİL ÖZELLİKLERİ.....	104
2.3. ŞİİRLERİNDE SÖZ SANATLARI.....	106
2.3.1. Teşbih.....	106
2.3.2. İstiare.....	107
2.3.3. Teşhis.....	108
2.3.4. Tezat.....	109
2.3.5. İstifham.....	110
2.3.6. Telmih.....	111
2.3.7. Mecaz-ı Mürsel.....	112
2.4. ŞİİRLERİNDE ANLATIM ÖZELLİKLERİ.....	113
2.4.1. Hikâye Yoluyla Anlatım.....	113
2.4.2. Tasvir Yoluyla Anlatım.....	115
2.4.3. Açıklayarak Anlatım.....	116
2.4.4. Nasihat Yoluyla Anlatım.....	119

2.4.5. Soru Yoluyla Anlatım.....	121
2.4.6. Doğrudan Anlatım.....	125
2.5. ŞİİRLERİNİ OLUŞTURAN UNSURLAR.....	127
2.5.1. Sevgi ve Aşk.....	127
2.5.2. Milli Duygu.....	130
2.5.3. Din ve Tasavvuf.....	133
2.5.4. Tabiat.....	139
2.5.5. Gurbet.....	143

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİRLER

3.1. YEDİ HECELİ ŞİİRLER.....	147
3.2. SEKİZ HECELİ ŞİİRLER.....	150
3.3. ON BİR HECELİ ŞİİRLER.....	175
3.4. ON ÜÇ HECELİ ŞİİRLER.....	230
3.5. ON BEŞ HECELİ ŞİİRLER.....	232
SONUÇ.....	235
KAYNAKLAR.....	238

GİRİŞ

HALK EDEBİYATI VE ÂŞIK EDEBİYATI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Tarih boyunca ancak yüksek medeniyetler kurabilen milletlerin edebiyatları olmuştur. Bu milletlerin basında yer alan Türk Milleti'nin de uzun bir geçmişe sahip medeniyeti ve edebiyatı vardır. Temelde halk inanışı ve yaşayışına dayanan edebiyatımızı bir başlık altında incelemek mümkün olmadığından şubelere ayırmak gerekmektedir. Türk Edebiyatı'nın en mühim şubelerinden biri de şüphesiz Halk Edebiyatı'dır. Türk Halk Edebiyatı üzerinde çalışan bilim adamlarımızın tariflerini vererek konumuza girmek istiyoruz.

Halk Edebiyatı", Türk Edebiyatı'nın "bütünü" içinde geniş halk kitlesi ile tarikat zümrelerinin edebî zevk, düşünce, inanç ve hayat; görüşlerini umumiyetle sade bir dille aksettiren anonim veya ferdi eserler olarak tanıtılarak karşımıza çıkmaktadır.¹ Bölümleri arasında da nazım, anlatım mahsulleri ve tiyatro gösterilmektedir.² Yine folklorla arasında sıkı bir münasebet bulunduğu belirtilir.³ Bazı folklor araştırmacıları ise folklor ile Halk Edebiyatı'nı biri birine karıştırırlar."⁴ Bütün bunlara rağmen son yıllarda yetişen bilim adamları ve çalışmalar küçümsenmeyecek bir seviyeye ulaşmış bulunmaktadır. Edebiyat tarihi üzerinde çalışan bilim adamları edebiyat tarihi ile medeniyet tarihini birleştirmektedirler.⁵ Ayrıca edebiyat mahsullerinin menşei'nin inanca dayalı ve halk şâirleri tarafından meydana getirilen eserler olduğunu sonradan ilk

¹ Prof. Dr. Şükrü Elçin, Halk Edebiyatına Giriş, Ankara, 1981, s. 1

² _____, a.g.e, s.1

³ Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, "Folklor ve Halk Edebiyatı Mahsülleri Arasındaki Münasebetler" Türk Folklor Araştırmaları, 14, (281) s. 6928-6931, Aralık, 1972

⁴ Dr. Reşat Genç, "Divan'ü Lûgat-it Türk'teki Bazı Destan Parçalarına Dair" Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri, Konya 1976, s. 38

Nimetullah Hafız, "Yugoslavya'da Türk Destanları" a.g.e., 55

Mehmet Önder "Efsanelerin Yüku Altında Anadolu" a.g.e, 80

Prof. Dr. Faruk Sümer, "Koroğlu'nun tarihi şahsiyeti hakkında bazı vesikalar", a.g.e, 113

Bu kitapta yer alan bildiriler iki seksiyon halinde sunulmuş olup folklor seksiyonunda Halk Edebiyatı bildirileri yer aldığı gibi Halk Edebiyatı seksiyonunda da Folklorla ilgili bildirilere yer verilmiştir. Yukarıda verilen beş bildiri örnek olması bakımından alınmıştır. Aynı hatanın kültür Bakanlığınca düzenlenen Uluslararası Folklor Kongrelerinde de yapıldığını görüyoruz.

⁵ Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü, Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul, 1926, 1980, 1981, 1983, s. 1

söyleyicilerinin unutulduğunu belirtirler.⁶ Araştırmacılardan bazıları halk şâirlerini ayrı bir bölümde incelemek arzusunda⁷, bazıları ise halk edebiyatı içinde incelemek niyetindedir.⁸ Bize göre her iki yolu tercih eden araştırmacılar da haklıdır. Hepsinin kendi düşüncelerine göre haklı yönleri vardır. Ancak Türk milleti'nin tarih sahnesine çıkışı kabul edilen M.Ö.IV.-V.y.y. dan bu yana geçen 2500 yıl içinde çeşitli din ve medeniyetler kurup dünya coğrafyasında en geniş alanı kaplayan ve en uzun ömürlü millet kabul edilen Türklerin edebiyatını değerlendirmek pek kolay değildir. Zira milletimiz zaman zaman farklı medeniyetlerin tesiri altında kaldığı gibi, biri birinden uzak coğrafi bölgelerde dil ve kültür açısından da bir takım değişiklikler göstermiştir. Bu bakımdan Türk medeniyeti ve Türk edebiyatını incelerken bir takım zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu zorlukları ortadan kaldırmak için tutulan yol araştırmacılara göre değiştiğinden farklı görüşe sahip bilim adamlarına hak vermemiz icap ediyor. Bu arada edebiyatımızın nasıl meydana geldiğini söyleyerek konumuza bir açıklık kazandırmaya çalışalım. Bu konuda Yrd. Doç. Dr. Bekir Sami ÖZSOY doktora tezinde:

“ ...İlk zamanlar aşiret, daha sonra kavmî zümreler halinde yaşayan, bunların da bir araya gelerek devlet kurduğunu öğrendiğimiz Türk milleti, önceleri totem inancına sahip olup yılda bir haç ayini yapardı. Haç ayini yanında sığır ve şölen adı verilen törenler totemizm kalıntıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Lider durumundaki semiyeler, topluluğunun fertlerine birinin intikamını almak, yasını tutmak gibi zorlamalarda bulunurdu. Bu zorlamalar sonunda Yuğ ortaya çıktı. Türkler başka dinlere girip bu milletlerin kültüründen etkilenince yukarıda belirttiğimiz eski dini yaşayış tarzı birer örf ve adet haline geldi. Bu adetlerden başka eski Türklerin inandığı mavi gök ve kara yer adında iki umde daha vardı. Bunlara yer-sup derler. Kendilerine ata saydıkları kurt şerefine yılda bir defa yaptıkları dini tören de zamanla örf ve adet haline geldi. Bu törenleri yöneten ve uygulayan şahıslar coğrafi bölgelere göre Ozan, Kam, Oyun, Bahsı, Şaman... gibi adlarla anılırlardı.⁹ İster dini mahiyette olsun ister eğlence şekline dönüşsün bu törenlerde bedii zevklerin olduğu açıktır. Bu törenlerde, sihribazlık, rakkaslık, musikişinaslık, hekimlik, şâirlik gibi vasıfların bu adamlarda bir arada

⁶ _____, a.g.e, s. 14,15,69.

⁷ Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, “Bazı Aydınlarımıza Bir Türü Sevdiremediğimiz Halk Edebiyatımız”, Milli Folklor, 1, (1) Ocak, Şubat, Mart, 1989, 4-5

⁸ Murat (Uraz) Halk Edebiyatı, İstanbul, 1933, s. 4-7

⁹ Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü, Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul, 1983, s. 67

bulduğunu görüyoruz. Gökteki ilahlara kurban göndermek, kötülükler, hastalıklar, cinler tarafından gelen işleri efsunla yok etmek, hastaları tedavi etmek, bazı ölülerin ruhunu semaya yollamak, hatıralarını yaşatmak gibi sosyal görevler ozanların yaptıkları işler arasında yer almaktadır.¹⁰ Bu değişik işler için değişik ayinler yapılır. Bunlardan bir kısmı şekil değiştirdi. Bir kısmı ise hala yaşanmaktadır. Ozan bu işleri yaparken türlü tavırlar alır, şekilden şekile girer, şiirler söyler ve. onları kopuzla çalar özel bestesiyle beraber söyler, sihirli olduğuna inanılan, bu sözler Türk şiirinin en eski şekilleri olsa gerekir. Ne var ki bu ilk örnekler yazı yayınlamadan evvel şifahî bir şekilde kuvvetle yaşamış olmasına rağmen günümüze ulaşamamıştır. Yukarıda saydığımız sosyal görevleri üstelenen ozanların halk kalında büyük önemlerinin olduğu gözlenmektedir. Yazıyı almamız, değişik yazıları kabul edip kullanmamız ve çeşitli medeniyet dairelerinin tesiri altında bulunmamız ozanlarımızı ve edebiyatımızı fazla etkilememiştir. İslamiyet’i kabulümüzle başlayan köklü değişikliklerden sonra bile putperestlik zamanından kalma edebî şekillere veya onların İslam’ı renk almış tarzlarına dönüştüğünü görmekteyiz.¹¹ demektedir.

Türk edebiyatı köken olarak halk inancına dayalı ihtiyaçlardan kaynaklanan ve bu ihtiyacı karşılayan halk şâirleri tarafından meydana getirilmiştir. Zamanla kültür, medeniyet ve inanç değişikliğiyle inkişaf etmiş olup, edebiyatımızın kurucusu sayılan halk şâirleri değişik kimlikle her zaman varlığını korumuştur. Ayrıca halk edebiyatımızın mahsullerinin ilk söyleyicileri unutulduğu için anonim bir şekle dönüştüğü düşüncesindeyiz.

Şimdiye kadar söylediklerimize dayanarak, Türk Edebiyatı, Halk edebiyatından kaynaklanan ve ilk edebiyatçılarının halk şâirleri olduğu gerçeğinden hareket edecek olursak halk şâirlerini bu günkü isimleri ile âşıklarımızı ve âşık edebiyatını halk edebiyatından ayırmak yanlış bir yol olacaktır. Yine yukarıda söylediğimiz gibi uzun zaman ve farklı coğrafi bölgeler ve farklı medeniyetler ile kültür daireleri arasında gelişen Türk Edebiyatı’nı değerlendirmenin zorluğu göz önüne. alınınca Türk Edebiyatı zaman ve şartlara göre tasnif edilip kollara ayrılarak değerlendirilmek zorundadır, düşüncesindeyiz. Ancak âşık edebiyatı ile tarikat zümrelerinin etrafında gelişen tekke

¹⁰ _____, a.g.e., s. 67

¹¹ _____, a.g.e., s. 67

edebiyatının yerlerinin bu tasniflerde şimdiye kadar yapıldığı gibi¹² muğlak bırakılmaması gerektiğini de belirtmekte fayda olacağı inancındayız.

Bu konuda tasnifin nasıl yapılacağı ve halk şâirlerimizle mutasavvıf şâirlerimizi nerede incelemek gerektiği konusunu bu konuda her biri bir otorite olan bilim adamlarına bırakırken, konu itibarıyla edebiyatla sıkı bir münasebet içinde bulunan yeni bilim dallarından folklor'un içinde âşık edebiyatı ve âşıkların bulunmayacağını da belirttikten sonra halk edebiyatımızla ilgili çalışmalar hakkında bilgi vermek istiyoruz.

B-Halk Edebiyatı ve Âşık Edebiyatı Hakkında Yapılan İlk Çalışmalar

Halk edebiyatımızın müracaat el kitabı diyebileceğimiz Halk Edebiyatına Giriş adlı eserde Prof. Dr. Şükrü ELÇİN: ‘ Türk dilinde ve düşüncesinde ‘‘Halk Edebiyatı’’ tabiri oldukça yenidir. Türkiye’de aşağı-yukarı 70-80 yıldan beri ‘‘Divan Edebiyatı’’ dışında kalan saz ve tekke şâirleri nev’inden ferdi mahsullerle, malzemesi dile dayanan atasözü, destanlar, masallar, ninniler hikâyeler, fıkralar, bilmece, mâniler, ninniler, türküler, ağıtlar, ninniler v.b. ilk söyleyicilerin umumiyetle tesbit edemediğimiz eserler bu tabirle yaygın hale gelmiştir.’’¹³ şeklinde tanıtarak ilk çalışmaların Şinasi’nin ‘‘Durub-ı Emsal-i Osmaniye’si’’, Ziya Paşa’nın ‘‘Şiir ve İnşa’sı’’, Namık Kemal’in tiyatroları ve ‘‘Vatan’’ gibi makaleleri ‘‘halkı’’ ve ‘‘millet’’i Avrupalı görüşle arayan eserler olarak belirtir¹⁴ Bu eser halk edebiyatımız üzerindeki en derli toplu çalışmadır. Eserde halk edebiyatı kelimesinin dilimize tercüme yolu ile girdiği belirtilerek ülkemizdeki ilk çalışmaların Ziya Gökalp, Rıza Tevfik, Fuad Köprülü, Pertev Naili Boratav ve Ahmet Kutsi Tecer tarafından yapıldığı da zikredilir.¹⁵ Ayrıca halk edebiyatının konuları içine anonim ve kollektif karakter taşıyan mahsullerle: Efsâne, menkabe, destan, masal, hikâye, atalar sözü, fıkra, türkü, bilmece, mani, ninni, ağıt ve köy orta oyunu, dediğimiz temsilleri; meddah, karagöz ve orta oyununu hattâ kuklayı halk edebiyatı adı altında toplayarak örneklerini sermesi bakımından çok önemlidir.

¹² Prof. Dr. Umay Günay, Aşık Tarzı Şiirin Geleneği ve Rüya Motifi, Ankara, 1986, s.2

¹³ Prof. Dr. Şükrü Elçin, Halk Edebiyatına Giriş, Ankara, 1981, s.1

¹⁴ _____, a.g.e., s.2-3

¹⁵ _____, a.g.e., s.4

Bu eserde de âşık edebiyatının halk edebiyatından ayrı telakki edilmediği görülmektedir. Bundan sonra yayımlanan Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL ve Prof. Dr. Ali TORUN'un Halk Edebiyatı El Kitabı'nda da aynı görüşlere yer verilir. O halde biz şimdi âşık edebiyatımızı halk edebiyatımızın bir şubesi sayarak, bu alanda yapılan çalışmalardan söz edelim:

C-Âşık Edebiyatı Üzerinde Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde bu güne kadar Âşık Edebiyatı'nın tam bir bibliyografyası yayımlanmamıştır,¹⁶ denmektedir. Buna karşılık zaman zaman parçalar halinde bibliyografyaların yayımlandığı da belirtilmektedir.¹⁷

Âşıklarımızla, ilgili ilk bibliyografyayı Mustafa Adil Özder¹⁸ hazırlamıştır. M. Türker Acaroğlu ayrı iki zamanda iki bibliyografya çalışması hazırlamış olup birini Fırat Ozan'la birlikte¹⁹ neşretmiş diğerini ise tebliğ olarak Kültür Bakanlığı tarafından tertiplenen kongrede sunmuştur.²⁰ Biz bu bildiriye görmedik. Bir çok araştırmacı 1928'den bu yana yazma eserler üzerinde çalışmalar yapmakta ve yayımlamaktadırlar. Bunlar arasında yeni âşık isimleri, biyografileri ve âşık tarzı şiirler de yer almaktadır. Ancak bunların da toplu olarak değerlendirilmesi yapılmış değildir. Matbaanın ülkemize gelişinden yukarıda sözünü ettiğimiz 1928 yılına kadar, İstanbul'da olmasa bile, İstanbul dışında, çeşitli yerlerde yapılan yayımlar da değerlendirilmemiştir. Şimdi bu alanda yapılan çalışmalardan söz ederek konumuza devam edelim.

¹⁶ _____, a.g.e, s.VII.

¹⁷ _____, a.g.e, s.VII.

¹⁸ Adil Özder, "Saz Şairleri Bibliyografyası", T.C.Kültür Bakanlığı Halk Kültürleri Araştırma ve Geliştirme Dairesi Arşivinde basılmamış olarak bulunmaktadır. Son çalışmalar eksiktir.

¹⁹ M. Türker Acaroğlu – Fırat Ozan, Türk Halk Bilgisi ve Halk Edebiyatı Üzerine Seçme Yayınlar Kaynakçası, Ankara, 1972

²⁰ M. Türker Acaroğlu, "Türk Halk Bilgisi Kaynakçası Üzerine, "I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, I. Cild, Ankara, 1976, s. 21.47

1- Karma Çalışmalar :

Bu günkü bilgilerimiz bize âşık edebiyatımız üzerinde ilmî çalışmaların Ziya Gökalp²¹ , Rıza Tevfik²² ve M. Fuad Köprülü'nün”Folklor” u tanımlayıp tercüme yoluyla dilimize “Halk Edebiyatı” olarak yerleştirdikten, ayrıca, yapılacak araştırmaların değerini belirtmelerinden sonra başladığını göstermektedir²³.

Türk şiiri üzerinde ilk bilgileri Kaşgarlı Mahmud'un hazırladığı Divan u Lügati't-Türk'de buluyoruz²⁴. Yine ilk şâirlerimiz hakkında mezkur eserde Çuçu,dan söz edilir. Reşit Rahmeti Arat'ın bildirdiğine göre ilk şâirlerimiz Aprınçur Tigin, Kül Tarkan, Singku Seli Tutung, Ki-Ki, Pratyaya-Şiri, Asıg Tutung, Çisuya Tutung, Kalım Keyşi, Çuçu'dur. Bunları vermesi ve eski Türk Şiiri hakkında bilgiler içermesi bakımından R.Rahmeti Arat'ın çalışması çok önemlidir.²⁵ Ülkemizde yapılan çalışmalar küçümsenmeyecek kadar fazladır. Bu bakımdan zaman zaman folklor ve halk edebiyatı birbirine girmiş gibi karşımıza çıkmaktadır. Bu arada çözüm bekleyen bir de terminoloji meselesi vardır ki, nedense kimse bu meseleye pek yaklaşmamaktadır²⁶. Yaklaşanlar da kırıcı olmamak için meseleye kesin çözüm getirmek yolunu tercih etmemektedirler.

Ülkemizde halk edebiyatı üzerinde yapılan çalışmalar bir kaçı dışı da Anadolu'dan dışarıya çıkmadığından Türk halk edebiyatının bütününe de şamil olmamaktadır. Yine halk edebiyatımızla ilgili antolojiler, şiirimizin geçmişini tam olarak yansıtmamaktadırlar.

Bu bakımdan Türk Şiiri'nin bütününü kapsayan tam bir antolojiyi de var olarak, göstermemiz mümkün: değildir. Ancak çeşitli zamanlarda yayınlanmış olan antolojilerimizi de küçümsememeliyiz düşüncesinde olduğumuzu belirterek âşık

²¹ Ziya Gökalp, “Halk Menediyeti-I Başlangıç” *Halka Doğru*, Sayı 14, İstanbul, 1329.

²² Rıza Tevfik (Bölükbaşı), “Folk-Lore” *Peyâm Gazetesi*, edebi ilâvesi, Sayı 20, Şubat İstanbul, 1329.

²³ M. Fuad Köprülü, “Yeni bir ilim:Halkiyat-Follore”, İkdam, İstanbul, 24 Kânunusâni, 1329.

²⁴ Prof. Dr. Umay Günay, *Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Ruyâ Mütifi*, s.VII, Ankara 1986.

²⁵ Reşit Rahmeti Arat, *Eski Türk Şiiri*, Ankara 1965, S.XX-XXII.

²⁶ Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, “Folklor veHalk Edebiyatı Mahsülleri Arasındaki Münasebetler” *Türk Folklor Araştırmaları*, 14 (282) s.6528-6531, İstanbul, Aralık 1972.

edebiyatımız hakkında yapılan ilk çalışmaları vermeye devam edelim²⁷. Bu konuda yine Yrd.Doç. Dr. Bekir Sami ÖZSOY doktora tezinde:

“...Türkoloji'nin ülkemizde kurucusu sayılan M. Fuad Köprülü, 1914 yılında yazdığı ve İkdâm gazetesinde seri halinde yayımlanan “Saz şâirleri”²⁸ adlı inceleme halen değerini yitirmemiştir. Köprülü, söz konusu inceleme de âşıkları genelleme yaparak Bektaşî olarak gösterir. Yine âşık tarzının kaybolduğunu ve âşıkların umumiyetle ümmî olduklarını belirtir. Bize göre Köprülü bu hükümlerinde yanılğı içindedir. Zira âşıkların %50 den fazlası sünnidir. Aşiret âşıklarından bazıları hariç çoğu okuryazardı. Âşık tarzı hiç bir zaman kaybolmamış, hatta bütün zorluklara rağmen gelişerek devam etmiştir. Günümüzde yaşayan kendisini tanıdığım 100 den fazla âşık vardır. Köprülü, bundan sonra, 1915 yılı da “Türk Edebiyatında. Âşık Tarzının Menşei ve Tekamülü Hakkında, Bir Tecrübe”²⁹ adlı incelemesini yayımlamıştır. Bu incelemede kaynak sıkıntısını dile getirmiş, bunu Divan Edebiyatı, mensuplarının küçümseyici tavrına bağlayarak Tanzimat Edebiyatı mensuplarının fikir olarak zaman zaman bu edebiyata değer vermelerine rağmen, uygulamada Dîvan Edebiyatı mensuplarından farklı olmadıklarını belgeleyerek âşık tarzı edebiyatın önemi ve diğer edebiyatlarla münasebetleri üzerinde durmuştur.

²⁷ Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, (Dr. A. Berat Alptekin, Esmâ Şimşek), ile beraber, “Azerbaycan Aşıkları ve el Şâirleri-II” İstanbul 1985.

Ignacz Künos “Türk Halk Edebiyatı” Leiden 1892, Tercüme eden Dr. Tuncer Gülensoy, Tercümen 1001 Temel eser, İstanbul 1978.

²⁸ Mehmet Fuad (Köprülü) “Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 1” İkdâm 3 Mart 1914

“Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 2” “Aşık Tarzının menşei ve Tekamülü” İkdâm 7 Mart 1914.

“Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 3” “Aşık Tarzı Hangi Şeklin Hayatın İfadesidir ?” İkdâm 11 Mart 1914.

“Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 4” “Aşık Tarzı Hangi Şeklin Hayatın İfadesidir ?” İkdâm 16 Nisan 1914.

“Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 5” “Aşık Tarzı Hangi Şeklin Hayatın İfadesidir ?” İkdâm 19 Nisan 1914.

“Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 6” “Aşık Fasılları” İkdâm 25 Nisan 1914

“Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 7” “Şive ve Lisâl” İkdâm 7 Mayıs 1914.

“Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 8” “Arûz Vezni” İkdâm 21 Mayıs 1914.

²⁹ M. Fuad (Köprülü) “Türk Edebiyatında Aşık Tarzının Menşei ve Tekamülü Hakkında Bir Tecrübe”, Milli Tetebbular Mecmuası, Cilt I, Nu:2, sayfa, 5-46.

Köprülü bundan sonraki çalışmalarında saz şiiri antolojisi meydana getirmek için bir gayret içindedir. 1929-1940 arasında yayımladığı Gevheri³⁰, Erzurumlu Emrah³¹, XVI. Asrın sonuna kadar Saz Şâirleri³², Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi³³, XVII. Asır Saz Şâirleri³⁴, Âşık Dertli³⁵, Âşık Ömer³⁶, Karacaoğlan³⁷, XVIII. Asır Saz Şâirleri³⁸, XIX. Asır Saz Şâirleri³⁹, XX. Asır Saz Şâirleri⁴⁰, bu çalışmanın mahsulü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmalar 1962 den sonra Türk Saz Şâirleri adı altında toplanarak yayımlanmıştır⁴¹.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yetişen bilim adamlarımızdan Saadeddin Nuzhet (ERGUN) Dr. Mehmed Fend (UĞUR) ile birlikte hazırladıkları, Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı⁴² adındaki çalışması ve ilk cild halindeki Halk Şâirleri⁴³ adlı eseri vücuda getirdikten sonra aşağıda adlarını vereceğimiz antoloji ve monografik çalışmaları neşretmek sureti ile bu sahaya ilk hizmet edenler arasında yer almıştır. Yayımladığı eserler arasına, yüksek lisans tezinde⁴⁴ faydalandığım: Silleli Surûri⁴⁵, Âşık⁴⁶, Âşık Ömer⁴⁷, Gedai⁴⁸, Halk Edebiyatı Antolojisi⁴⁹, Kuloğlu⁵⁰, Katibi⁵¹, Karacaoğlan⁵², Gevheri⁵³, Pir Sultan Abdal⁵⁴, Bektaşî Şâirleri⁵⁵, Beşiktaşlı Gedai⁵⁶,

³⁰ XVII. Asır Saz Şâirlerinden Gevheri, İstanbul, 1929.

³¹ XIX. Asır Saz Şâirlerinden Erzurumlu Emrah, İstanbul, 1929.

³² XVI. Asrın Sonuna Kadar Türk Saz Şâirleri, İstanbul, 1930.

³³ XVII. Asır Saz Şâirlerinden Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi, İstanbul, 1930.

³⁴ XVII. Asır Saz Şâirleri, İstanbul, 1939.

³⁵ ,Aşık Dertli, İstanbul, 1939.

³⁶ ,Aşık Ömer, İstanbul, 1939.

³⁷ ,Karacaoğlan, İstanbul, 1939.

³⁸ XVIII. Asır Saz Şâirleri, İstanbul, 1940.

³⁹ XIX. Asır Saz Şâirleri, İstanbul, 1940.

⁴⁰ XX. Asır Saz Şâirleri, İstanbul, 1940.

⁴¹ Türk Saz Şâirleri, İstanbul, 1968.

⁴² Saadeddin Nuzhet-Dr. M. Ferid, Konya Vilâyeti Halkiyat ve Harsiyatı, Konya, 1927.

⁴³ Saadeddin Nuzhet (UĞUR) Halk Şâirleri, 2 cilt, İstanbul, 1927

⁴⁴ B.Sami ÖZSOY, "Sillelî Sürûrî Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri" Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Prof. Dr. Abdurrahman Güzel Gözetiminde hazırlanan basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1987.

⁴⁵ Saadeddin Nuzhet (ERGUN), Silleli Sürûri, İstanbul, 1933.

⁴⁶ Aşık, İstanbul, 1933.

⁴⁷ Aşık Ömer Hayatı ve Şiirleri, İstanbul, 1936.

⁴⁸ Gedai, İstanbul, 1933.

⁴⁹ Halk Edebiyatı Antolojisi, İstanbul, 1937.

⁵⁰ Kuloğlu, İstanbul, 1933.

⁵¹ Kâtibi, İstanbul, 1933

⁵² Karacaoğlan, Hayatı ve şiirleri, İstanbul, 1933

⁵³ Gevheri, İstanbul, 1928

⁵⁴ Pir Sultan Abdal, İstanbul, 1929.

⁵⁵ Bektaşî Şâirleri, İstanbul, 1930.

XIX.Asır Saz Şâirlerinden Hengâmî v.b⁵⁷. çalışmalar bulunmaktadır. Halk Şâirleri isimli eserinde halk edebiyatı konusunda bilgi verdikten sonra, Köprülü gibi yanılığa düşmemiş. Halk şâirlerini dört grupta toplamıştır⁵⁸. O'nun bu gurupları:

1. gurup; Divan Edebiyatının tesirinde kalmamış ağıtçı kadınlar ve türkü yakan erkek ve kadınlar,

2. gurup: Eserlerinde az çok Divan Edebiyatı tesiri taşıyanlar,

3. gurup: Az çok okur yazar olan saz çalıp, âşık tarzında şiir söyleyenler,

4. gurup: İlim ve irfanları ile tanınan, aruzla kusursuz şiir yazabilmelerine rağmen millî şekil ve millî vezinleri tercih edenler, olarak sıralanır. Ayrıca millî vezin ve şekilleri kullandıklarından bazı tekke şâirlerini bu tür şâirlerden saymaktadır.

Milli edebiyat dönemi dediğimiz 20. asır basından bu yana âşık tarzı şiir ve bu tarzın temsilcileri üzerinde çalışmalar ağırlık kazanarak Cumhuriyetle birlikte çalışmalar yoğunlaşarak devam etmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Ahmet Talat Onay da bu çalışmalarda kendini göstererek kıymetli eserler yayımlamıştır. Bunlar arasında: Âşık Tokat'lı Nuri⁵⁹, Çankırı Şâirleri⁶⁰, Âşık Dertli⁶¹, Halk Şiirinde Şekli ve Nevi⁶², gibi eserler bulunmaktadır. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Bayburt'lu Zihni⁶³, Erzurum Şâirleri⁶⁴ gibi çalışmalarıyla âşıkların hayat hikâyeleri ve eserlerinin tanınmasını sağlamıştır. 1975 yılında yaşlı bir âşık olarak tanıdığım emekli öğretmen İhsan Ozanoğlu⁶⁵, Âşık Edebiyatı⁶⁶, Mehdi⁶⁷, Meftûni⁶⁸, Kalecikli Mir'atı⁶⁹, Andelîbi⁷⁰,

⁵⁶ _____ "Beşiktaş'lı Gedai", İstanbul, 1934.

⁵⁷ _____ "Hengâmî", İstanbul, 1934.

⁵⁸ _____ "Hak Şâirleri 1. Kitap", s. 3-27, İstanbul, 1927.

⁵⁹ Ahmet Talat Onay, "Âşık Tokat'lı Nuri", Çankırı, 1931.

⁶⁰ _____ "Çankırı Şâirleri" I-II. Çankırı, 1931.

⁶¹ _____ "Âşık Dertli", İstanbul, 1928.

⁶² _____ "Halk Şiirlerinde Şekil ve Nevi", İstanbul, 1928.

⁶³ Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, "Bayburt'lu Zihni", İstanbul, 1928.

⁶⁴ _____ "Erzurum Şâirleri", İstanbul, 1927.

⁶⁵ İhsan Ozanoğlu, 70 yaş üzerinde 1975 yılında Konya'da Yapılan Aşıklar Bayramına katıldı. Lebdeğmez dalındı ağzına iğne battı. Konya Trizm Derneği Başkanı Feyzi Halıcı bu duruma çok üzülererek O'nu jüri'ye aldı. 1977 de vefat etti.

⁶⁶ İhsan Ozanoğlu, "Âşık Edebiyatı", Kastamonu, 1940.

⁶⁷ _____ Kastamonu'nun yetiştirdiği meşhur adamlar, Mehdi, Kastamonu, 1959.

⁶⁸ _____ Meftunî, Kastamonu, 1959.

⁶⁹ _____ XIX. Asır Saz Şâirlerinden Kalecik'li Mirâtî, Kastamonu.

⁷⁰ _____ Kastamonu'nun yetiştirdiği Büyük Adamlar, Andelîbi.

Celali⁷¹, gibi Kastamonu ve çevresinde yaşayan âşıkları tanıtarak bu konuda hizmet edenler arasında yer almıştır.

Osman Cemal Kaygılı'nın yayımladığı Semaî Kahveleri ve Meydan Şâirleri⁷², Tahir Alangu'nun yayımladığı Çalgılı Kahvelerde Külhanbey Edebiyatı Numuneleri⁷³, Vehbi Cem Aşkun'un neşrini gerçekleştirdiği, Merzifon Şâirleri⁷⁴, Sivas Şâirleri⁷⁵, Büyük Halk ve Saz Şâiri Emrah⁷⁶, Büyük Halk ve Saz Şâiri, Ruhsâtî⁷⁷, adlı eserler bu konuda hazırlanan çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

M. Halid Bayrı tarafından yapılan ve neşredilen çalışmalar arasında Halk Şâirleri Hakkında Küçük Notlar⁷⁸, Halk Şiiri XIX.Y.Yıl⁷⁹, Halk Şiiri XX.yüzyıl⁸⁰, Balıkesirli Bir Şâir⁸¹, Âşık Virânî Divanı⁸², Âşık Gevheri⁸³, gibi eserler bulunmaktadır.” demektedir.Çalışmasının yine bir bölümünde:

“...Süleyman Kazmaz'ın yayımladığı Çıldır'lı Âşık İlyas Anlatıyor⁸⁴, Rize Halk Şâirleri⁸⁵, adlı eserler bölgelere has özellikleri tanıtmak bakımından değer kazanmaktadır. Bu çalışmaların çoğalmasa mukayeseli araştırmalara kaynak olacaktır düşüncesindeyiz. Bu arada Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren bilinen Halk Şâirleri ve Halk Hikâyeleri zaman zaman karşımıza biraz katmalar yapılmış olarak çıkmaktadır. Bu çalışmaları yapanlar arasında; Eflatun Cem Güney, Çetin Eflatun Güney, Muharrem Zeki Korgunal, Murat Uraz, Faruk Rıza Güloğlu, Seyit Bezirci, Cemil Cahit Güzelbey.. v.b. gibi amatör araştırmacıların yaptığı yayınlar ilmî olmamakla beraber, halka âşık hikâyeleri ve âşıklarla ilgili şiirleri hatırlatıp hatıraları canlı tutması ayrıca geleceğe

⁷¹ _____ Celâli, Kastamonu, 1959.

⁷² Osman Cemal Kaygılı, İstanbul Semâî Kahveli ve Meydan Şairleri, İstanbul, 1937.

⁷³ Tahir Alangu, Çalgılı Kahvelerde Külhanbey Edebiyatı Numuneler, İstanbul, 1943.

⁷⁴ Vehbi Cem Aşkun, Merzifon Şâirleri, Merzifon, 1937.

⁷⁵ _____, Sivas Şâirleri, Sivas, 1948.

⁷⁶ _____, Büyük Halk ve Saz Şâiri Emrah, Sivas, 1942.

⁷⁷ _____, Büyük Halk ve Saz Şâiri Ruhsâtî, Sivas, 1944.

⁷⁸ Mehmet Halid Bayrı, Halk Şâirleri Hakkında Küçük Notlar, İstanbul, 1937.

⁷⁹ _____, Halk Şiiri XIX. Yüzyıl, İstanbul, 1956.

⁸⁰ _____, Halk Şiiri XX. Yüzyıl, İstanbul, 1957.

⁸¹ Balıkesir'li Bir Şâir, İstanbul, 1935.

⁸² _____, Âşık Virânî Divanı, İstanbul, 1935

⁸³ _____, Âşık Gevheri, Hayatı ve Eserleri, İstanbul, 1958.

⁸⁴ Hüseyin Kazmaz, Çıldır'lı Âşık İlyas Anlatıyor, Ankara, 1946.

⁸⁵ _____, Rize Halk Şâirleri, Ankara, 1976.

katkıda bulunması bakımından değerlendirilmelidir⁸⁶.

Haşim Nezihi Okay'ın Erzurum ve Kayseri'de öğretmenlik yaptığı sırada topladığı malzemeleri değerlendirerek neşrettiği: Sümmanî⁸⁷, Bolu'lu Dertli⁸⁸, Dadaloğlu⁸⁹, Köroğlu, Dadaloğlu⁹⁰, Seyrânî⁹¹, gerçekten takdir edilecek çalışmalardandır.'' bilgisini vermektedir.

Prof. Dr. Umay Günay, Doçentlik tezi olarak yaptığı çalışmasında⁹², Yeni Konya⁹³, yayınları arasında çıkan ve bu gazetede tefrika edilen İbrahim Aczi Kendi'nin hazırlamış olduğu: Konyalı Âşık Semî Konuşuyor⁹⁴, adlı eserin Mevleviliğin Konya âşıkları üzerindeki derin tesirlerini ve âşık tarzı şiir geleneğinin bu çevrede aldığı şekli anlatması bakımından faydalı bir çalışma olduğunu belirtir⁹⁵. Ancak, biz, hocamız Yrd. Doç. Dr. Bekir Sami ÖZSOY ile birlikte Günay'la aynı görüşte değiliz. Çünkü, söz konusu çalışma yukarıda belirttiğimiz amatör araştırmacıların çalışmalarından farksız olduğu gibi, eserin basında İbrahim Aczî çalışmasının tarihî bir hikâye olduğunu Konya âşıklarının şiirlerinin. tanınması için söz konusu hikâyeyi, yazdığını belirtir. Bazı âşıkların tarih olarak yaşamadıkları bir zamanda yaşamış gibi gösterildiği çalışmada bazı şiirler de İbrahim Aczî tarafından yazılmıştır. Ayrıca adı geçen çalışma hakkında Hüseyin Cahit Öztelli güzel bir tenkit yayımlamıştır⁹⁶. Bu tenkide cevap verilmemiştir. Cumhuriyetin ilk yılları ve takip eden yıllarda genç Türkiye Cumhuriyeti' ne has bir edebiyat meydana getirme gayreti ve halka yönelme arzusu sonunda çok sayıda araştırmacı âşık edebiyatı temsilcilerinin ve mahsullerinin tanıtılması için sayısı binleri aşan kitap ve makale neşretmişlerdir. Bir bakıma halktan gelen ihtiyaç talebi araştırmacı ve yazarları bu yola sevk etmiştir. Bu yayınların çoğu araştırmacıların kendi zevk ve kültürleriyle paralellik arzutmekle beraber metod olarak pek çoğu biri birine benzer. Bu

⁸⁶ Bu Araştırmacılar Halka Yönelik Kitapçıklar Yayınlamışlardır.

⁸⁷ H.Nezihi Okay, Aşık Sümmanî, İstanbul, 1934, 1963.

⁸⁸ _____, Bolu'lu Dertli Divanı, Hayatı, Şiirleri, İstanbul, 1958.

⁸⁹ _____, Dadaloğlu, Hayatı, Deyişleri, Ankara, 1959.

⁹⁰ _____, Köroğlu ve Dadaloğlu, İstanbul, 1970.

⁹¹ _____, Develi'li (Everekli) Seyrânî, İstanbul, 1953, 1963.

⁹² Prof. Dr. Umay Günay, Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi, Ankara, 1986.

⁹³ Yeni Konya, 1950 yılında kitapçı Naci (Gücüyener) tarafından kurulan halen günlük olarak yayınlanan gazete.

⁹⁴ İbrahim Aczî Kendi, Konyalı Aşık Şemî Konuşuyor, Konya, 1951.

⁹⁵ Prof. Dr. Umay Günay, A.g.e.,s. XV.

⁹⁶ H. Cahit Öztelli, "Konyalıları ilgilendiren bir kitap : Konyalı Aşık Şemî Konuşuyor", Yeni Konya Gazetesi 29 Nisan 1952 ve devam eden sayılar, Konya, 1952.

monografi ve antolojiler Latin asıllı Türk alfabesi'nin kullanılmaya başlandığından bu yana zaman zaman cönk, yazma ve basma eserlerin de kullanılması ayrıca saha çalışmalarıyla elde edilen yeni birkaç âşık ve şiiirlerle birlikte farklı isimler ve kompozisyonlarla ayrı ayrı kişiler tarafından devamlı olarak yayınlanmaktadır.

Bu yayınlar ve araştırmacılar arasında itinalı çalışmalarıyla tanınan ve çalışmalarında cönklerle yazma esere dayanarak doğruya yakın metin tesbiti yanında âşıkların bir birine karışan şiiirlerini ayırmaya ağırlık veren H.Cahit Öztelli çok sayıdaki makalesinin yanında; Karacaoğlan⁹⁷, Halk Şiiri XVI-XVII. Asırlar⁹⁸, Halk Şiiri XVIII. yüzyıl⁹⁹, Dertli Seyrânî¹⁰⁰, Zileli Şâirler¹⁰¹, adlı eserlerin de sahibidir. Yine sözünü ettiğimiz yayınlardan antolojiler arasında: Çağımız Halk Şâirleri¹⁰², Eski Şiirimizin Ustaları¹⁰³, Yüz yıllar Boyunca Halk Şâirlerimiz¹⁰⁴, Saz Şiiri Antolojisi¹⁰⁵, Şiir Defteri¹⁰⁶, Halk Edebiyatı Antolojisi¹⁰⁷, Halk Şiiri Antolojisi¹⁰⁸, Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri¹⁰⁹, Kırk Halk Şâiri¹¹⁰, Kütahya Şâirleri¹¹¹, Seçme Halk Şiirleri¹¹², Sille'nin Halk Şâirleri¹¹³, Türk Halk Şiiri Antolojisi¹¹⁴, Başkaların Sesi¹¹⁵, Çağlar Boyunca Kayseri Şâirleri¹¹⁶, Artvin Saz Şâirleri¹¹⁷, Âşıkların Diliyle Atatürk¹¹⁸, Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şâirleri Gül Deste¹¹⁹, Şiirlerle Yunus Emre,¹²⁰ Destanlarla

⁹⁷ Hüseyin Cahit Öztelli, Karacaoğlan Hayatı, Şiirleri, İstanbul, 1952.

⁹⁸ _____, Halk Şiiri XVI-XVII. Yüzyıl, İstanbul, 1955.

⁹⁹ _____, Halk Şiiri XVIII. Yüzyıl, İstanbul, 1955.

¹⁰⁰ _____, Dertli Seyrânî; Hayatı, Sanatı ve Şiirleri, İstanbul, 1959.

¹⁰¹ _____, Zileli Şâirler, Samsun, 1944.

¹⁰² Refih Ahmet Sevengil, Çağımız Halk Şâirleri, İstanbul, 1967.

¹⁰³ _____, Eski Şiirimizin Ustaları, İstanbul, 1964.

¹⁰⁴ _____, Yüz Yıllar Boyunca Halk Şâirleri, İstanbul, 1965.

¹⁰⁵ Vasfi Mahir Kocatürk, Saz Şiir Antolojisi; Başlangıcından Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Saz Şiiri Tarzında Yazılmış En Güzel Şiirleri, Ankara, 1963.

¹⁰⁶ _____, Şiir Defteri, Yunus Emre'den Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Her Çeşitten En Güzel Şiirleri, Ankara, 1963.

¹⁰⁷ Yusuf Ziya Ortaç, Halk Edebiyatı Antolojisi, İstanbul, 1933.

¹⁰⁸ Eflâton Cem Güney, Halk Şiiri Antolojisi, İstanbul, 1959.

¹⁰⁹ Murad (URAZ) Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri, İstanbul, 1933.

¹¹⁰ Cenap Ozankan, Kırk Halk Şâiri, İstanbul, 1960.

¹¹¹ Mustafa Hakkı, Kütahya Halk Şâirleri, Kütahya, 1934.

¹¹² Osman Cemal Kaygılı, Seçme Şiirleri, İstanbul, 1928.

¹¹³ Ali Kemal Akça, "Sille'nin Halk Şâirleri", Konya, 1940.

¹¹⁴ Rauf Mutluay, Türk Halk Şiiri Antolojisi, Ankara, 1972.

¹¹⁵ Mazgân Cumhuri, Başkaların Sesi, Ankara, 1968.

¹¹⁶ Emin Kalkan, Çağlar Boyunca Kayseri Şâirleri, Kayseri, 1988.

¹¹⁷ Mehmet Gökalp, Artvin Saz Şâirleri, 40 Şâir 170 Şiir, İstanbul, Tarihsiz.

¹¹⁸ İrfan Ünver Nasrattınoğlu, Aşıkların Diliyle Atatürk, Ankara, 1976.

¹¹⁹ Feyzi Halıcı, "Aşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şâirleri Gül Deste", Ankara, 1992.

¹²⁰ B. Sami Özsoy, Şiirlerle Yunus Emre, Kayseri, 1991.

Erzincan¹²¹, Halk Türküleri, Evlerinin Önü¹²², Saz Şâirlerinin Diliyle Atatürk¹²³, Milli Egemenlik Şiirleri¹²⁴, 20.Yüzyıl Halk Şâirleri¹²⁵, Parlamenter Şâirler¹²⁶, v.b. antolojiler görülmektedir. Bazılarında önsöz ve giriş bölümlerinde gelenek hakkında daha önce söylenmiş fikirler bulunmaktadır. Anadolu’da âşık edebiyatı adıyla XV. yüzyıl sonundan günümüze kadar yaşayan âşıklarımızı ve eserlerini tanıtmaya gayesiyle hazırlanan antoloji, monografi gibi yapılan araştırma, derleme ve incelemeler oldukça fazla sayıdadır. Bu çalışmalar arasında: Senin Aşkınla¹²⁷, Bayburtlu Hicrânî¹²⁸, Âşık Hicrânî¹²⁹, Posoflu Âşık Zülâlî¹³⁰, Eski Halk¹³¹, Damlada Derya Gizlidir¹³², Hasret Çektiğim¹³³, Çağlayan Âşıklar¹³⁴, Âşık Kul Semaî Baba¹³⁵, Bütün Yönleriye Seyrânî¹³⁶, Tanırlı Âşık Yener¹³⁷, Ardanuçlu Efkârî¹³⁸, Türk Saz Şâirliği ve Ardanuçlu Efkârî¹³⁹, Âşık Feryâdi Güldâne¹⁴⁰, Geycekli Âşık Hasan¹⁴¹, Posoflu Müdâmî¹⁴², Yalınkat¹⁴³, İki Cihan Dostu¹⁴⁴, Samsunlu Kemâlî Bülbül¹⁴⁵, Gürünlü Âşık Sefil Gülhânî¹⁴⁶, Karşı Âşık Hasreti¹⁴⁷, Abdurrahim Karakoç Bütün şiirleri¹⁴⁸, Âşık Hüdâi Gönül Diyarından Değişler¹⁴⁹, Tanoğlu, Şiirler¹⁵⁰, Ozan Mehmet Sümbül Gurbet Kuşu¹⁵¹, Âşık Dervamî

¹²¹ _____, Namık Arslan, Bayram Durbilmez, Destanlarla Erzincan, Kayseri, 1992.

¹²² Hüseyin Cahit Öztelli, Halk Türküleri, Evleri’nin Önü, İstanbul, 1973.

¹²³ Feyzi Halıcı, “Saz Şâirlerinin Diliyle Atatürk”, Ankara, 1981.

¹²⁴ “Milli Egemenlik Şiirleri”, T.B.M. Meclisi Kültür ve Sanat Kurulu, Ankara, 1985, 1986.

¹²⁵ Yrd. Doç. Dr. Bekir Sami Özsoy, Erdal Bolatkale, CBÜ BAP Manisa, 2010

¹²⁶ Feyzi Halıcı, Parlamenter Şâirler, Ankara, 1990.

¹²⁷ Doç. Dr. Saim Sakaoğlu, Senin Aşkınla Kadırlılı Aşık Halil Karabulut, Hazırlanış, 1977, Basılışı, Konya, 1987.

¹²⁸ İlhan Yardımcı, Halk Ozanı Bayburt’lu Hicrânî, İstanbul, 1968.

¹²⁹ Sabri Özcan San, Aşık Hicrânî, Ankara, 1987.

¹³⁰¹³⁰ İrfan Ünver Nasrattınoğlu, Posoflu Aşık Zülâlî, Ankara, 1987.

¹³¹ Mevlüt Şafak İhsanî, Eski Halk Şiirler Demeti, İstanbul, 1989.

¹³² Aşık Halil Karabulut, Damlada Derya Gizlidir, Ankara, 1988.

¹³³ Hayri Toprak, Hasret Çektiğim, Kayseri, 1989.

¹³⁴ Ayşe Muzaffer Çağlayan, Çağlayan Aşıklar Adana, Kadırlı, Tarihsiz.

¹³⁵ Muharrem Oylum, Aşık Kul Semaî Baba, İstanbul, 1991.

¹³⁶ Ali Çatak, Bütün Yönleriyle Seyrânî, İstanbul, 1991.

¹³⁷ “Tanırlı Aşık Yener, Değişler Demeti, İstanbul, 1982.

¹³⁸ 76 Yaş 56 Sanat Yılı Dolayısıyla Bütün Yönleriyle Ardanuçlu Aşık Efkârî, Hotey Der Yayınları, Ozanlar Dizisi No. 2 Ankara, 1976.

¹³⁹ Özgen Keskin, Türk Saz Şâirliği ve Ardanuçlu Efkârî, Bursa, 1984.

¹⁴⁰ Kutlu Özen, Aşık Feryadî Fuldane, Sivas, 1983.

¹⁴¹ Aşık Hasan Nebioğlu, Bugünkü Halk Şâirlerinden Geycekli Aşık Hasan, İstanbul, 1977.

¹⁴² Mevlüt Işık, Posoflu Aşık Müdâmî, Ankara, 1979.

¹⁴³ Aşık Sefil Selimi, Yalınkat, Sivas, 1978.

¹⁴⁴ Aşık Hasan Selmânî, İki Cihan Dostu, İstanbul, 1971.

¹⁴⁵ Samsunlu Kemâlî Bülbül, Hotey Der Ozanlar Dizisi No. 3, Ankara, 1976.

¹⁴⁶ İrfan Ünver Nasrattınoğlu, Gürünlü Aşık Sefil Gülhânî, Ankara, 1976.

¹⁴⁷ Sadi Değer, Karşı Aşık Hasreti, Hotey, der Ozanlar Dizisi No. 1, Ankara, 1976.

¹⁴⁸ Abdurrahim Karakoç, Bütün Şiirleri, Fetih Yayınevi, İstanbul, 1972.

¹⁴⁹ Aşık Hüdâî, Sabri Orak, Gönül Diyarından Değişler, İstanbul, 1970.

¹⁵⁰ Mustafa Tan, Taoğlu Şiirler, Kayseri, 1990.

Hayatı ve Şiirleri¹⁵², Âşık Diyârî Ölümsüz Deyişleri¹⁵³, Zülfikar Divanı¹⁵⁴, Yedi Uyurlar¹⁵⁵, Gönülden İhamlar¹⁵⁶...v.b. eserler büyük sayılara ulaşmıştır.

1980 yılında başlayan askerî yönetimden sonra kurulan hükümetler döneminde daha önce birleştirilmiş olan Kültür ve Turizm Bakanlığı; Kültür Bakanlığı ve Turizm Bakanlığı olarak ayrılınca, Kültür bakanlığı yeni diziler ve çalışmalara ağırlık kazandırmış bu sayede, Ercişli Emrah¹⁵⁷, Bayburtlu Zihni¹⁵⁸, Dadaloglu¹⁵⁹, Âşık Seyrânî¹⁶⁰ gibi eserlerle 1987 yılında halk şâirleri arasında açılan şiir kitabı yarışmasında derece alan ve yayınlanmaya layık görülen eserler şimdi “Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü” olan, eski adıyla “Halk Kültürünü Araştırma Dairesi” (HAKAD); ondan önce de “Millî Folklor Araştırma Dairesi” (MİFAD) tarafından yayınlanmıştır. Bu arada diğer Türk Cumhuriyetleri âşıkları ve şâirleri hakkında da çalışmalar yapılmıştır. bunlar arasında, Göğceli Âşık Elesker¹⁶¹, Azerbaycan Âşıkları ve El şâirleri¹⁶², Çağdaş Azerbaycan Şâirleri¹⁶³, gibi çalışmalar yayımlanmıştır. Âşık Edebiyatı hakkında yukarıda belirttiğimiz çalışmalar yanında, Âşık Şenlik; Deyişmeler Karşılaşmalar¹⁶⁴, Türk Bilmece Hazinesi¹⁶⁵, Azerbaycan Tapmacaları¹⁶⁶, Türk Halk Şiirinin Altın Kitabı¹⁶⁷, Halk Şâirlerinden Yemek Destanları¹⁶⁸...v.b. çalışmalarla da hizmet verildiği görülmüştür.

Halk Şiiri'nin ve âşıkların kullandığı nazım şekilleri ile türler üzerinde de çalışmaların yapıldığı muhakkaktır. Türk halk şiirinin tamamı toplanmadan genelleme yapmak eksik olacaktır. Elde mevcut şiirlere dayanılarak yapılan çalışmalar zaman

¹⁵¹ Ozan Mehmet Sümbül, Gurbet Kuşu, İstanbul, 1987.

¹⁵² Halil Açıkgöz, Âşık Deryamî Hayatı ve Şiirleri, İstanbul, 1987.

¹⁵³ Âşık Diyari, Ölümsüz Deyişler, Konya, 1973.

¹⁵⁴ Zülfikar Akgün, Divânî Deyişler, İstanbul, 1969.

¹⁵⁵ Hayati Vasfî Taşyürek, Yedi Uyurlar, Maraş, 1968.

¹⁵⁶ Abdullah Naci Kırışka, Gönülden İlhamlar, Konya, 1967.

¹⁵⁷ Doç. Dr. Sami Sakaoğlu, Ercişli Emrah, Ankara, 1987.

¹⁵⁸ _____, Bayburtlu Zihni, Ankara, 1988.

¹⁵⁹ _____, "Dadaloğlu", Ankara, 1986.

¹⁶⁰ Hasan Avni Yüksel, Âşık Seyrânî, Hayatı ve Şiirleri, Ankara, 1987.

¹⁶¹ Nizamettin Onk-İslâm Aleskerzâde, Göğceli Âşık Elesker, Ankara, 1987.

¹⁶² Doç. Dr. Saim Sakaoğlu, Dr. Ali Berat Alptekin, Esmâ Şimşek, Azerbaycan Âşıkları ve El Şâirleri, İstanbul, 1985.

¹⁶³ İrfan Ünver Nasrattinoğlu, Çağdaş Azerbaycan Şâirleri, Ankara, 1984.

¹⁶⁴ Orhan Özbek, Âşık Şenlik Deyişmeler Karşılamalar, Ankara, 1969.

¹⁶⁵ Prof. Dr. Amil Çelebioğlu, Türk Bilmece Hazinesi, İstanbul, 1982.

¹⁶⁶ Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Yrd. Doç. Dr. Ali Berat Alptekin, Yrd. Doç. Dr. Esmâ Şimşek, Azerbaycan Tapmacaları, Elazığ, 1992.

¹⁶⁷ Dr. Mehdi Halıcı-Mesut Doğu, Türk Halk Şiirinin Altın Kitabı, Konya, 1971.

¹⁶⁸ Feyzi Halıcı, "Halk Şâirlerinden Yemek Destanları", Ankara, 1990.

zaman münakaşalara yol açmıştır¹⁶⁹. Bu alanda harf İnkılâbı yıllarında Ahmet Talat Onay'ın Halk Şiirinde Şekil ve Nevi¹⁷⁰ adlı eserinin neşrinden sonra, kırk yıldan fazla bir zaman geçmeden, her hangi bir çalışma yapıldığını göremiyoruz. Uzun bir aradan sonra Hikmet Dizdaroğlu tarafından yapılan Halk Şiirinde Türler¹⁷¹, adlı çalışma ilmî münakaşalara sebep olmasına, ayrıca eksik ve yanlışlarına rağmen dikkat çekicidir.

Âşık tarzı şiir geleneğini örnekleriyle anlatan Mustafa Adil Özder'in Doğu İllerimizde Âşık Karşılaşmaları¹⁷², Hasan Kartarı'nın Doğu Anadolu'da Âşık Edebiyatı'nın Esasları¹⁷³, adlı çalışmaları da sadece Doğu Anadolu'yu ele alması bakımından eksik olmakla beraber konuyu bütün olarak ele alması bakımından değerli çalışmalar olarak vasıflandırılmalıdır kanaatındayız. 1998 yılında Prof. Dr. M.Öcal OĞUZ bu konuya değinmiştir,Ancak en detaylı bilgiyi Yrd.Doç.Dr. Bekir Sami ÖZSOY vermektedir.

Yukarıda anlatmaya çalıştığımız çalışmalar dışında; bazı Üniversitelerimizde kurulan Edebiyat Fakültelerinde Halk Edebiyatı ve Halk Bilimi Bölümlerinin açılmasıyla ayrıca 1972 yılında kurulan zaman zaman Turizm Bakanlığı ile birleştirilen Kültür Bakanlığı¹⁷⁴ bünyesinde yer alan folklor dairesinin kurulmasıyla yeni yeni derlemelerin yapıldığını, bu derlemelerde ilmî metotların uygulanarak güzel bir arşiv meydana getirildiğini görüyoruz. Şimdi de üniversitelerimizde yapılan çalışmalar hakkında söz edelim.

2- Üniversitelerde Yapılan Çalışmalar

Üniversite çevresinde halk edebiyatı ve âşık edebiyatı üzerinde yapılan çalışmaları tarafsız olarak değerlendirmek gerekecektir.

¹⁶⁹ Hikmet Dizdaroğlu ile Dr. Saim Sakaoğlu Arasında Türk Folklor Araştırmaları ve Türk Dili Dergilerinde seviyeli bir münakaşanın yer aldığı görüyoruz. (*Türk dili*, c.19s. 207, 1968, *Türk Folklor Araştırmaları*, c.12, s. 246, 1970, *Türk Folklor Araştırmaları* c.12, s. 250, 1970, c.12, s. 251, 1970)

¹⁷⁰ Ahmet Talat Onay, Halk Şiirinde Şekil ve Nevi, İstanbul, 1928.

¹⁷¹ Hikmet Dizdaroğlu, Halk Şiirinde Türler, Ankara, 1969.

¹⁷² M. Adil Özder, Doğu İllerimizde Aşık Karşılaşmaları, Bursa, 1965.

¹⁷³ Hasan Kartarı, Doğu Anadolu Aşıklığının Esasları, Ankara, 1968.

¹⁷⁴ “Yrd. Doç. Dr. Bekir Sami Özsoy, Başlangıcından Günümüze Örnekleriyle Türk Şiiri, Ankara, 2005

İlmî metodlarla çalışılan bir eser olarak karşımıza çıkan Şükrü Elçin'in *Kerem ile Aslı hikâyesi*¹⁷⁵, Kerem'in yaşamış bir âşık olduğunu belirttikten başka Kerem'in şiirlerine karışan diğer şiirleri ayırması bakımından çok önemlidir.

M. Kaya Bilgegil'in *XVIII. Asır Saz Şâirlerinden Kusûri*¹⁷⁶, adlı eseri ve yetişmelerinde emeğinin geçtiği, destek olduğu, bilim adamı hocalarımız¹⁷⁷, P. Naili Boratav'ın hazırladığı *İzahlı Halk Şiiri Antolojisi*¹⁷⁸, *Anadolu'da ve Türkmenler Arasında Köroğlu Destanının İzlerine Ait Yeni Notlar*¹⁷⁹, *Halk Edebiyatı Dersleri*¹⁸⁰, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*¹⁸¹, *Köroğlu Destanı*¹⁸² adlı çalışmalar âşık tarzı şiir geleneği ve gelenek temsilcisi olan âşıkları tanıtır âşık hikâyelerinin teşekkül etmesi ve yayılması meselelerine ışık tutması ayrıca meseleleri örnekleri ile açıklayan ilk çalışmalar olması bakımından dikkat çekicidir. P. Naili Boratav yukarıda sözünü ettiğimiz halk şâirlerini halk edebiyatı dışında tutmayan araştırmacılardan olup ayrıca bu terimi çok geniş tutarak Türk halk şiiri unsurlarıyla yazan ve söyleyen tüm şâirleri halk şâiri olarak kabul etmiştir. Bu şâirleri işledikleri konulara göre din ve tasavvuf şâirleriyle lâik şâirler diye ikiye ayırdığı gibi halk şâirlerini meslek grupları ve yaşadığı çevreye göre de (Yeniçeri, köylü, şehirli gibi) değerlendirmiştir. Boratav'ın görüşünü millî birlik ve beraberliği bozar düşüncesiyle yanlış buluyoruz. Ancak bu alandaki çalışmalarının da kıymetli çalışmalar olduğunu inkâr etmiyoruz.

Prof. Dr. Hasan Eren, esasen dil profesörü olmasına rağmen *Türk Saz Şâirleri Arasında Araştırmalar*¹⁸³ adlı incelemesi ile 1950'li yıllardaki çalışmalara katılmıştır.

Ülkemizin en eski ve en köklü Üniversitesi olmasına rağmen İstanbul Üniversitesinde halen "Halk Edebiyatı Bölümü" yoktur. Ayrıca bu üniversitede halk edebiyatı ile ilgili çalışmalar yapılmakla birlikte halk edebiyatına sıcak bakıldığı

¹⁷⁵ Şükrü (Murat) Elçin, *Kerem ile Aslı Hikâyesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1949.

¹⁷⁶ M. Kaya Bilgegil, *18. Asır Saz Şâirlerinden Kusûri*, İstanbul, 1953.

¹⁷⁷ M. Kaya Bilgegil'in, Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde Hocalık ve İdareciliği sırasında yetişmeleri için emek verdiği bugün her biri birer otorite olan : Prof. Dr. Önder Göçgün, Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu, Prof. Dr. Ensar Arslan, Prof. Dr. Fikret Türkmen, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Prof. Dr. Umay Günay, Prof. Dr. Muhan Bali, ... gibi şahsiyetleri anmak istedik.

¹⁷⁸ Pertev Naili Boratav, *İzahlı Halk Şiiri Antolojisi*, Ankara, 1943.

¹⁷⁹ *Anadolu'da ve Türkmenler Arasında Köroğlu Destanı'nın İzlerine Dair Yeni Notlar*, İstanbul, 1956.

¹⁸⁰ *Halk Edebiyatı Dersleri*, Ankara, 2000.

¹⁸¹ *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, Ankara, 1946-(Bu eser de kaynak kişi olarak çalışmamızda yer olan Posoflu Müdâmi'den yararlanılmıştır.)

¹⁸² *Köroğlu Destanı*, İstanbul, 1931.

¹⁸³ Hasan Eren, *Türk Saz Şâirleri Hakkında Araştırmalar*, Ankara.

söylenemez. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde ilk zamanlar Halk Edebiyatı Bölümü ve Kürsüsü olmasına rağmen, daha sonra bölüm ve kürsülerin kalktığını, ancak 1982'den sonra yeniden bölüm kurulduğunu görüyoruz. Atatürk Üniversitesi'nde ise Prof. Dr. Mehmet Kaplan'la¹⁸⁴, başlatılan çalışmalar arasında; Umay Günay'ın hazırladığı *Elazığ Masalları*¹⁸⁵, Saim Sakaoğlu'nun hazırladığı *Gümüşhane Masalları*¹⁸⁶, Bilge Seyidoğlu'nun hazırladığı *Erzurum Masalları*¹⁸⁷, Ensar Arslan'ın hazırladığı *Çıldırılı Âşık Şenlik*¹⁸⁸, Muhan Bali'nin hazırladığı *Ercişli Emrah ile Selvi Han Hikâyesi*¹⁸⁹, Fikret Türkmen'in hazırladığı *Âşık Garip*¹⁹⁰, *Tahir ile Zühre*¹⁹¹, gibi değerli çalışmalar yer almaktadır. Halk edebiyatı ve âşık edebiyatı ile ilgili çalışmaların başka üniversitelerde ihmal edildiği bir zamanda Atatürk Üniversitesi'nde görülen itina takdirle karşılanmalıdır. Ayrıca Hacettepe Üniversitesi'nin kuruluşundan beri halk edebiyatına sıcak baktığı ve bu alanı ihmal etmediği gibi Halk Bilimi Bölümünü de kurduğu göz ardı edilmemelidir. 1982 sonrasında açılan üniversitelerde görev alan halk edebiyatı öğretim üyelerinin çoğunun Atatürk Üniversitesi ile Hacettepe Üniversitesi'nden yetiştiğini belirtmeyi de bir vicdanî mesuliyet kabul ediyoruz.

Her ne kadar halk edebiyatı ve bu edebiyatın temsilcilerine sıcak bakılmasa da İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde bu sahada zaman zaman yapılan seviyeli çalışmalar olduğu inkar edilmemelidir. Bu iki üniversiteden yetişen bilim adamları ve yaptıkları çalışmalar arasında; Bu gün A. B. Devletleri'nde bulunan Dr. İlhan Başgöz'ün *Âşıkların Hayatları Etrafında Teşekkül Eden Hikâyeler*¹⁹², *Türk Halk Hikâyelerinde Rüya Motifi ve Şamanlığa Giriş*¹⁹³, *Hikâyeci Âşık ve Dinleyicileri*¹⁹⁴,

¹⁸⁴ “Merhum Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın Atatürk Üniversitesi'nde Edebiyat Fakültesini 1959'da kurarak çalışmaları başlatmıştır.

¹⁸⁵ Umay Günay, *Elazığ Masalları*, Metin İnceleme, Erzurum, 1975.

¹⁸⁶ Saim Sakaoğlu, *Gümüşhane Masalları*, Metin Toplama ve Tahlil, Ankara, 1973.

¹⁸⁷ Bilge Seyidoğlu, *Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar*, Metinler ve Açıklamalar, Ankara, 1975.

¹⁸⁸ Ensar Arslan, *Çıldırılı Aşık Şenlik-Hayati, Şiirleri ve Hikayeleri*, Ankara, 1975.

¹⁸⁹ Muhan Bali, *Ercişli Emrah ile Selvi Han Hikâyesi*, Varyantların Tesbiti ve Halk Hikâyecilği Bakımından Önemi, Ankara, 1973.

¹⁹⁰ Fikret Türkmen, *Aşık Garip Hikâyesi*, Erzurum, 1973.

¹⁹¹ _____, *Tahir ile Zühre*, Ankara, 1983.

¹⁹² İlhan Başgöz, Bu yayınları görmedik ancak Prof. Dr. Umay Günay'ın.

¹⁹³ _____, *Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Ruya Motifi* adlı eserinden.

¹⁹⁴ _____, 126, 127, 128, 129 ve 130 nolu dipnotlarda öğrendik.

*Türk Halk Hikâyeleri'nin Yapısı*¹⁹⁵, *İran Azerbaycan'ında Hikâye Anlatma Geleneği*¹⁹⁶ gibi İngilizce yayınları yanında *Folklorumuzda ve Edebiyatımızda Göz*¹⁹⁷, önemli eserlerdir. Şu anda Fransa'da bulunan Pertev Naili Boratav'ın yukarıda verdiğimiz antoloji çalışmaları dışında *Folklor ve Edebiyat*¹⁹⁸, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*¹⁹⁹, *Doğu Anadolu'da Folklor Derlemeleri*²⁰⁰, *Yüz Soruda Türk Halk Edebiyatı*²⁰¹, *Koroğlu Destanı*²⁰², *Türk Masalları*²⁰³ ...v. b. çalışmaları bu alanda takdirle karşılanan çalışmalar olarak değerlendirilmiştir. Hacettepe Üniversitesi'nde birçok öğretim üyesinin yetişmesinde emeği bulunan Prof. Dr. Şükrü (Murad) Elçin'in yukarıda sözünü ettiğimiz çalışmaları dışında: *Halk Edebiyatı Araştırmaları*²⁰⁴, *Türkiye'de Halk Edebiyatı*²⁰⁵, *Gevheri Divanı*²⁰⁶, *Türkiye Türkçesinde Ağıtlar*²⁰⁷, *Âşık Ömer*²⁰⁸ ...v.b. yayımları ve çok sayıda makalesi ile bu gün yaşayan en yaşlı halk edebiyatı profesörü olarak bilgisinden istifade edilen bir otorite durumundadır. Yine Hacettepe Üniversitesi'nde yetişen öğretim üyelerinden Prof. Dr. Abdurrahman Güzel, daha ziyade tarikat zümrelerinin etrafında gelişen tekke edebiyatı üzerinde yaptığı çalışmalarla bu sahadaki boşluğu doldurmakla kalmamış bu çalışmaları; *Kaygusuz Abdal*²⁰⁹, *Kaygusuz Abdal'ın Mensur Eserleri*²¹⁰, *Saraynâme ve Dilgüşa*²¹¹, *Kaygusuz Abdal (Alaaddin Gaybî) Bibliyografyası*²¹², *Tekke Şiiri*²¹³, *Tekke ve Zaviyelerin İslam Kültüründeki Yeri ve İlgası*²¹⁴, *Bazı Müesseselerimiz ve Şahsiyetler Etrafında Millî Kültür Millî Birlik*²¹⁵, *Zeynel Baba Hayatı ve Şiirleri*²¹⁶, *Kaygusuz Abdal*

¹⁹⁵ _____, *Folklorumuzda ve Edebiyatımızda Göz*, Ankara, 1977.

¹⁹⁶ _____, *İran Azerbaycan'ında Hikâye Anlatma Geleneği*.

¹⁹⁷ _____, *Folklorumuzda ve Edebiyatımızda Göz*, Ankara, 1977.

¹⁹⁸ Pertev Naili Boratav, *Folklor ve Edebiyat*, Ankara, 1945.

¹⁹⁹ _____, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, Ankara, 1946

²⁰⁰ _____, *Doğu Anadolu'da Folklor Derlemeleri*, Ankara, 1946.

²⁰¹ _____, *100 soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul, 1969.

²⁰² _____, *Koroğlu Destanı*, İstanbul 1931, İstanbul, 1984.

²⁰³ _____, *Türk Masalları*, İstanbul, 1974.

²⁰⁴ Prof. Dr. Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatı Araştırmaları*, Ankara, 1988.

²⁰⁵ _____, *Türkiye'de Halk Edebiyatı Türk Dünyası El Kitabı*, s. 522-522, Ankara, 1976.

²⁰⁶ _____, *Gevheri Divanı*, Ankara, 1984.

²⁰⁷ _____, *Türkiye Türkçesinde Ağıtlar*, Ankara, 1990.

²⁰⁸ _____

²⁰⁹ Prof. Dr. Abdurrahman Güzel, *Kaygusuz Abdal*, Ankara, 1981.

²¹⁰ _____, *Kaygusuz Abdal'ın Mensur Eserleri*, Ankara, 1983.

²¹¹ _____, *Saraynâme*, Ankara, 1989.

²¹² _____, *Kaygusuz Abdal Bibliyografyası*, Ankara, 1986.

²¹³ _____, *Tekke Şiiri*, *Türk Dili Dergisi*, Ankara, 1991.

²¹⁴ _____, *Tekke ve Zaviyelerin İslâm Kültüründeki Yeri ve İlgası*, Ankara, 1992.

²¹⁵ _____, *Bazı Müesseselerimiz ve Şahsiyetler Etrafında Millî Kültür Millî Birlik*, Ankara, 1991.

²¹⁶ _____, *Zeynel Baba Hayatı ve Şiirleri*, Ankara, 1991.

*Menâkıpnâme*²¹⁷, *Vidin Türkleri*²¹⁸, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli*²¹⁹, *Yunus Emre*²²⁰, v.b. müstakil eserler ve 50 den fazla makale halinde yayımlanmıştır. Hacettepe Üniversitesi'nde yetişen bilim adamlarımızdan Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*²²¹, *Manas Destanı*²²², Azeri Türkçesinden naklettiği ve *Sazımın Sözü*²²³ adını taşıyan çalışmaları, Prof. Dr. Ziyad Akkoyunlu'nun yapmış olduğu *1001 Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri*²²⁴ adlı Doktora çalışması ve Suphi Saatçi ile birlikte hazırladıkları *Muasır Irak Türk Şâirleri Antolojisi*²²⁵, Doç. Dr. Cemal Kurnaz'ın hazırladığı, *Halk ve Divan Şiirinin Müsterekleri Üzerine Denemeler*²²⁶ gibi çalışmaların yapıldığı görülmüştür.

Üniversitelerde yapılan çalışmalar bu kadar değildir. Lisans yüksek lisans ve doktora tezi olarak yapılan değerli çalışmalar vardır. Ancak çalışmalar arasında sahayı etraflıca inceleyen bir araştırma yoktur. ‘ ’ demektedir ve devamında:

“...Araştırmacılar âşıklık geleneğinin canlı olarak yaşadığı araştırma yaptıklarından sadece o çevre hakkındaki geleneği verebilmişlerdir. Prof. Dr. Umay Günay'ın doçentlik tezi bu alanda yapılan çalışmaların en derli toplusu olmasına rağmen bize göre tamamlanmamış bir çalışmadır. Zira, Günay'ın çalışması 1980 yılında tamamlandığından bazı hükümleri bu güne göre eskimiştir Yine çalışması geleneğin sadece rüya ile ilgili kısımların kapsadığından gelenekte yer alan diğer unsurlara yer verilmemiş olması bakımından da tamamlanmamış bir çalışma olarak değerlendirilmelidir. Söz konusu çalışmada geleneğin temsilcilerine ait rüya ve şiirler yer almasına rağmen, geleneğin özellikle 1968'den sonra inkişaf ederek yaşandığı Çukurova, Kahramanmaraş ve Kayseri'ye yer verilmediği görülmektedir. Yine Cumhuriyet dönemindeki çalışmalar anlatılırken Türkiye Âşıklar Bayramı haricinde Kırşehir'de Âşık Mehmet. Yakıcı, Âşık Feşâni, Figani Âşık Hasan, Karamanlı *Gafrâni* ve Âşık Mansur'un Halkevi ve çeşitli yerlerde yaptıkları toplantılara deyinilmemiştir.

²¹⁷ _____, Kaygusuz Abdal Menâkıpnamesi, Ankara, Baskıda.

²¹⁸ _____, Vidin Türkleri, Ankara, Baskıda.

²¹⁹ _____, Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli” Ankara, 1988.

²²⁰ _____, Yunus Emre, (Mustafa Tatçı ile Beraber), Ankara, 1991.

²²¹ Prof. Dr. Dursun Yıldırım, Türk Edebiyatında Bektaşî, Tipine Bağlı Fıkralar, Ankara, 1976.

²²² _____, Manas Destanı, Basılmamış Doçentlik Tezi,

²²³ _____, Sazımın Sözü Bulud Karaçorlu Sehend, Ankara, 1980.

²²⁴ _____, Prof. Dr. Ziyad Akkoyunlu, 1001 Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri, basılmamış Doktora tezi, Ankara, 1982.

²²⁵ _____, Muasır Irak Türk Şâirleri Antolojisi, Ankara, 1991.

²²⁶ Doç. Dr. Cemal Kurnaz, Halk ve Divan Şiirinin Müsterekleri Üzerine Denemeler, Ankara, 1990.

Söz konusu çalışma 1980 yılına kadar yapılan çalışmalar ve rüya motifi itibarıyla müracaat el kitabı hüviyetinde sahadaki eksikliği doldurmakla birlikte, eksikleri bulunmaktadır. Bu gün için yine âşık edebiyatı üzerine tam bir bibliyografya çalışması müstakil olarak yayımlanmamış olmakla birlikte, münferit olarak yapılan bibliyografya çalışmaları son 10 yılda daha önce yapılanların tamamından daha fazla bir sayıya ulaşmıştır. Bunlar arasında; “Çağrı” Folklor ve Halk Edebiyatı Bibliyografyası 1957-1985; Seyrani Bibliyografyası; Kaygusuz Abdal Bibliyografyası; Yunus Emre Bibliyografyası, Müdâmî Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme; Folklor Bibliyografyaları Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme...v.b. bibliyografyalarla, fazla miktarda olmayan kurumların toplu katalogların yayımlandığını görüyoruz.

Son yıllarda gerek yaşadığı devir itibarıyla gerekse coğrafi şartlar itibarıyla fazla tanınmayan âşıkların Tez olarak çalışıldığım müşahede ediyoruz. Bu yıllarda yapılan bir araştırmancının yeni araştırmacılara bir halk şâiri'nin ve şiirlerinin nasıl incelenip değerlendirilmesi gerektiğine örnek teşkil etmektedir ki biz burada “Senin Aşkınla” adlı çalışma ve çalışmayı yapan Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun bu alanda büyük bir eksiği tamamladığını belirtmek istiyoruz²²⁷. Bu çalışmalar çoğaldıkça yukarıda ihmal edildiğini söylediğimiz halk edebiyatımızın bu özelliğinin ortadan kalkacağı düşüncesindeyiz.” ifadeleriyle sözlerini tamamlamaktadır.

D- Halk Edebiyatı ve Âşık Edebiyatı'na Sayfalarında Yer Veren Dergiler

1928 yılından bu yana sahifelerinde halk edebiyatı ve âşık edebiyatına yer veren dergilerimiz hakkında Prof. Dr. Umay Günay, *Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*²²⁸ adlı Doçentlik tezinde dip notlarıyla birlikte kıymetli bilgiler vermiştir. Biz burada söz konusu dergilerin sadece isimlerini vererek ayrıca Ümay Günay'ın Doçentlik tezinde yer almayan dergiler hakkında bilgiler vererek konumuza devam edeceğiz. Prof. Dr. Umay GÜNAY çalışmasında:

“...Cumhuriyet Döneminde ülkemizde yayımlanan ve halk edebiyatı ile bu edebiyatın temsilcilerine sahifelerinde yer veren dergiler arasında: Halk Bilgisi

²²⁷ Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Folklor Bibliyografyaları Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme, Konya, 1991.

²²⁸ Prof. Dr. Umay Günay, *Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Ankara, 1986, s. XVII.

Haberleri²²⁹, Çeşitli illerde yayınlanan Halkevleri Dergileri²³⁰, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi²³¹, Folklor Dergisi²³², Folklor Doğru Dergisi²³³, Folklor ve Turizm Dergisi²³⁴, Sivas Folkloru Dergisi²³⁵, Türkiyat Mecmuası²³⁶, Türk Dili Dergisi²³⁷, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi²³⁸, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi²³⁹, Türk Kültürü Dergisi²⁴⁰, Hisar Mecmuası²⁴¹, Tarla Dergisi²⁴², Konya’da yayımlanan Mazhar Babalık tarafından kurulan Babalık Gazetesi²⁴³, Feyzi Halıcı tarafından kurulan halen yayın hayatını atıl halde sürdüren Çağrı Dergisi²⁴⁴ İstanbul’da yayın hayatını uzun süre sürdüren Çınaraltı Mecmuası²⁴⁵, Kars’ta Hasan Kartarı tarafından kurulan Karseli²⁴⁶, M. Sabri Koz tarafından yayınlanan Halk Kültürü²⁴⁷, Nevzat Türkten’in Kayseri’de kurduğu Erciyes²⁴⁸, Bahaeddin Karakoç’un Kahraman Maraş’ta kurduğu Dolunay²⁴⁹, Osmaniye’de yayınlanan Güneysu²⁵⁰, Yozgat’ta yayımlanan Bozok²⁵¹, Çıldır Şeref Taşlıova’nın yazılarını neşrettiği; Maya²⁵², Çoruh²⁵³, Yeniaksu²⁵⁴, Gülpınar²⁵⁵, Meşale²⁵⁶, Köz²⁵⁷, ayrıca Kültür

²²⁹ “Halk Bilgisi Haberleri” Halk Bilgisi Derneği’nin yayın organı 1928’den itibaren her ay yayınlanarak 121 sayı çıkmıştır.

²³⁰ 1932 yılında kurulan Halkevleri her ilde ayrı isimde dergi yayınlanmıştır. Bunlar arasında; Ankara’da Ülkü, Samsun’da 19 Mayıs Bursa’da Altı Ok, Kayseri’de Erciyes ilk akla gelenlerdir.

²³¹ “Türk Folklor Araştırmaları” 1949 yılında İstanbul’da yayına başlayan dergi.

²³² “Folklor” İstanbul Folklor Kurumu’nun yayın organı 1969-1971 arasında yayımlandı.

²³³ “Folklor Doğru” Boğaziçi Üniversitesi Folklor Derneği’nin yayın organı.

²³⁴ “Folklor ve Turizm Dergisi”, Ankara Folklor ve Turizm Derneği’nin yayın organı 1968-1971 yılları arasında yayımlandı.

²³⁵ “Sivas Folkloru”, 1973 yılında yayına başlayan sonra Türk Folkloru adını alan dergi.

²³⁶ “Türkiyat Mecmuası” 1925 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkiyat Enstitüsü tarafından neşri başlatılan dergi.

²³⁷ “Türk Dili” Türk Dil Kurumu’nun 1951 yılından beri yayın organı olan dergi.

²³⁸ “Türk Dili Edebiyatı”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından 1946 yılından bu yana yayımlanan dergi.

²³⁹ Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi”, 1942 yılından beri çıkar.

²⁴⁰ “Türk Kültürü” Ankara’da bulunan Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü’nün yayın organı olup 1962 yılından bu yana çıkmaktadır.

²⁴¹ “Hisar” Şâir Gültekin Samancı’nın Ankara’da 1950 yılında kurduğu dergi.

²⁴² “Tarla” Gazetesi Yazarı Tahir Kutsi Makal tarafından İstanbul’da 1965 yılında kurulan halen, yayımlanmakta olan dergi.

²⁴³ “Babalık” Konya’da Yusuf Mahzar Babalık tarafından 1910 yılında çıkarılan gazete.

²⁴⁴ “Çağrı” Konya’da 1957 yılında Feyzi Halıcı tarafından kurulan halen yayımlanmakta olan Edebiyat ve sanat dergisi.

²⁴⁵ “Çınaraltı” Orhan Seyfi Orhon’Un İstanbul’da kurulduğu edebî dergi.

²⁴⁶ “Karseli” Hasan Kartarı tarafından 1946 yılında Kars’ta çıkarılan dergi.

²⁴⁷ “Halk Kültürü” M. Sabri Koz tarafından İstanbul’da çıkarılan dergi.

²⁴⁸ “Erciyes” Avukat Nevzat Türkten tarafından 1978 yılında Kayseri’de kurulan dergi halen yayımlanmaktadır.

²⁴⁹ “Dolunay” Şair Bahaeddin Karakoç tarafından 1986 yılında Kahramanmaraş’ta kurulan dergi.

²⁵⁰ “Güneysu” Osmaniye’de yayımlanan dergi.

²⁵¹ “Bozok” Yozgat’ta yayımlanan bölge kültürüne ağırlık veren dergi.

²⁵² “Maya” İstanbul’da yayımlanan dergi.

Bakanlığı tarafından yayınlanan Millî Kültür²⁵⁸, Türk Edebiyatı vakfı tarafından yayımlanan Türk Edebiyatı²⁵⁹, Türk Kooperatifçilik Kurumu'nun yayımladığı Karınca²⁶⁰, Urfa Bozova'da yayınlanan Harran²⁶¹, Milli Folklor²⁶² ve sayısı yüzleri aşan folklor ve edebiyat dergilerini sayabiliriz. 1982 yılından sonra açılan üniversitelerin Fen-Edebiyat Fakülteleri ve Sosyal Bilimler Enstitüleri'nin adını taşıyan dergilerinde Konuyla ilgili çalışmalara yer verdiği görülmüştür.” demektedir. Durum bugün de aynıdır.

E- Halk Edebiyatı ve Âşık Edebiyatı Hakkında Yapılan Toplantılar

Bu konuda da Yrd. Doç. Dr. Bekir Sami ÖZSOY'un bilgilerini aynen aktarmak istiyoruz:

“Cumhuriyet döneminde müstakil eserler ve makale halindeki çalışmalar haricinde halk edebiyatı ve âşık edebiyatı ile ilgili çeşitli faaliyetleri de görmekteyiz. Geleneğe hizmet etmiş olmasa bakımından değerli bulduğumuz bu faaliyetler arasında: ilmî değeri tartışılmayacak olan seminer, sempozyum, kongre ve toplantılar ilk sırada görülür; 1973 Ekim'inde ilki Kültür Bakanlığı'nca düzenlenen I.Uluslararası Türk Folklor Semineri'dir. Burada sunulan bildiriler bakanlık tarafından 1974 yılında bastırılmıştır²⁶³. Yine Kültür Bakanlığı 1975 yılında her beş yılda bir yapılmak üzere, ilk olarak İstanbul'da Uluslararası Folklor Kongresini başlatarak çalışmaların kıymetini artırmıştır. Burada sunulan bildiriler de 1976 yılında Bakanlıkça bastırılmıştır²⁶⁴. Konya Kültür ve Turizm Derneği tarafından 1975 yılında Konya'da yapılan Uluslararası Halk Edebiyatı ve Folklor Semineri, 1985 yılında yapılan II. Uluslararası Halk Edebiyatı ve

²⁵³ “Çoruh” Artvin'de Halk Evi tarafından yayımlanan dergi.

²⁵⁴ “Yeni Aksu” Ordular tarafından İstanbul'da yayımlanan dergi.

²⁵⁵ “Gül Pınar”, Ankara'da 1976'da Güzide Taranoğlu'nun çıkardığı dergi.

²⁵⁶ “Meşâle” İstanbul'da yayımlanan dergi.

²⁵⁷ “Köz” Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi dergisi.

²⁵⁸ “Millî Kültür”, Kültür Bakanlığı'nca 1979 yılı Haziran ayında yayımlanmaya başlanan dergi.

²⁵⁹ “Türk Edebiyatı” İstanbul Edebiyat Cemiyeti tarafından yayıma başlayan sonra Türk Edebiyatı Vakfı yayın organı olan edebiyat tarihçisi, gazetesi Ahmet Kabaklı'nın kurduğu dergi.

²⁶⁰ “Karınca” Türk Kooperatifçilik Kurumu'nun yayın organı olan dergi.

²⁶¹ “Harran” Urfa Bozova'da İbrahim Halil Çelik ve arkadaşlarının kurduğu dergi.

²⁶² “Millî Folklor” 1989 yılında Sosyal Antropolog ve Folklorcu Türker Eroğlu tarafından Ankara'da neşri başlatılan üç aylık dergi.

²⁶³ “I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri”, Ankara, 1974.

²⁶⁴ “I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri”, Ankara, 1976.

Folklor. Semineri çok sayıda bilim adamının katılmasıyla sonuçlanmıştır. 1.sinin bildirilerinin 1976'da aynı isimle²⁶⁵, 2. sinin de 1986 da *Türk Edebiyatı ve Folklorunda Yeni Görüşler I-II*²⁶⁶, adı altında Feyzi Halıcı tarafından, yayına hazırlanarak basımı sağlanmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından başlatılan kongreler 1981, 1986 ve 1991 yılında da yapılmış 1981,1986 ve 1991 yılında tartışılan bildiriler yayımlanmıştır²⁶⁷. Eskişehir Valiliği tarafından her iki yılda bir muntazam olarak “Yunus Emre Haftası” bünyesinde yapılan uluslararası Türk Halk Edebiyatı Seminerleri” bildirilerinin de titizlikle yayımlandığını görüyoruz²⁶⁸.

1976 yılında İstanbul Edebiyat Fakültesi tarafından dördü milli, dördü milletler arası kongre olmak üzere, sekiz kongre düzenlenmiş; halk edebiyatı ile ilgili bildiriler burada tartışılmasına rağmen, bildiriler düzenli olarak basılmadığından, bunlardan istifade etmemiz mümkün olmamıştır.

1982 yılından sonra Fırat Üniversitesi'nde Prof. Dr. Tuncer Gülensoy'un koordinatörlüğünde iki defa “Fırat Havzası Folklor, Halk Edebiyatı ve Etnografya-Sempozyumu” düzenlenerek bildirileri yayımlanmıştır²⁶⁹. Yine Gülensoy'un koordinatörlüğünde Kayseri'de, Erciyes Üniversitesi tarafından düzenlenen “1. ve 2. Erciyes Yöresi Folklor, Halk Edebiyatı ve Etnografya sempozyumu”ndan 1.sinin bildirileri 1992 yılında yayımlanmış²⁷⁰ 2.si henüz yayınlanmamıştır.

1934 yılı sonunda Prof. Dr. Halil Cin'in Selçuk Üniversitesi'ne rektör olmasıyla bu üniversitede halk edebiyatı ve folklor kongreleri'nin yapılmaya başlandığını ve bildirilerin de muntazam olarak yayımlandığını görüyoruz²⁷¹.

Üniversiteler ve Kültür Bakanlığı dışında zaman zaman halk edebiyatı ile ilgili günlük toplantıların yapıldığı buralarda hazırlanan bildirilerin de mahalli dergilerde yayımlandığını unutmamak gerektiği düşüncesindeyim.

²⁶⁵ “I. Uluslararası Halk Edebiyatı ve Folklor Kongresi Bildirileri”, Ankara, 1976.

²⁶⁶ “Türk Edebiyatı ve Folklorunda Yeni Görüşler”, Ankara, 1986.

²⁶⁷ “II. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri”, Ankara, 1982.

²⁶⁸ “I. Uluslararası Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri”, Eskişehir, 1985.

“II. Uluslararası Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri”, Eskişehir, 1988.

“III. Uluslararası Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri”, Eskişehir, 1990.

“IV. Uluslararası Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri”, Eskişehir, 1992.

²⁶⁹ “II. Fırat Havzası Folklor ve Etnografya Sempozyumu Bildirileri”, Ankara 1988.

²⁷⁰ “I. Erciyes Yöresi Folklor ve Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri”, Kayseri, 1991.

²⁷¹ Selçuk Üniversitesi tarafından yapılan tüm kongreler ve toplantıların bildirileri aynı isimle bir yıl sonra muntazam olarak yayımlanmıştır. Bu konuda üniversitenin yayın katalogu' da bulunmaktadır.

F- Âşıkların Katıldıkları Toplantılar

Yukarda saydığımız toplantılar haricinde âşıklarımızla ilgili olarak yapılan faaliyetler arasında âşıkların katıldığı, günler, karşılaşmalar, şöenler, festival yarışma ve Bayramları hatırlamak ve bunlar hakkında bilgi vermek istiyoruz.

İlk olarak Ahmet Kutsi Tecer tarafından 5 Kasım 1951’de Sivas’ta yapılan Âşıklar Bayramı’nın ve bayram sonunda 15 aşğın hayat tercümelere ve bayramla ilgili bilgilerin yer aldığı bir kitapçığı görmekteyiz²⁷².

1938 yılında Bayburt’ta Bayburt Halkevi tarafından 27 Şubat 5 Mart tarihleri arasında Saz Şâirleri Haftası düzenlenmiş bu toplantıya da çeşitli âşıklardan 5 kişi katılmıştır²⁷³.

7 Mart 1938’de Âşık Efkârî ve Âşık Huzûrî’nin katıldığı Çoruh Halkevi’nin Kurtuluş Gecesi’nde iki aşğın deyiş söylediği ve karşılaştıklarını kaynaklardan öğreniyoruz²⁷⁴.

1939’da Bayburt’a yaşanan enteresan bir karşılaşma sonunda Hasankaleli Saatçi Nihanî ile Âşık Hicranî’nin karşılaşmasının sonucu, alınmadan bittiği araştırmacılar tarafından bildirilmektedir²⁷⁵.

23 Nisan 1942 de Ankara Radyosu Folklor Saatinde 8 Sivaslı aşğın Venbi Cem Aşkun yönetiminde program yaptığı görülür²⁷⁶.

30 Ekim 1964’de Sivas’ta ikinci Âşıklar Bayramı yapılmış, bu bayrama 10 âşık katılmasına rağmen atışma yapılmamıştır²⁷⁷.

16 Ağustos 1964’de Büyük Selçuklu Sultanı Alpaslan’ in Ani Kapısı’ndan Anadolu’ya girişi’nin 900. yılı törenlerinde âşıklara yer verildiğini görüyoruz²⁷⁸.

²⁷² İbrahim Aslanoglu, Sivas Aşıklar Bayramı, Ankara, 1965.

²⁷³ Vehbi Cem Aşkun, “1938’de Bayburt’da Saz Şâirleri Haftası”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Cilt 8 no.166, Mayıs, İstanbul, 1963.

²⁷⁴ Behçet Kemal Çağlar, “Çoruh İçinde Çoruh-İki Coşkun Şâir”, *Yeşil Çoruh*, Yıl 3, sayı 3, Artvin, 1953.

²⁷⁵ İlhan Yardımcı, “Atış Bakalım Hicranî Baba”, *Tarla*, Sayı 29/81, s.18-21, İstanbul, Ağustos, 1968.

²⁷⁶ “Sivaslılar Ankara’da”, *Ülkü*, Cild 2, Sayı 15, Ankara, Mayıs, 1942.

²⁷⁷ Muhan Bali, “Sivas Halk Şâirleri Bayramı ve Şah Turna”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Cilt 11 No.219, İstanbul, Ekim, 1967.

Yine 1964 de Ankara Âşıklar Derneği'nin düzenlediği Âşık Şen ilk ve Sümmanî'yi Anma Gecesi'nde; Mevlid İhsani. Yaşar Reyhani, Murad Yananî (Çobanoğlu), Şeref Taşlıova, Bayram Köroğlu, Nevzat Polat'ın Sümmanî ve Şenlik'i temsilen atıştıkları kaynaklarda belirtilir²⁷⁹.

1965 "de Erzurum" da, 1966'da Sivas Şarkışla'da 1967'de Ağrı'da âşık programları yapılarak söylenenler yazıya geçirilmiştir.

1967'de Tarla Dergisi; Koşma, Muamma ve Atışma dallarının yer aldığı Büyük Halk Şiiri Yarışması düzenlemiştir²⁸⁰.

1968'de Pasinler Gençlik Kulübü'nün Doğuda Halk Ozanları adındaki yarışmasında ilk defa Atatürk Üniversitesi Öğretim Üyeleri jüri olarak katılmıştır²⁸¹.

1969 yılında Artvin'in Kurtuluş Gecesi'ne yöre âşıkların katıldıklarını ve deyişlerini sunduklarını görüyoruz²⁸².

1971 yılında Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın Âşıklar Şenliği I. Altın Saz yarışması atışma, türkü muamma dallarında yapılmış Yaşar Reyhani Yılın Aşığı seçilmiştir²⁸³. Yarışmalara 1972 yılında İstanbul Festivali Bünyesinde devam edilmiş Mürsel Sinan'a ustalık payesi ve saz, ustası Murat Çobanoğlu'na Yılın Aşığı unvanı verilmiştir²⁸⁴. Her iki yarışmanın da koordinatörü olan Tahir Kutsi Makal, 1976 yılında Müziksân Vakfı olarak III. Altın Saz yarışmasını 20-24 Ekim arasında; Kadıköy, Şişli ve Fındık Zade'de düzenlenen üç gecede gerçekleştirerek jüri Başkanlığına Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş'ın yaptığı yarışmalarda Nuri Devranî'ye, "Nuri Şahinoğlu" mahlasıyla ustalık payesi usta âşık Şeref Taşlıova'ya da Yılın Aşığı unvanı verilmiştir²⁸⁵.

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Cumhuriyetin 50. yılı münasebetiyle 29 Ekim 1973 gecesi Halk Eğitimi Salonu'nda Âşıklar Gecesi düzenlemiş Konya Âşıklar

²⁷⁸ Afife F. Ergenç, "Âşık Şeref Taşlıova," *Tarla*, Yıl 4 sayı 42, İstanbul, 1969.

²⁷⁹ _____, a.g.e.

²⁸⁰ Tarla, yıl 2, sayı 18, sahife 29, İstanbul, Haziran 1967.

²⁸¹ Doğu'da Halk Ozanları Yarışması Başarılı Oldu", *Tarla*, Sayı 32, İstanbul, Kasım, 1968.

²⁸² Şahin Kaya, "Âşıklarla Bir Konuşma", *Tarla*, Yıl 4, Sayı 37-38, İstanbul, 1969.

²⁸³ Tahir Kutsi Makal, "Âşıklar Şenliği-Altın Saz Yarışması", *Türk Folklor Araştırmaları*, Cilt 13, No. 316, İstanbul, Eylül, 1971.

²⁸⁴ _____, "İstanbul Festivali'nde Âşıklar Şöleni", *Dünya*, İstanbul, Ağustos, 1974.

²⁸⁵ _____, *Müzik-Sân Vakfı Âşıklar Şöleni*", *Türk Edebiyatı*, İstanbul, Aralık, 1976.

Bayramına çağrılmayan âşıklar bu geceye katılmışlardır²⁸⁶. Ayrıca bu Üniversitemiz dört defa Âşıklar Şöleni adını taşıyan âşık toplantıları yapmıştır. Bundan başka zaman zaman il ve ilçelerimizin kurtuluş günlerinde mevcut idarecilerin zevklerine uygun düşerse âşıklar programının yapıldığını görmekteyiz.

Şimdiye kadar Cumhuriyet, döneminde tesbit edilen âşık toplantıları ve yarışmaları hakkında bildiklerimizi ve öğrendiklerimizi aktarmaya çalıştık. Şimdi de yirmisine bizzat katıldığımız Konya Âşıklar Bayramı hakkında bildiklerimizi aktarmak istiyoruz.

İlk olarak 1964 yılında Konya Öğretmenler Derneği Bahçesinde 1964 yılı Ağustos ayında Güllüşah ile Sevgilisi Âşık İhsânî bir program yapmışlar aradan bir yıl geçmiş bu defa Karşlı Âşık Dursun Cevlânî, Sivaslı Âşık Talibi Coşkun, Tercanlı Âşık Davut Sulari ve Posoflu Müdâmî; Feyzi Halıcı'nın himayesinde bir program gerçekleştirmişlerdir²⁸⁷. Aradan bir yıl geçtikten sonra o zamanın Başbakanlık Kültür Müsteşarı Sebahatin Yalınpala'nın 10.000 TL. destek sağladığı I. Türkiye Âşıklar Bayram yapılmıştır²⁸⁸. İlk Bayram, *atışma türkü ve şiir* dalları olmak üzere üç dalda gerçekleştirilmiştir. Yine ilk yıl yapılan bayrama bin mahalli sanatçı 17 âşık katılmıştır. 1966 yılından 1980 yılına kadar muntazam bir şekilde devam eden bayramlar gün geçtikçe kökleşmişler. 1988 yılında *en güzel memleket Şiiri* ve *atışma* yanında *muamma* (askı) dalı da ilave edilmiştir. Yine aynı yıl son olarak atışmalarda puan verme sistemi uygulanmıştır²⁸⁹. 1969 yılında, daha önce üç yıl birinci seçilen âşıklar jüri üyesi olarak bayrama katılmıştır. Bu yıllarda yapılan toplantılar muntazam olarak bantlara kayıt edilmemiş bazı meraklıların yaptığı kayıtlar da derlenip toplanmamıştır. Ancak âşıkların en güzel memleket şiiri dalındaki yarışma için yazdıkları şiirler dosyalanarak muhafaza edilmiştir.

1971 ve 1972 yılında bazı âşıklar yurt dışına gönderildiğinden bayrama katılan âşık sayısında beklenenin tersine artış olmuş bu sayı 1975 yılında 85, 1974 yılında 96, 1975 yılında 108'e yaklaşmıştır. Özellikle 1972 ve daha sonraki yıllarda yeni yeni

²⁸⁶ Bu yarışmanın ses bantları Atatürk Üniversitesi'nde muhafaza edilmektedir.

²⁸⁷ Celaleddin Kismir, "Öğretmenler Derneği'nde Âşıklar Buluşması", Yeni Konya, 2 Eylül, 1964.

²⁸⁸ İlhan Hınçer, "Birinci Âşıklar Bayramı", *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, Cilt 10 no. 208, İstanbul, Kasım 1966.

²⁸⁹ Dr. Mehdi Halıcı- Mesut Doğu, *Türk Halk Şiiri'nin Altın Kitabı*, Konya, 1971.

âşıkların yetiştiğini görmekteyiz²⁹⁰. Bu bayramlardan 1973 yılında yapılan Cumhuriyetimizin 50. yılına, 1974 yılında yapılanı da Kıbrıs'a armağan edilmiş ve şiir yarışmaları *Cumhuriyet ve Kıbrıs şiirleri* olarak gerçekleşmiş derece alan şiirler ayrıca yayınlanmıştır²⁹¹.

1974 yılında yapılan yarışmalara âşıkların irticai gücünü ortaya koyması bakımından Doğmaca Şiir dalı bayramların en fazla jüri üyeliğim yapan Edebiyat Tarihçisi Ahmet Kabaklı'nın buluşu olarak ilave edilmiş bazı bilim adamlarımız tarafından tenkide de uğramıştır²⁹².

1975 yılındakî Bayram, Cirit Oyunları, Yemek Yarışması Uluslararası Halk Edebiyatı ve Folklor semineri ile birlikte 10 gün süren bir bayram olarak devam etmiştir. Bu yıl bayrama *Yılın Yedi Şiiri Dalı* ilave edilmiş kazanan şiirler Panolara basılıp bir yıl süreyle şehrin yedi ayrı yerine asılmıştır²⁹³.

1976 yılındaki bayram da çok hareketli geçmiş. *Yılın Yedi Şiiri Dalı yalında Doğmaca Türkü dalı* da ihdas edilmiştir.

1977 yılındaki bayramda yarışma dallarına Usta Malı Türkü, Esprili Türkü dallarının eklendiği görülmektedir²⁹⁴.

1978 ve 1979 yılındaki bayramlar ülkenin içinde bulunduğu ağır siyasi şartlara rağmen başarılı bir şekilde tekrarlanmış bu yarışmalarda mevcut dallara *Kucaklama* dalı ile *Şiir Okuma* dalının birer yıl arayla ilave edildiğini görmekteyiz.

1980 yılında bayram hazırlıkları yapılmasına rağmen 12 Eylül askeri yönetimi ve olağanüstü şartlar yüzünden bayramın iptal edildiğini üzülenmiş bulunuyoruz. Ancak 1980 yılında yapılamayan bayram Konya Turizm Derneği ve

²⁹⁰ Bu âşıklar arasında, Aşık Erdemli, Adil Çiçek, Mürsel Sinan, Gül Ahmet Hacı Karakılçık, Hilmi Şahballı, Nuri Devrânî (Şahinoğlu), Maksut Feryâdi, Günay Yıldız, Veli Cenani, Mürsel Tazegül, Zeki Erdali, Dursun Durdağı, Muhlis Denizez, Ali Rahmanî, Ali Dadaşoğlu, Mehmet Ünvanî, Erzade, Hayranî, Yoksul Derviş, Tombul Baba, Mizarlı İlhamî, Deli Dolu, Kul Sâdî, Adnan Kocaman, Akranî, Necati Çelik, Kartaloğlu, M. Batur,.. vb. âşıklar Konya'daki bayramda olgunlaşmışlardır.

²⁹¹ Feyzi Halıcı, Saz Şâirleri'

²⁹² Prof. Dr. Umay Günay, Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi, S.XXV. Ankara, 1986.

²⁹³ Feyzi Halıcı, "10. Türkiye Aşıklar Bayramı ve Yılın Yedi Şiiri", *Çağrı* 19. yıl, sayı, 214, Kasım 1975.

²⁹⁴ *Çağrı*, 11. Türkiye Aşıklar Bayramı Sonuçları, 20-yıl, 226 sayı, Ankara, 1976.

Çağrı, 12. Türkiye Aşıklar Bayramı Sonuçları, 21-yıl, 229 sayı, Ankara, Aralık, 1977.

Mehmet Gazel, "Türkiye Aşıklar Bayramı Yeni Gelişmelerle Sonuçlandı", *Hürriyet Gazetesi Anadolu Sahifesi*, İstanbul, 30 ekim 1977.

T.R.T. Ankara Radyosu İş Birliği ile 1981 yılında Âşıkların Atatürk'ün doğumunun 100. yılı nedeni ile Nisan ayında bir hafta süreyle Feyzi Halıcı, Ali Can, Nida Tüfekçi ve Rıdvan Çongur'un jüri üyesi olduğu atışma yarışması yapılmıştır. Ayrıca 1981 yılında normal Bayram programı uygulanmıştır.

1982 yılında Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi spor salonunda zor şartlar altında yapılmıştır²⁹⁵.

1980 ve 1984 yılında birer gün anma toplantısı şeklinde devam eden bayram 1985 yılında 20. Şeref Yılı adı altında yine 11. Uluslar Arası Folklor ve Halk Edebiyatı Kongresi ile birlikte yapılmış katılan 101 âşık'tan başarılı görülenlere Prof. Dr. Erol Güngör Armağanı verilmiştir. Bayramın ödül töreninde Feyzi Halıcı bu tür Faaliyetlerin Üniversitelerin görevi olduğunu ve bu görevi Selçuk Üniversitesi'ne devretmek istediklerine belirtmiş, bunun üzerine üniversite Rektörü Prof. Dr. Halil Cin görevi kutsal saydıklarını ve kabul ettiklerini belirtmiş böylece Konya'da yapılan Türkiye Âşıklar Bayramı Selçuk Üniversitesi tarafından 1986 yılında sadece Murat Çobanoğlu ve Şeref Taşlıova'nın katılımıyla bir gün, 1987 yılında Selçuk Üniversitesi I. Âşıklar Şöleni Adıyla üç gün, 1988 yılında Selçuk Üniversitesi II. Âşıklar Şöleni Adıyla üç gün, 1989 yılında III. Âşıklar Şöleni adıyla üç gün ve 1990 yılında Selçuk Üniversitesi IV. Âşıklar Şöleni adıyla üç gün yapılmıştır²⁹⁶.

Bazı âşıkların Feyzi Halıcı'yla görüşmeleri sonunda 1990 yılında yine Konya Turizm Derneği tarafından 25. Türkiye Âşıklar Bayramı olarak yapılmaya başlanmış bu bayrama 54 âşık 15 dalda yarışarak katılmıştır. Bayrama Kerkük ve Azerbaycan'dan gelen âşıkların da katılması bayramın boyutlarının geliştiğini göstermiştir²⁹⁷. 1991

²⁹⁵ 1981 yılındaki bu bayram.

²⁹⁶ Selçuk Üniversitesi tarafından düzenlenen ilk toplantı 1986 yılında sadece Murat Çobanoğlu ve Şeref Taşlıova'nın Halk Edebiyatı Kongresine delege olarak gelmeleri nedeni ile yapılmış 1-Şölen, 2-Şölen, 3-Şölen, 4-Şölen çok sayıda âşığın katılımıyla gerçekleşmiş programlar muntazam olarak kayda alınmış olup halen Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun müdürü olduğu Halk Edebiyatı Araştırma Merkezi tarafından muhafaza edilmektedir. Ayrıca 1990 yılında yapılan Şölen'in son gecesine bazı âşıklar bizi televizyona çekmediler diyerek haksız bir tutumla Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nu suçlayarak katılmamışlardır.

²⁹⁷ Bu Bayrama Kerkük'ten Hüseyin Kerim, Abdullah Ekrem, Azerbaycan'dan da Aşıklar Birliği Başkanı Hüseyin Arif, Şâir Mehmed İsmail, Aşık Aydın Çobanoğlu katılmıştır.

yılında 26. Türkiye Âşıklar bayramı olarak yapılan toplantıya yine Azerbaycan'dan âşıklar katılmıştır²⁹⁸. Bayrama katılan 43 âşığa Cumhuriyet altını armağan edilmiştir.

1992 yılında: 27. Türkiye Âşıklar Bayramı Kuzey Kıbrıs ve Azerbaycan' dan katılan âşıkların da yer almasıyla yapılmış, bayrama katılan tüm âşıklara Başbakan'ın armağanı olan Cumhuriyet altınları armağan olarak verilmiştir²⁹⁹.demektedir. Daha sonraki toplantılar hakkında da:

“ ...Konya Turizm Derneği tarafından düzenlenen yarışmalar yeni âşıkların yetişmesine ayrıca âşıkların yurt içinde ve yurt dışında tanınmasının yanında ülkenin çeşitli yerlerinde yapılan kutlamalara çağırılmalarına vesile de olmuştur. Bayramın geleneği canlandırdığı ve bu töreye olumlu katkıları tartışılmaz düşüncesindeyiz. Konya Turizm Derneği âşık toplantılarını sadece Konya'da yapmamış Konya dışındaki toplantıların çoğunun da koordinatörlüğünü yerine getirmiştir. Bu toplantılar arasında: 20 yıldır yapılan Uluslararası İstanbul Festivali bünyesinde 17 yıl aralıksız olarak Âşıklar Şöleni³⁰⁰, (1975-1992), Uluslararası Kartal Festivali bünyesinde 7 yıl (1985-1992) Âşıklar Şöleni, 704,705,707,708 Ertuğrulgazi'yi Anma ve Söğüt Şenliği bünyesinde 5 yıl Âşıklar Şöleni³⁰¹, 1976 yılında Akdeniz Moda ve Tekstil Festivali bünyesinde bir yıl Âşıklar şöleni yer almaktadır. Konya Kültür ve Turizm Derneği, 1990 ve 1991 yılında da Erciyes Üniversitesi'nde Prof. Dr. Tuncer Gülensoy tarafından tertiplenen I. ve II, Âşıklar Şöleni'ne katkıda bulunmuştur; Yine T.B.M. Meclisi Kültür ve Sanat Kurulu'nun düzenlediği iki şölenin de koordinatörlüğünü üstlenmiştir.

Bu bayramlar ve şölenler T.R.T. Televizyonu tarafından çeşitli isimlerle defalarca yayımlanarak halkın istifadesine sunulmuştur³⁰². Başlatıldığı 1967 yılından

²⁹⁸ Bu Bayrama Azerbaycan'dan Aşık Aydın Çobanoğlu, Zülfiye İbadaova, Elihan Niftahev ve Şair Mehmed İsmail katılmıştır.

²⁹⁹ Bu Bayrama Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden Aşık Cemâlî, Azerbaycan'dan Mikâil Azaplı'nın kızı Gülâra Azaplı, Balaban Sanatçısı Akber Hasanoğlu, Aşık Hacı Bayramoğlu ve aşık Mahmud Mehmedoğlu katılmışlardır. Ayrıca Armağanlar Başbakan Süleyman Demirel tarafından gönderilmiştir.

³⁰⁰ “Uluslararası İstanbul Festivali, Festival Programı ve Tanıtma Kitapçığı”, İstanbul Kültür ve Sanat Fakültesi yayını olarak her yıl muntazam olarak (1972-1992) yayınlanmış bunlardan 1975-1992 arasındakilerde Aşıklar Şöleni'nin Konya Turizm Derneği katkısıyla düzenlendiği belirtilmiştir. 1973 yılındaki şölen için açıklayıcı bilgi bulunmamaktadır.

³⁰¹ Ertuğrul Gazi'yi anma Törenleri ve Söğüt Şenlikleri için yazılan çeşitli yazılarda konu hakkında detaylı bilgi vardır. Buradaki programlar T.R.T tarafından kayda alınarak bazıları gösterilmiştir.

³⁰² T.R.T. kanallarındaki; Telden Dile, Yedinci Gün, Aşıklar Geçiyor, Elimizden Obamızdan, Konya Aşıklar Bayramı, Pazar Eğlencesi, Bir Şiirin Hikâyesi, Hanımlar Sizin İçin, Gönül Telimizi Sızlatanlar, Gün Başlıyor, Semâî Kahveleri, Ozanlar Geçidi, her Aşığın Bir Ahı Var, Bizim Eller, Anadolu'dan Görünüm, Hafta Sonu, İftar Sofrası, Sahur Programları...v.b. programlarda yer verilmiştir.

sonuncusunun yapıldığı 1992 kadar üç daldan on beş dala çıkarılan yarışmalarda devamlı olarak bir gelişme görmekteyiz. Bunlar arasında gelenek de önceden olup da unutulmuş veya ihmal edilen dallar; *Kucaklama, Hikâye Anlatma, Muamma, Sersuhane, Usta Malı Türkü, irticalen Türkü* v.b. ile yeni ihdas edilen dallar. *Doğmaca Şiir, Türkü Yakma, Kayıp Bulma, Sözlü Güzelleme* dalları yer almaktadır ki bu da toplantıların popülerliğini arttırma yanında bu toplantılara katılan âşıkları gönülleme arzusundan kaynaklanmaktadır. Toplantılar yarışma havası içinde olmasına rağmen halk şâirlerinin üzülmelerini önlemek amacıyla puanlama yapılmadan geleneğe hizmeti geçen Türk büyükleri adına armağanlar verilerek sonuçlanmaktadır. Ne var ki yarışma dallarının çoğalmasında bazı bilim adamlarınca kanaatimize göre haksız olarak tenkit edilmektedir³⁰³. Kanaatimizce Konya’da ve Konya Turizm Derneği’nin katkısıyla Konya dışında düzenlenen toplantılar Cumhuriyet tarihinde kökü Türk milletinin tarih sahnesine çıkışından da ötede bulunan bu geleneğe en büyük hizmeti etmenin dışında 20. asrın basından beri âşık tarzına ve âşıklara karşı uyanan alakanın doruğa erişmesine de sebep olmuştur. Ayrıca bu konuda çalışma yapacak olan araştırmacılara sözlü ve yazılı malzeme bulunmasına sebep olduğu gibi değişik bölge ve yöreden gelen âşıkların bir araya toplanmaları ve bir birlerinden bilgi alış verişinde bulunmaları sonucunda yurt çapında geleneğin ortak bir şekil ve ortak bir tarzda birleşmesine sebep olduğu görüşündeyiz. Burada kısaca şunu söyleyebiliriz Cumhuriyet; döneminde âşıklık geleneği adındaki *Türk Kültürü’nün* en büyük şubesine kimsenin yapamadığı hizmeti Konya ve Konyalılar yapmıştır.

Konya’da yapılan toplantılar diğer Anadolu illerine de ışık tutmuş olacak ki 1970 yılından itibaren değişik kasaba ilçe ve illerde çok sayıda toplantının yapıldığını görmekteyiz. Bunlar arasında; *Silifke Festivali, Mut Kayısı Bayramı ve Karaçoğlan Anma haftaları Adana Feke’de Karacoğlanı Anma Törenleri, Adana’da Âşık Ferrahi’yi Anma Toplantıları, Bolvadin Festivali, Çorum Alaca Âşıklar Günü, Malatya Kayısı Bayramı, Ihlara Festivali, Karaman Dil Bayramı Toprak Mahsulleri Ofisi Hasat Bayramı* v.b. toplantılarda âşıklara devamlı olarak yer verilmektedir. Ancak bu toplantılar birkaç günlük toplantılar olup âşıklara ayrılan zaman kısıtlıdır.

³⁰³ Prof. Dr. Umay Günay, *Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Ankara, 1986, s. XXV-XXVI.

Bizim tespitlerimize göre başlı başına âşıkların katıldığı toplantılar da mevcuttur. Bunlar arasında ise, Fırat Üniversitesi'nde Prof. Dr. Tuncer Gülensoy'un ikisi Elazığ'da diğerleri Tunceli ve Bingöl'de tertiplelediği beş *Âşıklar Şöleni*; Dadaloğlu Eğitim ve Kültür Vakfı ile Kayseri ili Tomarza ilçesi Özlüce Belediyesi'nin ortaklaşa düzenlediği beş *Dadaloğlu Anma, Günü Âşıklar Şöleni*, Ankara, Mamak Belediye Başkanlığı'nın iki defa düzenlediği *Aşklar Şöleni* Develi Kaymakamlığı'nın yedi defa düzenlediği *Âşık Seyranı Anma Törenleri*, Çorum Devlet Hastanesi Başhekimi ve Kültür, Turizm Derneği Başkanı Dr. Mehmet Çağlar'ın düzenlediği *Çorum Âşıklar Bayramı*, Eskişehir Valiliği'nin üç defa düzenlediği *Âşıklar Şöleni*; Erciyes Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Naci Kınacıoğlu'nun desteğiyle Prof. Dr. Tuncer Gülensoy'un düzenlediği dört *Âşıklar Şöleni* (bu şölenlerin ikisi Konya Turizm Derneği'nin katkısıyla yapılmıştır). *Bektaşî Veli'ye Sesleniş* (Âşık toplantıları); Türk Dil Kurumu *Âşıklar Günü*, Kayseri Türk Ocağı Şubesi'nin Prof. Dr. Tuncer Gülensoy ve Bekir Sami Özsoy'un koordinatörlüğünde düzenlediği iki *Âşıklar Şöleni*; Kayseri Vakıflar Müdürlüğü ve *Âşıklar Derneği*'nin müşterek hazırladığı yedi *Âşıklar Bayramı*, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Salonu'nda yapılan Prof. Dr. Abdurrahman Güzel ve Bekir Sami Özsoy'un düzenlediği iki *Âşıklar Günü*, Erciyes Üniversitesi Öğrenci Derneği'nin üç *Âşıklar Günü* ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin 5. ve 10. Barış Bayramı bünyesinde, Girne, Lefkoşe, Magosa, Lapta, Omarfo ve Gemi Barınağı'nda yaptığı *Âşıklar Şöleni* bulunmaktadır³⁰⁴.

Bunlardan sonra Selçuk Üniversitesi tarafından dört kez 1986, 1987, 1988 ve 1989 da *Aşık*lar bayramı düzenlenmiştir³⁰⁵.

1990 ve 1991 yılında Konya Turizm Derneği ve Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı iki kez Türkiye *Aşık*lar Bayramı yapmış 1992 yılındaki Bayram Türk Dil Kurumu'nun katkılarıyla devam etmiş o zamanki Başbakanımız Süleyman DEMİREL bayrama katılan her aşığa birer beşi bir yerde altın madalyon hediye etmiştir. 1993 yılındaki bayram ise Milli Piyango Genel Müdürlüğü'nün katkılarıyla yapılmış, Genel

³⁰⁴ Bu toplantıların çoğuna B. Sami ÖZSOY (Aşık Nuri Şahinoğlu) adıyla davetli olarak katılmış bazılarına ise davetli olduğu halde katılamamıştır.

³⁰⁵ Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU'nin düzenlemesi ve Prof. Dr. Halil CİN'in rektörlüğü döneminde yapılmış olan toplantıların sonucunda Aşık Nuri ÇIRAĞI'nın olay çıkarması nedeniyle bir daha şölen yapılmamıştır.

Müdür İlhan KÖSMENOĞLU bayrama katılan aşıklara birer Cumhuriyet altını armağan etmiştir³⁰⁶.

1994 yılında 1995 yılındaki bayramlar yalnızca Konya’da değil Türk Dil Kurumu desteğiyle Ankara’da başlatılmış Konya’da tamamlanmıştır. Bu toplantılarda o zamanın Milli Eğitim Bakanı Avni AKYOL merhum ve Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Hasan EREN âşıkları çok taltif etmişler ve gayrete getirmişlerdir. Avni AKYOL Nuri ŞAHİNOĞLU’nun güzellemede istediği 40 (kırk) takım elbiseyi şölen bitmeden âşıklara dağıtmıştır.

1996 yılında bayram Konya’da HAMATEK Holding’in ve Konya Büyük Şehir Belediyesi’nin katkılarıyla yapılmıştır. Aynı yıl Çanakkale Ondokuzmart Üniversitesi’nde Rektör Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL’in desteğiyle âşıklar şöleni yapılmıştır. 1997 yılında Konya Ticaret Odası Başkanı H. Hüseyin ÜZÜLMEZ’in desteği ile hem Halk Edebiyatı Sempozyumu hem de Türkiye Aşıklar Bayramı yapılmıştır. 1998 yılında Prof. Dr. İsmail PARLATIR, Prof. Dr. Nevzat GÖZADIN, Prof. Dr. Hamza ZÜLFİKAR ve Prof. Dr. Hasan EREN,’in katkılarıyla Türkiye Aşıklar Bayramı yapılmayı devam edilmiştir. Bu arada bazı mahalli idareler ve kuruluşlar da kendi imkanlarıyla aşıklarla ilgili toplantılar yapmaya başlamışlardır. Bunlardan Ceyhan Belediye Başkanı Hüseyin SÖZLÜ, Tarsus Belediye Başkanı Burhanettin KOCAMAZ, Kastamonu Belediye Başkanı Ahmet BUKAN, Şarkışla Kaymakamı Gürsoy Osman BİLGİN, Sivas Valisi Dr. Hasan CANBOLAT, Elazığ Belediye Başkanı Behçet SUSMAZ, Aşıklarla ilgili toplantılar yapmışlar ve yapanlara destek olmuşlardır.

Bu arada 1997 yılında o zamanki Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Alparslan TÜRKEŞ’in vefat etmesinin ardından Ülkü Ocakları Dergisi’nin iki yıl boyunca ülkenin her yerinde Ozan Arif, Aşık Sefâî, Aşık Hilmi Sahballa, Aşık Devaî, Aşık Kul Mustafa ve Aşık Feymanî’nin mutlak katılımıyla yapılan turne ve gecelerine şahit oluyoruz³⁰⁷.bilgisini vermektedir. Biz buna ilave olarak şunları tespit ettik.

2000 ve 2001 yıllarında Celal Bayar Üniversitesi’nde iki kez Rektör Prof. Dr. Tuna TANER ve Vali Muzaffer ECEMİŞ’in katkılarıyla iki kez Aşıklar Şöleni

³⁰⁶ Bu bilgiler aşağıdaki araştırmamız sonucunda elde edilmiştir.

³⁰⁷ Bu geceler siyasi olmakla birlikte aşıklık geleneğine bir ivme kazandırması bakımından ehemmiyet arz etmektedir.

yapıldığına şahit oluyoruz³⁰⁸. Ayrıca rektör Prof. Dr. Semra ÖNCÜ zamanında 2010 yılında üçüncüsünün yapıldığını görüyoruz.

2001 yılından itibaren Tarsus Belediye Başkanı Burhanettin KOCAMAZ'ın mesai arkadaşı M. Ali GÜRBÜZ ve Danışmanı Kudret ÜNAL'la birlikte organize ettiği uluslararası Karacaoğlan Şelale Şiir Akşamları³⁰⁹ aralıksız olarak yapılmaya başlamıştır. Bu toplantılarda yılın bilim adamı, yılın şâiri ve yılın âşığı ödülleri dağıtılarak halk edebiyatı ve âşıklık geleneğine destek sağlamaktadır.

2002 yılından itibaren Eskişehir Şairler Derneği ve Eskişehir Valiliği tarafından Yunus Emre Anma törenleri yeniden yapılmaya başlamıştır.

Bunlardan ayır olarak Kars'ta Çıldır'da Erzurum'da Çorum'da küçük çapta âşık toplantıları yapıldığını görüyoruz...

2004 yılından itibaren Kars'ta ve Bursa'da geniş katılımlı uluslararası aşıklar bayramlarının başlaması ve halen devam etmesi gelenek açısından çok sevindiricidir. Bu toplantılardan Kars'ta yapılan toplantının adı Murat ÇOBANOĞLU Aşıkler Bayramı olarak başlamış. Şimdi ise Kars Uluslar arası Aşıkler Bayramı haline getirilmiştir. Bu bayram katılımcı aşık sayısı bakımından en üst seviyeye ulaşmıştır. 2009 yılında yapılan bayrama 240 aşık katılmıştır. Bunun 20 tanesi diğer Türk Cumhuriyetlerindedir³¹⁰.

Bursa'da Yıldırım Belediyesi tarafından düzenlenmeye 2005 yılında başlanan âşıkler bayramı Türkiye Aşıkler Bayramı'nı ihdas eden Feyzi HALICI tarafından Yıldırım Belediye Başkanı Özgen KESKİN ve Yrd. Doç. Dr. Bekir Sami ÖZSOY'a bir berat ve sözleşme ile emanet edilmiş, böylece Bursa'daki toplantı resmen Türkiye Aşıkler Bayramı adını almıştır. 2006 yılındaki yarışmada 1. olan aşığa bir otomobil verileceği ilan edilmiş aşıkler arasında en fazla puanı alan Mürsel Sinan UĞURSU otomobili kazanmıştır. Bu da gelenek adına çok sevindirici gelişmelerdir³¹¹. Bu bayram

³⁰⁸ Doç. Dr. Mehmet ÇELİK, Yrd. Doç. Dr. Bekir Sami ÖZSOY , Celal Bayar Üniversitesi I. Aşıkler Şenliği, Manisa 2001

³⁰⁹ Her yıl Eylül ayının ilk haftasında yapılmaktadır.

³¹⁰ 3. Murat Çobanoğlu Aşıkler Bayramı Programı, Kars 2009

³¹¹ 2. Bursa Yıldırım Türkiye Aşıkler Bayramı

son yıllarda uluslararası seviyeye yükseltilerek her yıl Temmuz ayının ilk haftasında yapılmaktadır.

Bunlardan ayrı olarak Karaman Sarıevliler İlçesi'nde Bilecik Söğüt Ertuğrul Gazi Anma Törenlerinde ve Çorum Alaca Boğazkale ile Osmaniye'de OFAD (Osmaniye Folklor Araştırmaları Derneği) başkanı Abdullah GİZLİCE tarafından Aşık Feymani Aşıklar Bayramı 10 yıldan daha uzun süredir devam etmektedir.³¹²

Âşıklarla ilgili toplantıların bu kadar olmadığı bir gerçektir. Ancak bize göre değeri olan ve geleneğe hizmet ettiğine inandığımız toplantıları vermeye gayret ettik. Tespitlerimize göre cumhuriyetin ilk yıllarında Konya'da âşıklık geleneği canlı olarak yaşamış ve Âşık Mehmet Yakıcı, Âşık Feşâni, Âşık Figâni, Âşık Hasan, Karamanlı Gufrâni Âşık Osman ve diğer illerden gelen âşıkların Halkevi ve Türbe Önü denen yerde bulunan Sulu Kahve'de çok sayıda toplantı yapmışlardır. Derinlemesine bir araştırma yapıldığında diğer illerde de âşıklarla ilgili olarak toplantıların yapıldığının ortaya çıkacağı düşüncesindeyiz. Son yıllarda Doğu Anadolu'dan batıya olan göçler nedeniyle âşıkların da batıya geldiğini, buralarda kurulan köy ve kasaba derneklerinde de toplantıların yapıldığını görmekteyiz.

³¹² OFAD Yayınları Aşık Feymani Aşıklar Bayramı

BİRİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK HANİFİ ÜNVER'İN HAYATI

1.1. SOYU

Âşık Hanifi Ünver'in dedesi İrfan "Sirkeçiler" olarak bilinen soya mensuptur. Âşık Hanifi'nin soyu Artvin'nin Şavşat ilçesine dayanır. Dedesi, Doksan Üç harbi olarak bilinen 1876-1877 Osmanlı – Rus Savaşı'ndan sonra ailesiyle birlikte Artvin'in Şavşat ilçesine bağlı, Rusça ismiyle Mokta, savaş sonrasında aldığı ismiyle Savaş Köy'den Malatya'nın Doğanşehir ilçesine gönderilir. Bu varlıklı aileyi Osmanlı Devleti mal varlıklarını koruyarak Doğanşehir ilçesinde istihdam ettirir. Âşık Hanifi Ünver'in babası Ali de Doğanşehir'de dünyaya gelir. Hanifi Ünver'in söylediğine göre doğum tarihi tahmini olarak Hicrî 1324, Miladî 1906'dır. Doğanşehir'de "Deli Ali" lakabıyla bilinir. Âşık Hanifi Ünver'in annesi Teslime ise Malatya Doğanşehir'in Kadılı Köyü'ndendir. Annesinin soyu ve doğum tarihi hakkında Âşık Hanifi Ünver'in bir bilgisi yoktur.

1.2. HAYATI

1.2.1. Doğumu ve Çocukluğu

Âşık Hanifi Ünver 1946 yılında Malatya'nın Doğanşehir ilçesinde dünyaya gelmiştir. Asıl doğum tarihi olarak 1946 yılını işaret eden Ünver'in doğum tarihi nüfusunda 1948 olarak geçmektedir. Bunun sebebi, eğitimi kısmında da belirtildiği gibi, "Körler Okuluna" gidebilmesi için yaşının küçük gösterilmesi gerekliliğidir. Hanifi Ünver'in doğduğu gün ve ay tam olarak bilinmemektedir. Annesinin deyimi ile "buğday derimi" döneminde doğmuştur. Bu dönem Ağustos – Temmuz aylarına rastlamaktadır. Çevredekileri ise doğduğu dönemi "koyunların kuzuladığı zaman" olarak belirtirler ki bu dönem Şubat – Mart aylarına denk gelmektedir. Bu varsayımlardan çevredekilerinin söyledikleri daha akla yatkındır; çünkü ilerleyen bölümlerde belirteceğimiz Âşık Hanifi Ünver'in gözlerini kaybetmesi hadisesi doğumundan altı – altı buçuk ay sonra meydana gelmiş ve annesi bu olayın yaz aylarında gerçekleştiğini kendisine anlatmıştır. Bu

sebeple Ünver'in Şubat veya Mart aylarında doğmuş olma olasılığı daha yüksek bir ihtimaldir.

Âşık Hanifi Ünver, Ali – Teslime Ünver çiftinin beşi erkek ikisi kız yedi çocuğunun sonuncusudur. Âşık Hanifi, annesinin ve babasının ikinci evliliklerinden doğan iki erkek çocuktan biridir. Babası Ali'nin bir önceki evliliğinden biri erkek biri kız iki çocuğu; annesi Teslime'nin de bir önceki evliliğinden ikisi erkek biri kız üç çocuğu vardır.

Aile zamanla, karşılaştıkları zorluklar sebebiyle mal varlığını yitirmiş, giderek yoksullaşmıştır. Hanefi Ünver dünyaya geldiği zaman da ellerinde pek bir şey kalmamıştır. Aile dar bir alanda çiftçilik ve kısıtlı imkânlarla hayvancılıkla uğraşmak durumunda kalmıştır. Bu sebeple Ünver'in hayatı doğumuyla beraber zorluklarla geçmiştir. Kendi deyimiyle “talihsiz” dünyaya gelmiştir.

Hanifi Ünver doğumundan altı – altı buçuk ay sonra gözlerini kaybeder. Annesinin kendisine naklettiği kendisinin de bize aktardığına göre hadise yaz aylarında gerçekleşir. Bu olay aniden meydana gelir. Kendi deyimiyle “nazardan” ve “Öğle ile ikindinin arasında” olur:

“Bebekken altı veya altı buçuk aylıkken gözlerimi kaybetmişim. Nazardan... Çiçek hastalığı da varmış da benimki anında olmuş. Öğle ile ikindi arasında... Annem öyle söylerdi. Annem beni öğlede seviyor, okşuyor, emziriyor, kaldırıyor beşiğe yatırıyor, ikindi ezanı okunmadan önce bu hal başımıza geliyor.”

Durumun annesi tarafından fark edilmesini de Âşık Hanifi Ünver şöyle aktarır: “Annem benim ağlamama bakıyor: ‘Bu çocuk niye bu kadar ağlıyor?’ diyor. Annem emziriyor ama ben emmiyorum. Ağrılar sızılar başlamış. Memlekette eskiden pek temizlik yoktu. Sinektir, şudur budur... Çocuğun yüzüne sinek falan konmasın diye uyurken yüzümü örtüyor. Ondan sonra annem yüzümü açıyor, açıyor ki gözlerimin siyahları kaybolmuş, bir an içerisinde bembeyaz bir perde inmiş.”

Hadisenin farkına varılmasından sonra tedavi süreci çok sancılı ve talisiz gelişir Hanifi Ünver için. Doğanşehir'in çok tanınmış; Ünver'in deyimiyle “ağa takımının

büyüklerinden” bir kişinin eşi (Ünver bu kişilere zarar vermemek için isimlerini vermek istemiyor.) bebek Hanifi’nin tedavisini üstlenir:

“ Bu hadise komşular arasında dilden dile yayılıyor. Hadiseyi duyar duymaz bu bayan geliyor. Kadın ‘ Ben bu çocuğun gözüne bir bakayım nesi var?’ diyor. Babama diyor ki: ‘ Ali sen bu çocuğu hiç doktora götürme. Ben bu çocuğun gözlerini iyileştiririm.’ diyor. Gidiyor evde ilaç yapıyor. Eskiden teknik yok şişe yok, tenekeden ayakkabı boya kutuları olur, kadıncağız neye ilaç yaptıysa (romatizma ilacı, grip ilacı, yara ilacı) hep aynı kutulara koyuyor sırayla diziyor. Benim ilacı da yapıyor, boş bir kutuya koyup kaldırıyor: ‘ Yarın ben gider bu ilacı çocuğun gözüne sürerim.’ diyor. O arada da kutu karışıyor. Benim için yaptığı ilaç kutusunu alayım derken kadıncağız enfiye kutusunu getiriyor. İkisi de toz... Getiriyor gözüme koyuyor. Anneme diyor ki : “Teslime hiç kafanı yorma bu çocuk iyileşir.”. Allah’ın takdirinde de var ya benim gözümün sancısı hiç kesilmemiş, daha da fazlalaşmış. Tekrar geliyor kadın, bakıyor, aynı ilacı koyuyor. Üç gün buna devam ediyor. Kadın şüpheleniyor, neden yaptığım ilaç bu çocuğa yaramadı, diye. Kutuları kontrol ederken yanlış kutu getirdiğinin farkına varıyor.”

Bu olaylar yaşandıktan sonra Hanifi Ünver doktora götürülür; ancak müdahale için artık geç kalınmıştır:

“ Doktora götürüyorlar beni. Doktor diyor ki: ‘Siz bu çocuğa ne yaptınız?’. Anneme de buradan komşuları tembihlemiş, aman Teslime bacı bunu böyle söyleme ki kadına ceza vermesinler, diye annemi korkutmuşlar. Annem de doktora ‘ Ben rahatsızdım, yatıyordum. Bir kız çocuğum var, ablası, çocuk ağlayınca gözüne ilaç koymuş.’ diyor. Doktor buna inanmıyor: ‘Siz bu çocuğun gözünü tamamen bitirmişsiniz. Bu bir günlük, iki günlük hadise değil. Yakmış, kavurmuşsunuz gözünün bebeklerini.’ diyor. Annem doktora söylemeyince doktor kızıyor: ‘ Git o zaman, Allah senin cezanı versin, bundan sonra çocuğunun elinden tut, gezdir. Daha bunun gözü açılmaz.’ diyor.”

Aynı doktor tedavisi mümkün olabilir diye yedi yaşındayken bir daha gelmemeleri söyler. Ancak aile maddi imkânsızlıklardan ötürü söylenen zamanda

çocuklarını doktora götüremez. Bu sebeplerden Âşık Hanifi Ünver, gözlerini tamamen yitirir.

Hanefi Ünver küçük yaşlardan itibaren güzel sesiyle çevredekilerin dikkatini çeker. Yedi – sekiz yaşlarında darbuka çalmaya ve düğünlerde türkü söylemeye başlar. Darbukadan sonra kaval çalmaya başlar. Darbuka ve kavalla olan münasebeti ilk gençlik çağına kadar devam eder. On beş yaşında ağabeyinin oğlu için getirdiği bağlamayla ilgisi bağlamaya kayar. 1963 yılından itibaren saza merak salar, daha sonra bahsedeceğimiz kısımlarda geçen kırgınlıkları ve rahatsızlıkları dışında da sazı elinden hiç bırakmaz.

1.2.2. Kardeşleri

Âşık Hanifi Ünver'in, yukarıda da belirttiğimiz gibi, toplam altı kardeşi vardır. Ünver'in babası ve annesinin birbirlerinden önce yaptıkları birer evliliği olmuştur. Babası Ali Ünver'in bir önceki evliliğinden biri kız biri erkek iki, annesi Teslime Ünver'in ise ikisi erkek, biri kız üç çocuğu vardır.

Ali Ünver bir önceki eşinden anlaşamadıkları için ayrılmıştır. Teslime Ünver ise ilk eşini kaybetmiştir. Geriye kalan çocuklarının bakımını düşünen ikili karşılıklı anlaşma neticesinde evlenmeye karar vermiştir. Yaptıkları bu evlilikten iki erkek çocukları daha olmuştur. Hanifi Ünver de bu iki erkek evlattan ikincisidir.

Âşık Hanifi Ünver, annesinin bir önceki evliliğinden olma üç üvey kardeşini kaybetmiştir. Bunlardan büyük olan abisi Manisa Soma'da şantiyede çalışırken çıkan bir kavgayı ayırmak istemiş, açılan ateş sonucu aldığı yarayla vefat etmiştir. Küçük abisi ise bir trafik kazasında hayatını kaybetmiştir. Ablası ise vadesiyle ölmüştür.

Hanifi Ünver'in baba bir kardeşlerinin üçü de hala hayattadır. Kardeşlerin en büyüğü olan Burhan Ünver, Doğanşehir'de, Hanifi Ünver ile aynı apartmanda, bir alt dairesinde oturmaktadır. Türkiye Elektrik Kurumu TEK'ten emekli olmuştur. Doğanşehir eşrafınca çok iyi tanınan bir kimsedir.

Ortanca ve baba – anne bir olan kardeşi İsmail Ünver Almanya'da yaşamaktadır. Almanya'da işçi olarak çalışmış ve buradan emekli olmuştur.

Hanifi Ünver'in ablası ise hala Urfa'da yaşamaktadır.

1.2.3. Eğitimi

Hanifi Ünver, yedi – sekiz yaşlarında gittiği Kur'an kursu dışında her hangi bir eğitim alamamıştır. Gittiği Kur'an kursundan da bir – bir buçuk sene sonra okuyamadığı gerekçesiyle ayrılmak zorunda kalmıştır.

1958 ya da 1959 senesinde Malatya Doğanşehir'e Gaziantep Körler Okulu'ndan yetkililer gelir. İlçede verecekleri eğitime ihtiyacı olan mağdur çocukları araştırmak ve onların ailelerini ikna etmek için mevcut öğrencileriyle bir sunum yaparlar. Bu sunumdan çok etkilenen babası, Hanifi Ünver'i de bu okula göndermek ister. Bunun için Ünver'in yaşını nüfusta küçük gösterir, gerekli belgeleri hazırlar, oğlunun okula başlaması için gerekli zemini hazırlar; fakat annesi ilginç bir yöntemle buna engel olur:

“ Annem, oğlum sen gidersen ben dayanamam, üzülürüm ölürüm sensiz ne yaparım, diye annem beni kandırdı. Yaşımı da küçültmememe rağmen annem öyle yapınca gidemedim. Onu da kıramadım. Beni kandırması çocuk yaşlarda oldu. Sazı bile çalmayı bilmiyordum o zamanlar. ‘Oğlum’ dedi, ‘Seni körler okuluna götürürler. Duvarlara elektrik veriyorlar. Seni koşturacaklar: ‘ Koş koş! Şu duvarda şu var.’ diyecekler. Gideceksin duvara çarpacaksın, öleceksin.’ dedi. İşin içine de ölüm girince annem ağır bastı, kandım sözüne, babama, ben gitmiyorum, dedim.”

Böylece Hanifi Ünver bu eğitim fırsatından yoksun kalır. Tahsili dışında Ünver çaldığı enstrümanlar için de bir eğitim almaz. Hepsini irticalen ve kulaktan dolma bir şekilde çalar.

1.2.4. Evliliği ve Mesleği

Âşık Hanifi Ünver eşi Emine Hanım ile 1970'de evleniyor. Eşi Emine Hanım annesinin teyzesinin torunudur. 1950 yılında Malatya Doğanşehir Kadılı Köyü'nde doğmuştur. Bu evlilikten 22 Mayıs 1988 tarihinde bir kızları olur. Kızlarının adı Gamze'dir.

Daha önceki bölümlerde Hanifi Ünver'in küçük yaşlardan itibaren müziğe olan yatkınlığından bahsetmiştik. Bu yeteneği 1979 yılına kadar Ünver'in aynı zamanda gelir kaynağı olur. Doğanşehir ilçesinde yapılan düğünlerde önceleri darbuka ve daha sonra saz çalıp türkü söyleyerek geçimini sağlar. Bunun yanı sıra yine Doğanşehir'de görme engellilerin grubuna katılarak okul konserlerine çıkar. Bu süre zarfında Doğanşehir'de bir süre de müezzinlik de yapar.

Hanefi Ünver 1977 yılında ilk kez yurtdışına çıkar. Almanya'da yaşayan ağabeyi İsmail Ünver gözlerini tedavi ettirmek ümidiyle Hanifi Ünver'i Almanya'ya götürür. Bu ümitleri gerçekleşmez. Hanifi Ünver burada, Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde gazinolara çıkarak mesleği olan müzisyenliği icra eder. Üç – dört ay Almanya'da kalan Ünver yurda döner. Dinleyicilerin beğenilerini kazanan Ünver 1978 yılında tekrar Almanya'ya gider. Bu kez dinleyenlerinin talebi sebebiyle yurtdışına çıkan Âşık Hanifi Ünver bu kez altı ay gibi bir süre Almanya'da yaşar. Fakat memleket ve eşinin hasreti ağır bastığı için yurda tekrar döner. Almanya'ya duyduğu yabancılığı, memleketine olan hasretini, özellikle de gurbete gitmek zorunda kalan vatandaşların sitemini Âşık Hanifi Ünver şu şekilde dile getirir:

“İlham kalemini aldım elime

Mektup yazam sıladaki beylere

Dertlerin hangisini alam dilime

Bu da bizi garip kılan beylere

Hayımlarda boynu bükük yatana

Yazık olsun buna imza atana

Gardaş hasret kaldık ana vatana

Bu da bizi böyle kılan beylere

Kadını erkeği ah ya diyorlar
Yoka nayın evete ya diyorlar
Ağır ol demeye oha diyorlar
Bu da bizi böyle kılan beylere

İlimize benzemiyor illeri
Ne diyorlar anlaşılmaz dilleri
Merhamet bilmezler zayıf dinleri
Bu da bizi böyle kılan beylere

Der Hanefi çok özledim sılamı
Söyle sazım söyle gerçek kelamı
Ankara'ya bizden söyle selamı
Bu da bizi böyle kılan beylere”

Âşık Hanifi Ünver 1977 - 1978 yıllarından itibaren kaset çalışmalarına girer. Bu çalışmalardan on bir adet albüm piyasaya çıkar. Bu çalışmaları günümüzde müzik piyasasında ve internet ortamında bulmak mümkündür.

Hanifi Ünver 1979 yılında Sivaslı bir arkadaşının vasıtasıyla “Çay Paketleme” işine girer. Bu iş sebebiyle on bir ay Rize’de ikamet eder. Rize’nin havası nemli olduğu Hanifi Ünver rahatsızlanır ve bu sebeple Ankara’ya taşınır. 1995 yılına kadar Ankara’da yaşayan Ünver aynı sene bu işten emekli olur ve memleketi Doğanşehir’e geri döner.

Âşık Hanifi Ünver çay paketleme işiyle uğraşırken bir yandan da sazını çalıp söylemeye devam etmiştir. 1991 yılına kadar hiç ayrılmadığı sazına o sene kendi

deyimiyle “küsüyor”. Sebebini söylemek istemiyor; ama saza hasreti, bir yanıyla da mecburiyetten, on yedi sene sonra ağır basar ve 2008 yılında tekrar çalıp söylemeye başlar. Sazı tekrar eline aldığı zaman söylediği şiiri şu şekildedir:

“ Dügünlerde bayramlarda çaldığım

Cep dolusu para verdim sazıma

Ben onu unuttum o saz da beni

On yedi yıl ara verdim sazıma

Gittiğim yerlere alıp gittiğim

Gizli sırlarımı ona döktüğüm

Beraberce nice dertler çektiğim

Silinmeyen kara verdim sazıma

Kıymetini bilmeyen almasın diye

Heva-i nefesine dalmasın diye

Benden başka eller çalmasın diye

Yere vurup yara verdim sazıma

Hanifiyim talihsiz bir ozanım

Geçti bahar ömrüm gamlı hazanım

Yıkıldı hayalim bozuk düzenim

Şimdi tekrar sıra verdim sazıma”

Saza geri dönmesinin en büyük sebebi eşinin rahatsızlığı ve Ünver'in onu tedavi ettirebilecek maddi imkânlarla sahip olmamasıdır. Görme engellilerin düzenlediği bir gecede sahne almak için Ünver 2009 yılında İstanbul'a gider. Fakat düzenlenen gece esnasında (17 Nisan 2009) Hanifi Ünver felç geçirir. Kendi deyimiyle, hanımına doktor ararken kendisi doktorluk olur. Vücudunun sol tarafına inen felç neticesinde Ünver, Doğanşehir'e geri döner.

Âşık Hanifi Ünver hala Malatya'nın Doğanşehir ilçesinde yaşamını sürdürmektedir. Ağabeyi Burhan Ünver ile aynı apartmanda oturan Ünver rahatsızlığının verdiği maddi ve manevi sıkıntıları üzerinden atmaya başlamış ve tekrar "Çok doldum. Arık söylemem lazım." dediği şiirlerini sazıyla "yavaş yavaş" söylemeye başlamıştır.

1.3. ÂŞIK HANIFI ÜNVER'İN ÂŞIKLIK GELENEĞİ İÇİNDEKİ YERİ

1.3.1. Rüya Görme ve Bade İçme Motifi

Âşıklık geleneğinin önemli özelliklerinden birisi rüya görme motifidir. Bu motifi âşıklık geleneğinin oluşumu içerisinde en eski Türk inancı olan Şamanizm'e, bu inanç içerisinde yetişmiş şairlere (ozan, baksı, ozan-baksı, kam, bahsı, akıncı) kadar götürmek mümkündür. "Âşıkların mesleğe giriş törenleri, âşık olmak için seçilmeleri ile Şamanların mesleğe girmek için seçilmeleri ve mesleğe girme törenleri arasında sıkı bir benzerlik olması tabidir. Düşte, sanatçılık vergisine kavuşma, hatta aşk dolusu içme, Bahsıların, Akınların ve Manasçıların hayatında da görülüyor."³¹³

Rüya görme ve bade içme motifleri, Şaman gelenekleriyle birlikte İslamiyet'in kabulünden sonra da Âşıklık geleneği içinde yaşamlarını İslamiyet'in özelliklerine uygulanarak devam ettirmişlerdir. "Âşık Edebiyatı geleneği içinde sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçişte önemli role ve fonksiyona sahip olan rüya motifi, Orta Asya Türk kültüründe yer alan Şamanlığa giriş dönemlerinin İslâmiyet ve Osmanlı kültürü adı altında sembolleşerek rüya motifine dönüşmesiyle ortaya çıkmıştır."³¹⁴

³¹³ İlhan Başgöz, Folklor Yazıları, Adam Yayıncılık, İstanbul, 1986, s.28-29

³¹⁴ Artun, Age., 2001, s.69

Bu motiflerin İslamiyet sonrası uygulamasında Şamanizm - Tasavvuf sentezi de dikkat çekici bir unsur olarak karşımıza çıkıyor. Bu sentezin genel olarak Âşık Edebiyatında meydana gelmesini Abdurrahman Güzel şöyle açıklıyor: “ En eski Türk Edebiyatının temsilcileri olan ozan-baksı şair tipi, kaybolan itibarlarını tekrar elde edebilmek için gerek Klasik Edebiyatçıların ve gerekse halkın nezdinde büyük bir itibara sahip olan dinî – tasavuffî cereyanlara ve tarikat edebiyatlarına yöneldiler. Eski geleneklere bağlı kalarak İslamî akidelere uygun yeni bir terkip oluşturdular. Neticede bu terkip edebiyatı kendi hâkim tipini ortaya koydu. Biz bu tipe Âşık Tipi diyoruz.”³¹⁵

Şaman inancı ve tasavvuf öğretisinin bu sentezinin, rüya görme motifi konusunda uygulaması diğer bütün uygulamalarda olduğu gibi bir İslamiyet’e uyarlama, güncelleştirme şekli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

“ Rüya motifinin kaynağını kuşkusuz şamanlığa giriş merasiminde aramak gerekir. Anadolu’ya yerleşen Türkler kabul ettikleri yeni dinin etkisiyle bu motifi mistik düşünceler etrafında yeniden biçimlendirmiştir. Yani, âşıklık geleneğinin beslendiği ozan – baksı geleneği ile tasavvuf düşüncesi, değişen ve gelişen şartlar altında daha da somutlaştırılarak “rüya – bade – pir ” üçlüsü halinde karşımıza çıkmıştır.”³¹⁶

Rüya görme ve bade içme motifleri Âşıklık geleneği içerisinde yetişen âşıkların gelişiminde büyük bir öneme sahiptir. “Âşık edebiyatında rüya; kişinin şiir söyleme yeteneği kazanmasında, dinî bilgiler ile ledün ilmini öğrenmesinde, kişinin, âşıklık özellikleri kazanmasında önemli etkendir.”³¹⁷ “Âşıkın şairlik gücünü ve yetkisini, düşünde kendisine pirinin sunduğu ‘aşk bâdesi’ni içmekle ve ‘ideal sevgilinin hayalini görmekle kazandığına inanılır.”³¹⁸ “Rüyayı gören kişi bir sevgiliye sahip olmanın yanında, Tanrı aşkına ulaşmak için gerekli bilgi, erkân ve usulleri, saz şâiri vasıflarını da rüyada kazanır. Âşık Edebiyatının temsilcileri bu rüya motifi ile sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçmektedirler”³¹⁹

³¹⁵ Abdurrahman Güzel, Ali Torun, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003, s. 235

³¹⁶ Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Dilaver Düzgün, D. Düzgün ve başk., Âşık Edebiyatı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2005, s.192

³¹⁷ Mehmet Yardımcı, Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri, Anonim Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri, Ürün Yayınları, Ankara, 2008, s.188

³¹⁸ Pertev Naili Boratav, Halk Edebiyatı Dersleri (Yayına Hazırlayan: M. Sabri Koz), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, s.31

³¹⁹ Günay, Age.,1999, s.94

“Badeli âşıklar daha çok şehir ve cemiyet hayatına uzak kalanlar arasında görülür.”³²⁰ diyen Mehmet Yardımcı içilen badeyi “er dolusu” ve pir dolusu olmak üzere ikiye ayırır. “Er dolusu içen âşıklar kahraman, yiğit ve gözüpek kişi olurlar. Sevdiği için ölümlerle göğüs göğse gelir. Maceraları kahramanlıklarla doludur. Köroğlu, Dadaloğlu böyle er dolusu içmiş âşıklardandır. (...) Pir dolusu içen âşıklarsa cefa çeker, sevdalara düşer, sevgilisinin arkasından yanar tutuşur. Bunlar kahraman değildir, vefakar ve fedakar âşıklardır. Ercişli Emrah, Âşık Kerem, Âşık Sümmanî, Âşık Şenlik bunlardandır.”³²¹

Yukarıda sıraladığımız görüşler, âşıklık geleneği içerisinde yer alan ya da almaya aday olan kişinin tabiri caizse çıkış noktasıdır. Rüya gören, rüyasında pir ve/veya sevgili elinden bade içen, pir ve/veya sevgili elinden nesne alan (saz, çeşitli yiyecekler, kitap, yazılı bir kâğıt parçası vs.), ulu kişilerden nasihat dinleyen kısacası âşıklık için geleneğe uygun yansımalar yaşayan kişiler bu rüyadan sonra manevi bir değişime uğrar. Bu çıkış noktasından önce, bu çıkış noktasını; yani rüya motifini hazırlayan, yaşanmasına sebep olan, yaşandıktan sonrasını anlatan ve âşıklığı başlatan unsurları Umay Günay bir tablo içerisinde incelemiştir. “Âşık hikâyelerinde ve âşık biyografilerinde hareketi sağlayan ve sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçişte önemli rol oynayan kompleks rüya motiflerinin ortaya çıkışları, muhtevaları ve sonuçları ortak bir yapıya sahiptir.”³²²

“a. Bu rüyaların hepsinde rüya manevî veya maddî bir sıkıntının ardından görülmektedir.

b. Rüya, büyük sıkıntının ardından hemen görülmezse kahramanın sıkıntılarında kurtulmak üzere Tanrı’ya yalvarması sonucunda ortaya çıkmaktadır.

c. Örneklerin pek çoğunda rüya kutsal mevkilerde uyurken görülmektedir. Mezar ve pınarlar rüyaların en çok görüldüğü müşterek mevkilerdir.

d. Rüyada kutsal bir kişi veya kişiler bazen bir genç kızın elinden kahramana aşk badesi sunarlar. Hızır-İlyas, üçler, kırklar, üç derviş, bir pir, sadece bir yaşlı adam veya

³²⁰ Yardımcı, Age., 2008, s.191

³²¹ Yardımcı, Age., 2008, s.191, 192

³²² Günay, Age., 1999, s.139

yaşlı bir kadın rüyalarda yer alan kutsal kişilerdir. Kutsal kişilerin çeşitlilik göstermelerine rağmen rüyadaki rolleri hep aynıdır.

1. Kahramana bir veya üç bardak dolu (bâde) sunarlar veya kız ile oğlana birbirlerine sundururlar.

2. Kahramana çok güzel bir kız tanıttıktan sonra adını ve memleketini söylerler.

3. Şiirlerinde kullanacağı bir mahlas verirler.

4. Kahramanların ihtiyaçları olduğunda yardım edeceklerini belirtirler.

e. Kahraman kutsal kişinin elinden bâdeyi içtikten sonra vücudunu bir ateş sarar. Düşer bayılır, ağzından kanlı köpük gelir. Bu halde 3-6-7 gün kalır.

f. Herkes kahramanın deli olduğunu düşünürken yaşlı bir kadın veya erkek sazın teline dokunur.

g. Saz sesiyle kahraman gözlerini açar. Sazı eline alır, kendine verilen mahlasla irticalen şiirler söylemeye başlar. Böylece hem bâdeli hem de hak âşığı olur”³²³

Umay Günay’ın bu tasnifinin yanı sıra mahiyetlerine göre yaptığı rüya tasnifini de gözden geçirmek gerekir. Bu sınıflandırmayı Günay altı grupta ele almıştır:

“1. Kehanet bildiren veya bir teamül koyan kutsal nitelik taşıyan rüyalar. Bu tür rüyalarda açıkça ve doğrudan doğruya bir nasihat veya bir emir verilmektedir. Türk halk hikâye ve masallarında daha çok bu gruptan sözlü mesaj taşıyan rüyalara rastlanmaktadır.

2. Alegorik mesajlı rüyalar, bu tür rüyalarda tabir ve tefsirle anlaşılan şifreli bir dil kullanılmaktadır. Halk hikâyesi ve masallarda örnekleri mevcuttur.

3. Kompleks tabiatlı rüyalar, bunlarda olağanüstü anlayış ve tabiatüstü güç gerektiren olaylara işaret edilir. Özellikle masallarda rastlanılan bu tür rüyalarda bir problemin çözümü için gerekli çareler olağanüstü güçlerle elde edilir.

³²³ Günay, Age., 1999, s.11

4. Eğitici ve ders verici rüyalar, bazı hikâye ve masalarda rüya kıssadan hisse çıkarmağa sebep olduğu gibi ahlakî ve ananevî değerlere de işaret eder. Böyle rüyalar eğitici ve nasihat verici niteliğe sahiptir. Masal ve menkıbelerde örnekleri mevcuttur.

5. Âşık biyografileri etrafında teşekkül eden halk hikâyelerinde daima aynı şekilde ortaya çıkan rüyalar, âşık olacak kişinin zihnine kaydedilmiş bir örneğin (archetype) tekrarlanan şekilleridir. Bu tür rüyalar zihne ve ruha işlenmiş plâtonik bir mefuma bağlı olarak şâirin gerçekleştirmek istediği bir mesaj taşırlar.

6. Hayal-rüya karışımı rüyalarda ise haber verme, ikaz etme gibi realist olaylara dayalı unsurlar yoktur. Bu rüyalar bütünüyle insanların hayallerini temsil ederler. Bu tür rüyalar daha çok fıkra türü örneklerinde karşımıza çıkmaktadır”³²⁴

Rüya görme ve bade içme motifleri Günay’ın yaptığı muhteva tasnifi ve diğer görüş sahiplerinin belirttiği düşünce özelliklerine uymayabilir. Dilaver Düzgün’ün de belirttiği gibi rüyalar her zaman bir genele oturtulur boyutta olmayabilir. Bu görüşü destekleyen âşıkların kendisi de olabilir. Nitekim: “Âşıklık geleneğinde rüya nedeniyle âşık olma çok yaygındır. Bazı âşıklıklar gelenek gereği rüyalarını anlatmamakta, bazısı rüyasını hatırlayamamakta, bazısı her gece rüyasında saz çaldığını söylemekte, bazısı pir elinden dolu içtiğini söylemektedir. Bazı âşıklarda badeli âşıklığa inanmamaktadır.”³²⁵ görüşü bu tespiti doğrular niteliktedir.

Âşık Hanifi Ünver de rüya görme motifine uygun bir âşık olma dönemi geçirmiştir. Ancak rüyasında pir ya da ulu kişi ya da bir sevgili elinden bade içmemiştir. Kendi anlatımına göre rüyayı şu şekilde görmüştür:

“ Rüyam oldukça kısa oldu. Bir gece yatıyorsunuz. Bir kız karşınıza çıkıyor. Şöyle yüksek bir yerdeyiz. Böyle küçücük bir havuz bir tarafında, bir tarafında biz... Oturduk, kendi aramızda bir sohbet geçti. ‘ Beni alır mısın, almaz mısın?’ gibisinden... Benim elimde bir saz var. Kız benim elimden sazı alıyor. Saz çalmayı da bilmez. Bir mızrap vuruyor tellere, o tellerden bir ses çıkıyor. Bir ses duyuluyor, bana ‘bu kızın aşığı sensin’ deniyor.”

³²⁴ Günay, Age., 1999, s. 89

³²⁵ Düzgün, Age., 2005, s.192

Görüldüğü gibi Hanifi Ünver'in gördüğü rüyada genel rüya motifine uygun özellikler vardır. Rüyasında “sevgiliyi” görmesi, elinde saz bulunması gayb âleminden gelen bir ses ve verilen mesaj... Bu özelliklerin dışında Hanifi Ünver'e dolu, bade içirilmemiş, her hangi bir bilgi aktarımı yapılmamıştır. Ancak âşıklığının ilanı kendisine bu rüyada tebliğ edilmiştir.

Rüyadan uyandıktan sonra Ünver söylediği ilk şiiri anımsamıyor. “ Akşam rüyayı gördük, sabah çalıp söylemeye başladık.” Diyen Ünver'in daha sonra da belirteceğimiz gibi ilk şiirlerinin yer aldığı defter de annesi tarafından yakılıyor. Bu sebeple uyandıktan sonra söylediği şiirin ne olduğunu, nasıl olduğunu öğrenmek imkânsızdır.

1.3.2. Usta – Çırac İlişkisi

“ Âşıklar, rüyadan sonra kendilerini âşıklık geleneğinin içinde görme eğilimine girerler. Böylece âşıklığın gerektirdiği diğer özellikleri de edinmenin yollarını ararlar.”³²⁶

Bu edinimin âşıklık geleneği içerisindeki başlıca yolu usta – çırac ilişkisinden geçer. Âşıklık geleneği içerisindeki yerini çağlarca sürdürmüş olan bu unsur deyim yerindeyse “edep, erkân” öğrenmedir.

“ Usta âşık saza ve söze yeteneği olan bir genci çırac edindir. Çırac edindiği bu âşık adayını sürekli yanında gezdirir. Âşık adayı gelenekle ilgili bilmesi gerekenleri ustasından öğrenir. Bu öğrenime kapılanma denir. Çırağına gelenekle ilgili bilmesi gerekenleri öğreten usta âşık, çırağın yetiştiğine inandığı zaman ona icazet verir böylece âşık adayı sanatını tek basına icra etmeye baslar. Âşık ustasının ölümünden sonra da onun izinden gider ve ustasının adını yaşatır. Böylelikle usta âşıklar da çırakları aracılığıyla sanatlarını gelecek kuşaklara taşırlar.”³²⁷

Âşıklık geleneğinde usta – çırac ilişkisinde “ mahlas verme” de vardır. Ancak günümüzde usta – çırac ilişkisi pek fazla görülmemektedir. “Âşıklar bir usta âşığa kapılanmadıkları halde bazı âşıkları usta kabul ederler. Bu ustalık âşıkların etkilenip örnek aldıkları usta âşıklar anlamındadır.” Âşık Hanifi Ünver de usta – çırac ilişkisi

³²⁶ Düzgün, Age., 2005, s.194

³²⁷ Artun, Age., 2001, s.64

içerisinde yetişmiş bir âşık değildir. Kendi imkânlarıyla, kendisinden önceki ve çağının âşıklarını örnek alarak şiirlerini söylemiş, daha sonra kendi tarzını bulmuştur. “ Bizden önceki âşıkları kendime örnek aldım. Kendimi böyle yetiştirdim.”

1963 yılında ilk kez saz ile tanışan Âşık Hanifi Ünver her hangi bir müzik eğitimi de almamıştır. Ağabeyi Burhan Ünver’in, Malatya’nın Doğanşehir ilçesinin Hudut Köyü’nden oğlu için getirdiği saza meyillenen Hanifi Ünver bu sazi çalmak hevesine düşer. Yengesinin ricasını kabulüyle ilk sazını edinir. Kendi çabalarıyla saz çalmayı öğrenmeye çalışan Ünver’e Doğanşehir’den bir arkadaşı sadece sazi nasıl tutması gerektiğini gösterir. “ Nota bilgim yoktur. Parmağımı koyduğum yerde sesi çıkartırım ve duygularımı ifade ederim” diyen Ünver sazıyla “ bende irticalen gelişir, içime doğar, söylerim.” dediği şiir söylemeye 1965 yılında başlar. Başlangıçta bir heves olarak beliren “beste yapmak” isteği yukarıda anlattığımız rüyayı görmesiyle âşıklık geleneğindeki gerçek yerini bulur. İlk şiirlerini Doğanşehir Polatlı, Şahin isimli bir arkadaşı bir deftere nakleder. Ancak şiirlerin bir kız için yazıldığını anlayan annesi Teslime, ayıptır, diyerek Ünver’in ilk şiirlerinin kayıtlı olduğu bu defteri yakar.

Bu olaydan sonra Âşık Hanifi Ünver şiire küser ve annesinin ölümüne (1968) kadar şiir söylemeyi bırakır. Annesinin ölümünün ardından tekrar faaliyete başlayan Ünver ikinci “arası”nı verdiği 1991 yılına kadar şiir söyler.

Başlangıçta ve sonraki uzunca bir devrede kendine usta âşıkları örnek alarak şiirlerini oluşturur. Bu âşıklar arasında en önemli yeri kendisi gibi görme engelli olan Âşık Veysel alır. Âşık Veysel’in Hanifi Ünver üzerindeki etkilerini ve Ünver’in Âşık Veysel hakkındaki görüşlerini daha sonra belirteceğiz. Âşık Veysel dışında Hanifi Ünver, Âşık Mahzunî Şerif, Ali Kızıltuğ ve Neşet Ertuş gibi usta âşıkların tarzında eserler verir. Âşık Hanifi Ünver “Daha sonra kendi tarzımızla söyleyip gittik.”diyerek ustalık mertebesine eriştiğini belirtiyor.

Bu mertebeye ulaşan Ünver’in bir çırağı olmamıştır. Kendi bilgi, deneyim, edep ve erkânını nesillere taşımak isteyen Ünver’in bu isteğine karşılık veren çıkmamıştır. Bir ara Doğanşehir’e kurs açmak isteyen Aşığın bu fikri de rağbet görmemiştir. Âşık Hanifi Ünver’in çirak olarak tanımlanabilecek tek talebesi Ankara’da yaşadığı dönemlerde kendisinden saz eğitimi alan, Ünver’in ismini hatırlamadığı bir gençtir.

1.3.3. Mahlas Alması

Âşık edebiyatı temsilcileri şiirlerinde kullandıkları takma bir isme, mahlasa sahiptirler. Mahlas divan edebiyatında ve âşık edebiyatında sanatçının benimsediği, eserlerinde kendi adı yerine kullandığı takma adıdır. Âşıklık geleneğinde mahlas kullanma geleneğe bağlı bir kuraldır.³²⁸

Kabaca takma isim olarak da adlandırabileceğimiz mahlas âşıklık geleneği içerisinde çeşitli yolları vardır. Bu yolları üç grupta toplamak yanlış olmayacaktır.

“ Asıklık geleneğinde asıkların mahlas alması, yaygın ve kabul edilen bir görüşe göre 1) Şeyh veya pir tesiriyle 2) Üstatlar veya imamlarla 3) Kendi kendine olmak üzere üç şekilde gerçekleşmektedir.”³²⁹

Halk hikâyelerindeki kompleks rüya motifinin etkisiyle rüyada gördüğü ulu kişi tarafından mahlas verildiğini iddia eden âşıklar da vardır. Bazı âşıklar mahlaslarını kendileri seçerler. Bu seçimde âşığın kişiliği, mesleği, yaşadığı bölge veya içinde bulunduğu ruhsal durum etkili olmaktadır.³³⁰

Âşık Hanifi Ünver yukarı sıralamasını ve kısaca açıklamasını yaptığımız mahlas alma yollarının üçüncüsü (kendi kendine olmak) ile mahlas edinmiştir. Gördüğü rüyada şeyh, pir, ulu kişi tarafından mahlas ile müjdelenmemiş, usta – çırak ilişkisi de olmadığı için kendisine mahlas verecek bir ustası da olmamıştır. Bu sebeple şiirlerinde mahlas olarak kendi ismini kullanmıştır. “ Mahlas veren olmadı, kendime mahlas koymadım.” diyen Hanifi Ünver bir şiirinde bu duruma değinmiştir:

“Öz adım Hanefi mahlas koymadım

Cana değil cananıma doymadım

Uyumuş yar uyardıma kıymadım

Zülfünden birkaç tel çalar giderim”

³²⁸ Artun, Age., 2001, s.64

³²⁹ Metin Özarlan, Erzurum Âşıklık Geleneği, Akçağ Yayınları, Ankara,2001, s.118

³³⁰ Düzgün, Age., s.193

Âşık Hanifi Ünver bazı şiirlerinde isminin başına “Talihsiz” sıfatını getirmektedir. Bu tercihi de, bir mahlas edinme kaygısından değil kafiyeye uysun diye, diye açıklamaktadır.

1.3.4. Âşıklık Geleneği Hakkında Görüşleri

Âşık Hanifi Ünver, âşıklığı bir ilim deryası olarak görür. “Âşıklık bir ilim deryasıdır. Ben o deryadan bir bardak su alabildiysem ne mutlu bana.” Âşıklığı böyle nitelendiren Ünver’e göre âşıklığın, daha doğru bir ifadeyle şiir söylemenin okulu yoktur. “Âşıklığın okulu olmaz. Her ne kadar birilerinden bir şeyler de öğretirsiniz, üslup öğretirsiniz, adap gösterirsiniz; fakat doğaçlamanın okulu olmaz.”

Hanifi Ünver açık bir ifadeyle âşıklığın bir yetenek, bir yürek işi olduğunu vurguluyor. Böyle bir yeteneğe yön verilebileceğini ancak kazandırılmayacağını ifade ediyor. Nitekim “Usta – Çırak İlişkisi” kısmını yazarken de yararlandığımız çeşitli görüşlerde vurgulanan temel düşünce de “ustaların çıraklarına edep, erkân öğrettiği” idi.

“Âşıklık içeriden gelen, yürekte gelen, gönülden gelen gizli bir kapıdır. O herkese açılmaz. Maarifet ister.” diyen Ünver atalardan gelen bu maarifet ile söylenen şiirlerin çalışmakla oluşturulmuş şiirlerle kıyas kabul edemeyeceğini savunmaktadır.

İçten gelerek söylemenin ayrıcalığını, esasen gerekliliğini Âşık Hanifi Ünver kendisinden bir örnek vererek şöyle pekiştirir: “Zaman olur günlerce düşünürüm aklıma bir şiir gelsin de söyleyeyim diye, olmaz; ama bir gece kafamı yastığa koyarım aklıma bir şey gelir, hemen kalkar sazımı kucaklarım. Ondan sonra saz kalem olur, siz kâğıt olursunuz saz size şiiri yazdırır.” Doğaçlamayı âşıklık geleneğinin içinde temel olarak kabul eder.

Hanifi Ünver, toplum içerisinde âşıklığın birleştirici unsur olması gerektiğine inanmaktadır. Âşıklığın sadece bir sevgiliye duyulan histen ibaret olmadığı söyleyen Ünver, ben Hakk’a da aşığım, halka da aşığım, der. Halka duyduğu aşktan ötürü de

ozanların, birleştirici olmak kaydıyla, şiir söylemesi gerekliliğine inan Âşık Hanifi'nin bu mana da söylediği "siyasi" şiirleri de vardır:

“ Hani bir gün gelecekti

Nerde adalet adalet

Ağlayanlar gülecekti

Nerde adalet adalet

Aman Allah bu ne hikmet

Böyle giderse felaket

Bakan bile ister rüşvet

Nerde adalet adalet

Böyle midir Anayasa

Kimi banka kimi kasa

Onların davası masa

Nerde adalet adalet

Hâkim bey bu nasıl dava

Haklının aldığı hava

Bir karar beş kilo yağa

Nerde adalet adalet

Adalet parada pulda

Hakk'ı buldum gerçek yolda

Palavra bu sağ da sol da

Nerde adalet adalet

Atmayın halka taşları

Düşman etmen kardaşları

Milletin kocabaşları

Nerde adalet adalet

Kanaat etmez az yiye

Tavuk istemez kaz yiye

Dünyayı koy teraziye

Nerde adalet adalet

Hanifi bunun kastına

Dost düşman olmuş dostuna

Tuz ekme yara üstüne

Nerde adalet adalet"

“Âşıklığın özünde tabiatı sevmek, tabiatın içinde var olanı sevmek vardır” diyen Hanifi Ünver, âşıklığın sevgiden uzaklaşdığı vakit tehlikeli olabileceğine de inanıyor. “Taraf olunduğu takdirde âşıklık fitneyi de doğurur. Bir yere meyledersiniz, bir sağcı âşık olursunuz sola karşı taraf tutmuş olursunuz veya bir solcu âşık olursunuz sağa karşı taraf tutmuş olursunuz.” 70’li yılların çalkantılı dönemlerinde siyaseten ayrışan ülke halkına dönemin ozanları da uymuş, taraf olarak kimi zaman kışkırtıcı şiirler de yazmışlardır. Ünver bu yanlışın ayırdına varmaları için ülke ozanlarına hem halkına şu şekilde seslenmektedir:

“Bırakalım sağı solu kardaşım

Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

Birlikte bu gerçek yolu kardaşım

Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

Bir hırs ile bir kin girmiş araya

Kimi muhtaç bir metelik paraya

Ne sağ ne sol derman olur yaraya

Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

Leke sürme kardeşinin yüzüne

Birlikte düş Hak yolunun izine

Meydan verme sağın solun sözüne

Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

Bizim yurttta elin üstü olur mu

Kardaşın kardaşa kastı olur mu

Türk'ün Türk'ten başka dostu olur mu

Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

El eleyiz elimiz bir değil mi

Vatanımız ilimiz bir değil mi

Dinimiz bir dilimiz bir değil mi

Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

Kardaş kardaşının gözünü oydu

Fakirin sırtından zenginler doydı

Bu kadar kan döktük kardaş kim duydu

Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

İşte dostlar ben her zaman böyleyim

Gerçeklerin hangisini söyleyim

Ayrılıktan kim ne bulmuş söyleyin

Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

Hanefi'nin sözünü hor görmeyin

Vurduğunuz kardaşınız vurmayın

Sağa sola sakın meydan vermeyin

Birleşelim ayrılıktan ne çıkar”

Âşık Hanifi Ünver’in toplumsal duruşunu bu şiir özetler. Bunun yanında âşıklık düsturunun “hoşgörü” olmasını savunan Ünver Mevlana’nın “Yaradılanı severiz Yaradan’dan ötürü” sözünü kendisine yol etmiştir. Bu anlamda da Osmanlı’nın hoşgörüsünü topluma, yönetim kadrosuna ve âşıklara örnek olarak gösterir.

“İlk Osmanlı döneminde, sonraki dönemlerde çalkantılar olmuş, saltanat kavgasına kardeş kardeşi öldürmüş, bir cami yaptırıyorlar, yanına bir kilise yaptırıyorlar, yanına bir havra yaptırıyorlar. Demişler ki üç inanç birbirlerine dokunmadan ibadetlerini yapabilsinler. İşte ben bunun yanındayım.”

1.3.5. Âşık Veysel Hakkında Görüşleri

“Usta – Çırak İlişkisi” kısmında da belirttiğimiz üzere Âşık Hanifi Ünver kendisine birçok usta aşığı örnek alıyor. Bunlar arasında birinci sırayı kuşkusuz Âşık Veysel alır. Âşık Veysel’in de görme engelli olması Hanifi Ünver’i Âşık Veysel’e yaklaştırmıştır.

Bu yaklaşma veya yaklaşma isteği Ünver’in zihninde ve isteğinde bir eşdeğer olma arzusu olarak belirmemiştir. Hiçbir zaman Âşık Veysel’in bilgeliğine ulaşamayacağına inan Ünver’in ona olan saygısı onun deyimiyle tarif edilemez boyuttadır.

“Âşık Veysel’in ancak yolundan gidebilirim, başka bir şey de yapamam.” diyen Ünver bu anlamda hem görme engelli olması hem de erkek âşık olması sebebiyle kendisine Âşık Veysel’i önder olarak belirlemiştir. Onun dışında görme engelli kadın âşıklarımızdan Şah Turna’ya da büyük saygısı vardır.

Katıldığı Âşık Veysel’i Anma Gecesi’nde diğer şairlerle beraber Âşık Veysel için birer şiir söylemeleri istenir. O anda “içine bir şey doğmayan” Ünver daha sonraki dönemde Âşık Veysel için bir ağıt yakar:

“Bülbül gibi şakır şakır şakırdı

Sustu o dilleri taş oldu Veysel

Tabiatı yazmış gibi okurdu

Bir gelip bir gitti düş oldu Veysel

Çok eser bıraktın kocaya gence

İsmin anılacak tarih boyunca

Cihan sohbet ister senden doyunca

Uçtu aramızdan kuş oldu Veysel

Yanlış anlamayın beni dinleyin

Âşıklık bir meyvedir ham yemeyin

Biz öyleyiz biz böyleyiz demeyin

Yirminci asıra baş oldu Veysel

Aşkınla yanıyor yüreğim özüm

Gideyim yolundan verirsen izin

Benim de sen gibi görmüyor gözüm

Bu Hanefi sana eş oldu Veysel”

Bu şiiri okuduktan sonra Ünver “Eş olur derken bir hata yapıyorsam da Veysel Baba’nın kabrinden, toprağından özür dilerim. Ben görme engelli olarak bir eşlikten bahsediyorum.”diyerek Veysel’e olan saygısını gösterir.

Âşık Hanifi’nin yakınlık hissinin Âşık Veysel’in duruşundan da kaynaklandığını söylemek mümkündür. Zira Âşık Veysel de şiirlerinde birleştirici olma, birleşmeden yana olma fikrini sık sık kullanmıştır.

“Âşık Veysel kaderin her şeyine onurlu ve olumlu bakan bir insan...” Bu tevekkül fikri de Ünver’in Âşık Veysel’i önder olarak görmesindeki başat unsurlardan biridir. Âşık Veysel’in görme engelli olmasına rağmen gösterdiği yaşama sevinci, pes etmemesi, ‘ne gelirse Allah’tan gelir’ fikri Âşık Hanifi Ünver’e de ilham kaynağı olur.

İKİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK HANİFİ ÜNVER'İN EDEBİ ŞAHSİYETİ

2.1. ŞİİRLERİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

2.1.1. Şiirlerinde Ölçü ve Duraklar

Âşık Hanifi Ünver'in toplam yüz dokuz şiiri vardır. Bu şiirlerden üçü yedi heceli, yirmi yedisi sekiz heceli, yetmiş dört tanesi on bir heceli, iki tanesi on üç heceli, bir tanesi on dört heceli ve iki tanesi on beş hecelidir. Âşık Hanifi Ünver Türk Şiirinde kullanılmış bir diğer ölçü olan aruz vezni hiçbir şiirinde uygulamamıştır.

Ünver'in şiirlerinde aşığın hece ölçüsüne olan hâkimiyetini görmek mümkündür. İki on birli hece ölçüsü, biri on üçlü hece ölçüsü ve biri de on beşli hece ölçüsünde olmak üzere sadece dört şiirinde hece ölçüsünde eksikliğe veya fazlalığa dayalı kusurlar bulunmaktadır. Bu yanlış kullanım, on üçlü hece ölçüsü ile yazmış olduğu eserinde fazlaca görülmektedir.

On birli hece ölçüsü ile yazmış olduğu şiirlerde ölçü kusuru yaptığı iki eseri örneklendirecek olursak:

Örnek 1:

Bana benim kadar yanar mı bilmem (11)

Çünkü bir damarı el değil midir (11)

Şeyda bülbüle ah u zar ettiren (11)

Birkaç dikenli gül değil midir (10)

Örnek 2:

Şu gönül kuştur yüksekten uçuk (10)

Nereye gidiyon dur aklı kaçık (11)

Aslımız kapalı kendimiz açık saçık (13)

Bizi bizim gibi göremiyom vah (11)

Şiirleri kısmında yazacağımız bu eserlerin tamamında göreceğimiz gibi, şiirde hâkim olan hece ölçüsü on birli hece ölçüsüdür. Bu bakımdan bu şiirleri hâkim hece ölçülerine göre tasnif ettik.

On birli hece ölçüsüyle yazılmış bu hatalı şiirlerin, ölçü bakımından kusurlu yazılımlını daha net olarak Hanifi Ünver'in on üçlü hece ölçüsüyle yazdığı aşağıdaki şiirinde görebiliyoruz. Şiirin hemen hemen bütün dörtlüklerinde kusurlu yerler olduğu için eserin tamamını buraya aktarmakta fayda olacaktır.

Örnek 3:

Olmaz olsun böyle düzen böyle adalet (13)

Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi (13)

İki nüfus bir ekmekle doyar mı (11)

Bir daha alalım dedik ona zam geldi (13)

Niye yaşıyoruz eyvah biz niye (11)

Hanımın özü tutmaz ki bir lokma yiye (13)

Dört yüz kuruş verdim bir tek ekmeğe (13)

Bir liradan haber kardaş dedi zam geldi (13)

Ben rüyamı gördüm gördüm gözüm sileyim (13)

Her gelen ağlattı hey hey nasıl güleyim (13)

Zammın ne faydası varmış söyle bileyim (13)

Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi (13)

Ekmeğin yüzüne bakıp doyalım (11)

Herkes bildiğine biz ne diyelim (11)

Hayvan değiliz ki hey hey saman yiyelim (13)

Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi (13)

Elin sarayı var bizde harabe (11)

Razıyız giyeriz yırtık çoraba (11)

Bir tek kuruş vermem rakı şaraba (11)

Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi (13)

Bülbül gibi şakır şakır şakırım (11)

Kahbe dünya bir tarakta bir bez dokurum (13)

Bugün bir gazete alıp okurum (11)

Müjde tüccar kardaş müjde sana zam geldi (13)

Hanifi dünyaya geldik zamansız (11)

Kışın hava soğuk soba dumansız (11)

Kim başa geçerse olur imansız (11)

Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi (13)

Görüldüğü gibi bu şiirinde Hanifi Ünver'in yapmış olduğu ölçü hatası çok fazladır. Yedi dörtlükten oluşan bu şiirin on altı dizesi on üçlü, on iki dizesi on birli hece ölçüsüyle yazılmıştır. Tekrarlanan, ayak veya kavuştak da diyebileceğimiz dizinin ölçüsü on üçlü hece ölçüsü olduğu için biz bu şiiri on üçlü hece ölçüsü içerisinde değerlendirdik.

Hece ölçüsünün kullanımında yapılan hataların bir örneğine de şairin on beşli hece ölçüsüyle yazmış olduğu bir şiirinde rastlıyoruz. Bu şiir beyitlerle yazılmıştır ve şiirin sadece son beyitinde on beşli hece ölçüsü yerine on altılı hece ölçüsü kullanılmıştır.

Örnek 4:

Cihana bir güzel gelmiş ululardan uludur (15)

Nefrete yer yok içinde gönlü sevgi doludur (15)

Seher vakti dertli dertli ne ötersin a bülbül (15)

Seni bu derde düşüren hangi bağın gülüdür (15)

Gönül verdim bir güzele sevdası yaktı beni (15)

Beni bu halde görenler dediler bu delidir (15)

Çırpınır nefis batılın çıkmaz sokaklarında (15)

Bir yol ki rehberi Kur'an o yol Hakk'ın yoludur (15)

Hanifiyim bir yar sevdim derler ona kurulmuşsun (16)

Kul kula kulluk etmez asla kul Allah'ın kuludur (16)

Halk şiirinde kullanılan bu ölçüler “duraklar” şeklinde biçimlendirilir. Âşık edebiyatında sıkça karşımıza çıkan ölçü ve duraklar: 4+3=7, 4+4= 8, 5+3=8, 6+5=11, 4+4+3=11 şeklindedir. Âşık edebiyatında genel olarak bu ölçüler ve duraklar kullanılmaktadır. Fakat sık olarak rastlanılan bir başka durum da bu durak kalıplarının dışına çıkılmasıdır.

Yedili hece ölçüsüyle yazılan şiirlerde kullanılan genel durak biçimi 4+3=7 şeklindedir. Ancak 3+4, 5+2, 2+5’li duraklar da âşıklar tarafından sıkça kullanılmıştır. Aynı şekilde sekizli hece ölçüsünün 3+5, 2+6, 6+2 duraklarının var olduğunu gözlemleyebiliyoruz. Yine on birli hece ölçüsünün 5+6, 4+7, 7+4’li duraklarının da kullanıldığını görebiliyoruz.(1)³³¹

Âşık Hanifi Ünver şiirlerinde bu ölçü ve durakları genelde karışık bir şekilde kullanmıştır; yani şiirlerini sabit bir durak biçimini oturtmaktan ziyade aynı ölçünün değişik kalıpları üzerine kurmuştur. Örneğin yedili hece ölçüsü ile yazdığı şiirlerin üçünde de hep ayrı duraklar kullanmıştır.

Karpuz kestim/ suyudu (4+3)

Yar yanımda/ uyudu (4+3)

Gözün kör olsun/ felek (5+2)

Yapacağın/ bu muydu (4+3)

Meleşir/ koyun kuzu (3+4)

İçimde/ var bir sızı (3+4)

Anasının/ elinden (4+3)

Alamadım/ o kızı (4+3)

³³¹ Bekir Sami Özsoy, Başlangıcından Günümüze Örnekleriyle Türk Şiiri, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s.89-90-93

Gelen/ kara posta mı (2+5)

Garip gönlüm/ yasta mı (4+3)

Hanifi/ yüzün gülmez (3+4)

Yoksa yârin/ hasta mı (4+3)

Sekizli hece ölçüsü ile yazmış olduğu şiirlerde Hanifi Ünver sadece bir şiirinin tamamında 4+4'lü durağı kullanmıştır.

Diyorsun yar/ sevişelim (4+4)

Oynaşalım/ gülüşelim (4+4)

Tatlı tatlı/ konuşalım (4+4)

Bizi gören/ olmaz mı yar (4+4)

Bana gülen/ olmaz mı yar (4+4)

Bu şiirin dışında kalan tüm sekiz heceli şiirlerinde Ünver karışık durak şekillerini kullanmıştır. 4+4 ve 5+3'lü kalıbı karışık kullandığı şiirlere örnek olarak şiirlerinin aşağıdaki örnek parçalarını verebiliriz:

Örnek 1:

Âşık oldum/ bir Leyla'ya (4+4)

İşlerim kaldı Mevla'ya (5+3)

Yar saldı beni belaya (5+3)

Bana bin dert açtı eyvah (4+4)

Örnek 2:

Şu evin bir/ büyüğü yok (4+4)

Su basıyor/ oyuğu çok (4+4)

Etrafının/ süyüğü yok (4+4)

Devam et yağmur/ devam et (5+3)

İki kalıbın hâkim olduğu sekiz heceli şiirlerin yanı sıra Hanifi Ünver'in sekizli hece ölçüsünün hemen hemen bütün kalıplarını kullandığı şiirleri de mevcuttur. Hatta bu şiirleri çoğunluktadır demek yanlış olmaz.

Örnek 1:

Bir nasihat/ edem sana (4+4)

Bu vatan/ benim vatanım (3+5)

Yapma savaş/ kıyma cana (4+4)

Bu vatan/ benim vatanım (3+5)

Dokunma ülkeme/ yılan (6+2)

Kurdu temel/ Fatih Sultan (4+4)

Önderim/ Mustafa Kemal (3+5)

Bu vatan/ benim vatanım (3+5)

Yapma gerçeğin/ tersini (6+2)

Gelir/ kırarım hırsını (2+6)

Daha dün aldın/ dersini (5+3)

Bu vatan/ benim vatanım (3+5)

Her gelen/ geri çekildi (3+5)

Benim bayrağım/ dikildi (5+3)

Atamın/ kanı/ döküldü (5+3)

Bu vatan/ benim vatanım (3+5)

Hanifi iş/ başa geldi (4+4)

Koniniz/ savaşa geldi (3+5)

Müslümanlar/ coşa geldi (4+4)

Bu vatan/ benim vatanım (3+5)

Örnek 2:

Doğruyu gören/ göz olsan (5+3)

İbret sana/ zor olur mu (4+4)

Dünyadayken/ yerin bulsan (4+4)

Ahret sana/ dar olur mu (4+4)

Farzı sünneti/ bilmezsen (5+3)

Beş vakit namaz/ kılmazsan (5+3)

Allah ismini/ anmazsan (5+3)

Sana cennet/ yar olur mu (4+4)

İlme hakaret/ yaparsan (5+3)

Belayla hile/ katarsan (5+3)

Allah yolundan/ saparsan (5+3)

Senden başka/ kör olur mu (4+4)

Talihsiz Hanifi/ adım (6+2)

Allah'tır/ benim üstadım (3+5)

Doğru söylemek/ maksadım (5+3)

Bana kurşun/ vurulur mu (4+4)

Örnek 3:

Hani bir gün/ gelecekti (4+4)

Nerde adalet/ adalet (5+3)

Ağlayanlar/ gülecekti (4+4)

Nerde adalet/ adalet (5+3)

Aman Allah/ bu ne hikmet (4+4)

Böyle giderse/ felaket (5+3)

Bakan bile/ ister rüşvet (4+4)

Nerde adalet/ adalet (5+3)

Böyle midir/ Anayasa (5+3)

Kimi banka/ kimi kasa (4+4)

Onların davası/ masa (6+2)

Nerde adalet/ adalet (5+3)

Hâkim bey bu/ nasıl dava (4+4)

Haklının aldığı/ hava (6+2)

Bir karar/ beş kilo yağa (3+5)

Nerde adalet/ adalet (5+3)

Adalet/ parada pulda (3+5)

Hakk'ı buldum/ gerçek yolda (4+4)

Palavra bu/ sağ da sol da (4+4)

Nerde adalet/ adalet (5+3)

Atmayın halka/ taşları (5+3)

Düşman etmen/ kardaşları (4+4)

Milletin koca/ başları (5+3)

Nerde adalet/ adalet (5+3)

Kanaat etmez/ az yiye (5+3)

Tavuk istemez/ kaz yiye (5+3)

Dünyayı koy/ teraziye (4+4)

Nerde adalet/ adalet (5+3)

Hanifi bunun/ kastına (5+3)

Dost düşman olmuş/ dostuna (5+3)

Tuz ekme/ yara üstüne (3+5)

Nerde adalet/ adalet (5+3)

Âşık Hanifi Ünver'in on birli hece ölçüsü ile yazılmış yetmiş dört tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirlerin on dokuzunu sadece 6+5=11 durak kalıbını kullanarak yazmıştır. Geriye kalan elli beş şiirini on birli hece ölçüsünün 4+4+3, 4+7, 7+4 ve 5+6 kalıplarını kullanarak yazmıştır. Ancak hiçbir şiirinin tamamını bu kalıpları kullanarak oluşturmamıştır.

6+5=11 kalıbını kullanarak oluşturduğu şiirlerden ikisini örnek göstermekte fayda olacaktır.

Örnek 1:

Gösterme yüzünü/ ellere karşı

Yârim benden başka/ gören olmasın

Sinende açılan/ goca gülleri

Yârim benden başka/ deren olmasın

Alnımda silinmez/ yağlı karasın

Gönlümde bilinmez/ derin yarasın

Dilerim Allah'tan/ derdin çaresin

Yârim benden başka/ veren olmasın

Hanifi derdinden/ döndü şaşkına
Aktı gözüm yaşı/ döndü coşkuna
Kitabın seversen/ Allah aşkına
Seni benden başka/ saran olmasın

Örnek 2:

Bir sevda rüzgarı/ eser başımda
Gönlümün tahtını/ yıkarak geçer
O yardan bana bir/ hatıra kalan
Ateşi sinemi/ yakarak geçer

Dolaşırken gördüm/ bağlar içinde
Gonca gül misali/ çağlar içinde
Sürmelenmiş gözler/ ağlar içinde
Giderken ardına/ bakarak geçer

Neylesin Hanifi/ bu dünya fani
Cihanda bulunmaz/ yârin emsali
Gönlümün kutbunda/ yıldız misali
Giderken ardına/ bakarak geçer

On birli hece ölçüsü ile yazdığı şiirlerin çoğunda durak kalıplarını karışık kullanmıştır. Kimisinde 4+7 ve 6+5'i bir arada kullanmış:

Örnek 1:

Anlatayım/ Doğanşehir'in halini (4+7)

Ağzımıza layık/ çay bulamadık (6+5)

Bütün kahveleri/ tek tek dolaştık (6+5)

Gine de bir tatlı/ çay bulamadık (6+5)

Örnek 2:

Aşk yoluna düşmüş/ ey garip yolcu (6+5)

Bitmedi demesi/ zor yollar yollar (6+5)

Ben de çıktım/ varamadım menzile (4+7)

Geçmez gönül atı/ dar yollar yollar (6+5)

Kimisinde 6+5 ve 4+4+3 kalıbını bir arada kullanmış:

Örnek 1:

Dünyaya gelirim/ murad almadım (6+5)

Bu dünyanın/ tadı nedir/ bilmedim (4+4+3)

Bir zengine/ bir fakire/ gülmedim (4+4+3)

Yar sevene güldüm/ gülmez olaydım (6+5)

Örnek 2:

Dertli doğdum/ şu dünyaya/ gelince (4+4+3)

Talihsiz Hanifi/ nolur gülünce (6+5)

Sıla da bir/ gurbet de bir/ ölünce (4+4+3)

Bir kürek toprak/ dostlar atar bana (5+6)

Bunun dışında 6+5, 4+4+3 ve 4+7 (7+4) durak kalıplarının üçünü birden kullandığı şiirler de yazmıştır.

Örnek 1:

Bir vefa görmedim/ fani dünyada (6+5)

Ben kendi halime/ yanar giderim (6+5)

İlim irfan iman/ Kur'an dalında (6+5)

Aşkın deryasına/ dalar giderim (6+5)

Ne gezersin gönül/ aşkın ağında (6+5)

O sevdiğin gezer/ gurur dağında (6+5)

Dal idim kocadım/ ömrün bağında (6+5)

Bir yaprak misali/ solar giderim (6+5)

Her gelen misafir/ olur bu hana (6+5)

Her canlıyı/ doğurmuştur/ bir ana (4+4+3)

Dünya dedikleri/ koca kovana (6+5)

Bir arı misali/ konar giderim	(6+5)
Öz adım Hanifi/ mahlas koymadım	(6+5)
Cana değil/ cananıma doymadım	(4+7)
Uyumuş yar/ uyardıma kıymadım	(4+7)
Zülfünden birkaç tel/ çalar giderim	(6+5)

Örnek 2:

Bırakalım sağ/ solu kardaşım	(6+5)
Birleşelim/ ayrılıktan ne çıkar	(4+7)
Birlikte bu gerçek/ yolu kardaşım	(6+5)
Birleşelim/ ayrılıktan ne çıkar	(4+7)
Bir hırs ile bir kin/ girmiş araya	(7+4)
Kimi muhtaç/ bir metelik paraya	(4+7)
Ne sağ ne sol derman/ olur yaraya	(6+5)
Birleşelim/ ayrılıktan ne çıkar	(4+7)
Leke sürme/ kardeşinin yüzüne	(4+7)
Birlikte düş/ Hak yolunun izine	(4+7)
Meydan verme sağın/ solun sözüne	(6+5)
Birleşelim/ ayrılıktan ne çıkar	(4+7)

Bizim yurtta/ elin üstü olur mu (4+7)

Kardaşın kardaşa/ kastı olur mu (6+5)

Türk'ün Türk'ten başka/ dostu olur mu (6+5)

Birleşelim/ ayrılıktan ne çıkar (4+7)

El eleyiz/ elimiz bir değil mi (4+7)

Vatanımız/ ilimiz bir/ değil mi (4+4+3)

Dinimiz bir/ dilimiz bir/ değil mi (4+4+3)

Birleşelim/ ayrılıktan ne çıkar (4+7)

Kardaş kardaşının/ gözünü oydu (6+5)

Fakirin sırtından/ zenginler doydu (6+5)

Bu kadar kan döktük/ kardaş kim duydu (6+5)

Birleşelim/ ayrılıktan ne çıkar (4+7)

İşte dostlar/ ben her zaman/ böyleyim (4+4+3)

Gerçeklerin/ hangisini söyleyim (4+7)

Ayrılıktan kim ne/ bulmuş söyleyin (6+5)

Birleşelim/ ayrılıktan ne çıkar (4+7)

Hanefi'nin sözünü/ hor görmeyin (7+4)

Vurduğunuz/ kardaşımız/ vurmayın (4+4+3)

Sağa sola sakın/ meydan vermeyin (6+5)

Birleşelim/ ayrılıktan ne çıkar (4+7)

Âşık Hanifi Ünver'in iki tane de on üçlü hece ölçüsüyle yazılmış şiirleri bulunmaktadır. Bu şiirleri 8+5=13 durak kalıbıyla yazmıştır.

Örnek 1:

Dalında kurudum gülüm/ bir himmet eyle

Bir su versen n olur/ merhamet eyle

Güldür gözümü yastayım/ bir himmet eyle

Senin aşkına hastayım/ merhamet eyle

Örnek 2:

Niye yaşıyoruz kardaş/ eyvah biz niye

Hanımın özü tutmaz ki/ bir lokma yiye

Dört yüz kuruş verdim/ bir tek ekmeğe

Bir liradan haber kardaş/ dedi zam geldi

On dörtlü hece ölçüsü bilindiği gibi “tekke şiiri”nin ölçüsü olarak kabul edilir. Ünver on dörtlü hece ölçüsüyle yazdığı tek şiirde şeklen bu şiir özelliğini gösterse de muhteva olarak bu şiirin tekke şiiri olmadığını göstermiştir. Bu şiirinde Ünver 7+7=14 durağını kullanmıştır:

Yuvasız kuşlar gibi/ hep ah u zar edeyim

Dilim tutmuyor sana/ bir intizar edeyim

Eller almış yârimi/ ya ben nasıl edeyim

Sensiz geçen günleri/ kendime yar edeyim

On beşli hece ölçüsüyle yazdığı iki şiirinde Ünver 8+7=15 durağını kullanmıştır:

Örnek 1:

Cihana bir güzel gelmiş/ ululardan uludur

Nefrete yer yok içinde/ gönlü sevgi doludur

Seher vakti dertli dertli/ ne ötersin a bülbül

Seni bu derde düşüren/ hangi bağın gülüdür

Örnek 2:

Gece gündüz cephelerde/ onlar bizi bekliyor

Sevda hasret çeke çeke/ günü güne ekliyor

Vatan zalimleri bilmem/ kime silah çekiyor

Askerime kurşun sıkan/ eller kırılmalıdır

2.1.2. Şiirlerinde Kafiye Yapısı

Türk şiirinde ses uyumu ve ahengi sağlayan en temel unsurlardan birisi de kafiye'dir. Kafiye: Mısra sonlarında, yazılışları ve okunuşları aynı, anlamları ve görevleri farklı sözcüklerin, eklerin veya seslerin kullanılmasıdır. Bu kullanım için

Köprülü'nün araştırmalarına da dayanarak Türk Şiirinin başlangıcından beri var olagelmiştir demek yanlış olmaz.

Âşık edebiyatında kafiye, redif veya ayak denilen ses uyumuna dayalı tekrarların veya müstakil kullanımların âşıklar tarafından, genel için, pek de bilinmeden uygulandığını söylemek mümkündür. Çoğu âşık Şiirinde ses uyumu sağlarken uyak düzenini bilmeden Şiirlerini oluşturur. Âşık Hanifi Ünver de bu âşıklardan biridir.

Âşık tarzı Şiirlerde çoğunlukla kullanılan kafiye Şekli tek ses uyumuna dayalı yarım uyak ya da iki ses uyumuna dayalı tam uyaktır. Ünver'in Şiirlerinde de kafiye yapıları çeşitlilik gösterse de kullanılan genel kafiye düzeni bu iki yapıdır.

Yarım kafiyenin kullanıldığı dörtlüklere örnekler verelim:

Örnek 1:

Yorgun Hanifi'yi yordun

Gurbet elde mesken kurdun

Terk ettin vatanın yurdun

Bir arayıp soran mı var

Örnek 2:

Bu garip gönlümün ah u zarını

Der el elden üstün git sor pirini

Gidip sordum ihtiyarın birini

Dedi yıl ne düvenin dane dane

Tam kafiyenin kullanıldığı dörtlüklere örnekler verelim:

Örnek 1:

Dayanamam sitemine **nazına**

Hasret kaldım baharına **yazına**

Söylesem derdimi aşkın **sazına**

Acep derman için tel ne der bana

Örnek 2:

Yar orada ben **burada**

Çileli başım **arada**

Her seven erdi **murada**

Bana murat almak suç mu

Yarım kafiye ve tam kafiye dışında kalan kafiye türlerinin birisi de “zengin kafiye”dir. Bu kafiye düzeninde ikiden fazla sesin birbiriyle uyumu esastır.

Örnek 1:

Gel Hanifi kıl bir **karar**

Her geçen gün ömre **zarar**

Gayrı gülsem neye **yarar**

Gençlik çağım geçti eyvah

Örnek 2:

Gözyaşım doldurdu gurbet **nehri**

Doldurdun aşıma hasret **zehrini**

Gurbet elde ayrılığın **kahrını**

Çekemesem olmuyor çeksem olmuyor

Âşık tarzı şiirlerde kullanılan bir diğer kafiye türü tunç kafiyedir. Bu kafiyede esas olan, bir mısranın sonunda geçen kelimenin bir diğer kelimenin içerisinde bulunmasıdır. Âşık Hanifi Ünver'in şiirlerinde tunç kafiyeye de rastlamak mümkündür.

Örnek 1:

Coşkun çaylar gibi coşup **çağlayam**

Yar gelmez yaremi kendim **bağlayam**

İstersen aşkınla her gün **ağlayam**

Bari sen ağlama gül Leyla Leyla

Örnek 2:

Kırk kapı eski **rafı**

Viran olmuş **etirafı**

Çökmüş samanlık **tarafı**

Devam et yağmur devam et

Âşık Hanifi Ünver'in şiirlerinde görülen bir başka kafiye biçimi cinaslı kafiyedir. Yazılışları ve okunuşları aynı, anlamları farklı sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ses uyumundan meydana gelen kafiye türüne cinaslı kafiye denir.

Örnek 1:

Yar sana ben **yar** dediysem

Şu sinemi **yar** demedim

Sensiz geçen günlerime

Kâr demedim kâr demedim

Örnek 2:

Hanifi iş başa **geldi**

Koniniz savaşa **geldi**

Müslümanlar coşa **geldi**

Bu vatan benim vatanım

Sıraladığımız bu kafiye türleri dışında şiirlerde ahengi sağlayan bir diğer unsur da rediftir. Redif dize sonlarında aynı kelime grubu, kelime ve ekin tekrar edilmesiyle oluşur. Âşıklar şiirlerinde kafiyeden çok redife önem vermişlerdir. Âşık Hanefi Ünver'in şiirlerinde de redif kullanımına hem ek, hem kelime tekrarı olarak sıkça rastlıyoruz.

Sadece ek olarak redifin kullanıma örnek verelim:

Örnek 1:

Diyorsun yar sevişelim

Oynaşalım gülüşelim

Tatlı tatlı konuşalım

Bizi gören olmaz mı yar

Örnek 2:

Her söz her yerlerde den**mez**

Gerçekler bir güneş sön**mez**

Her mahlûkun eti yen**mez**

Mısıl mıdır mindar mıdır

Kelime tekrarlarına dayalı redifli dörtlüklere örnek verelim:

Örnek 1:

Her bahçenin gülü otu da **olur**

Has cevahir halis kutuda **olur**

Şu âlemde iyi de kötü de **olur**

Her alanda bindir türlü mana var

Örnek 2:

Kara dut parmak **gibi**

Kız yüzün kaymak **gibi**

Beni senden ayıran

Kurusun yaprak **gibi**

Halk şiirinde dörtlüklerin sonunda aynen tekrarlanan dizelere kavuştak, bağlama ya da nakarat denilmektedir. Hem ses uyumu, ritim ve ahenk hem de anlatımın güçlenmesini sağlayan bu unsur Âşık Hanifi şiirlerinde sıkça görülmektedir.

Örnek 1:

Sen bülbülsün ben bir gülüm

Zulmet bana yar n'olacak

Sen sultansın ben bir kulum

Zulmet bana yar n'olacak

Duymuyon mu feryadımı

Esirgeme imdadını

Zehir ettin hayatımı

Zulmet bana yar n'olacak

Cihana iki gelmedin

Bir kula boyun eğmedin

Ben sevdim yar sen sevmedin

Zulmet bana yar n'olacak

Her yiğit bu derdi çekmez

Ömür biter sevda bitmez

O da Hanifi'ye yetmez

Zulmet bana yar n'olacak

Örnek 2:

Edirne'den al da gel Kars'a kadar

Anadolu yiğitleri mert olur

Can veririz asla taviz vermeyiz

Türkiye'min yiğitleri mert olur

Merde mertçe karşı koyan nerd'olur

Türkler birbirine düştü dediler

Bu zalimler bunu fırsat bildiler

Yetmiş dörtte derslerini aldılar

Türkiye'nin yiğitleri mert olur

Merde mertçe karşı koyan nerd'olur

Saygılıdır hep küçüklü büyüklü

Obası ceylanlı bağı geyikli

Kimi çatık kaşlı pala bıyıklı

Türkiye'min yiğitleri mert olur

Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

Sürmeyin yüzünüze lekeyi kiri

Hak alındı Ahmet Mehmet Bekir'i

Aç gezse de tok sallanır fakiri

Türkiye'min yiğitleri mert olur

Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

Onlar bu vatanın evlatlarıdır

Yurt onların onlar yurdun yâridir

Düşmana dost düşmana kartaldır

Türkiye'min yiğitleri merd olur

Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

Biri ölür bini doğar ardından

Hanifi düşman kahrolsun derdinden

Nice soysuzları sürdü yurdumdan

Türkiye'min yiğitleri mert olur

Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

Âşık tarzı şiirde birinci bölümün ikinci dizesi ve/veya son dizesinin aynı kafiye ve/veya redif ile oluşturulmasına ayak denir. Ayak da yine kavuştak gibi ahenk sağlama ve anlamı güçlendirmede önemli unsurdur.

Örnek 1:

Bülbül gibi şakır şakır şakırdı

Sustu o dilleri taş oldu Veysel

Tabiatı yazmış gibi okurdu

Bir gelip bir gitti düş oldu Veysel

Çok eser bıraktın kocaya gence

İsmin anılacak tarih boyunca

Cihan sohbet ister senden doyunca

Uçtu aramızdan **kuş oldu Veysel**

Yanlış anlamayın beni dinleyin

Âşıklık bir meyvedir ham yemeyin

Biz öyleyiz biz böyleyiz demeyin

Yirminci asıra **baş oldu Veysel**

Aşkınla yanıyor yüreğim özüm

Gideyim yolundan verirsen izin

Benim de sen gibi görmüyor gözüm

Bu Hanifi sana **eş oldu Veysel**

Örnek 2Bana iftira atıp da

Dostu var diyen sürünsün

Çaldığım saza bakıp da

İçiyor diyen **sürünsün**

Yaradan almış gözümü

Hakka bağladım özümü

Kader güldürmez yüzümü

Bu deli diyen **sürünsün**

Yediğim içtiğim zehir
Gözüm yaşı oldu nehir
Ben ölürsem Doğanşehir
Ardımdan söven **sürünsün**

Der Hanifi nasıl edem
Başım alam nere gidem
Kendimi intihar edem
Canıma kıyan **sürünsün**

2.1.3. Şiirlerinin Nazım Şekilleri ve Türleri

Halk şiirinde nazım şekilleri ve türleri sınıflandırmasında, araştırmacılar arasında henüz tam bir mutabakata varılamamıştır. Bu konuda birbirinde farklı çok sayıda tasnif yapılmıştır. Hatta Abdurrahman Güzel halk şiirine nazım şekillerinin belirgin kurallara göre sınıflandırılmasının güç olacağından bahsetmiştir.

“ Halk şiirinin ana karakterlerinden olan irticalen söylenmesi, sözlü oluşu, anonim oluşu, varyantlaşma özelliği gibi sebeplerle vezin ve kafiye konusunda oldukça problemlili söyleyiş ve kalıplarla karşılaşmaktayız. Bu yüzden Halk Şiirinde belirli kurallara bağlı nazım şekillerinden bahsetmek oldukça güçtür.”³³²

Halk şiirinde nazım şekilleri konusunda M. Öcal Oğuz ise görüşlerini şu şekilde belirtir:

“ Düşüncemize göre, Halk şiirinde şekil, dışarıdan görülebilir özellikleri içine almalıdır. Bu özellikler ise kafiye örgüsü, nazım birimi, vezin ve şiirin hacmi (mısra,

³³² Güzel, Age., 2003, s.147-148

beyit veya dörtlük sayısı) olabilir. Bu unsurları değerlendirdiğimiz zaman karşımıza çıkan belirgin ve kurallara bağlanabilen ayrıcalıkları “şekil” adına bağlamak mümkündür. Halk şiirinde nazım şeklinin unsurlarını belirledikten sonra “nazım türlerinin” birbirlerinden ayrılmasında ise iki temel unsurun konu ve ezgi olduğu kabul edilebilir.”³³³

Öcal Oğuz bu görüşlerini belirttikten sonra tür ve şekil konusunda şöyle bir tasnif yapmıştır:

“ A) Nazım Şekilleri

1) Mani

2) Koşma

3) Destan

B) Nazım Türleri

1) “Ezgi” ağırlıklı türler (Türkü, varsağı, semaî, koşma vb.)

2) “Konu” ağırlıklı türler (Koçaklama, taşlama, güzelleme, destan, ilahi, devriye, nutuk, şathiye vb.)

3) “Ezgi” ve “konu” ağırlıklı türler (Ninni, ağıt, mani vb.)”³³⁴

M. Öcal Oğuz dışında halk şiirinde nazım şekilleri ve türleri konusunda tasnif yapan bir diğer isim de Cem Dilçin’dir. Cem Dilçin’in yaptığı tasnif de şu şekildedir:

“I. Hece Ölçüsüyle Yazılan Halk Şiiri Nazım Biçimleri Ve Türleri

A. Anonim Halk Şiiri Nazım Biçimleri

1. Mâni

2. Türkü

³³³ M. Öcal Oğuz, Halk Şiirinde Tür, Şekil, Makam, Akçağ Yayınları, Ankara, 2001, s.15

³³⁴ Oğuz, Age., 2001, s.18-20

B. Âşık Edebiyatı Nazım Biçimleri

1. Koşma

2. Destan

3. Semâi

4. Varsağı

C. Âşık Edebiyatı Nazım Türleri

1. Güzelleme

2. Taslama

3. Koçaklama

4. Ağıt

Ç. Tekke Edebiyatı Nazım Türleri

1. İlâhi

2. Nefes

3. Nutuk

4. Devriye

5. Sathiyât-ı Sofiyâne

II. Aruz Ölçüsüyle Yazılan Halk Şiiri Nazım Biçimleri

1. Divan

2. Semâi

3. Kalenderî

4. Selis

5. Satranç

6. Vezn-i Âher³³⁵

Verdiğimiz bu iki tasnif örneği dışında başka görüşlere de yer vermek, nazım şekilleri ve türleri konusunda kesin bir kabulün olmadığı konusunda yardımcı olacaktır. Buna göre Saim Sakaoglu halk edebiyatında tek nazım biçiminin “koşma” olduğunu söylemiş, buna karşılık Pertev Naili Boratav ise “mani”nin de nazım biçimlerine dahil edilmesi gerektiğini söylemiştir. Hikmet Dizdaroğlu ise Abdurrahman Güzel gibi bir görüş belirtmiş ve nazım biçimlerinin değil nazım türlerinin olduğunu söylemiştir. Nazım türlerine ise “mani, koşma, varsağı, semâi, destan ve türkü”nü dahil etmiştir.

Âşık Hanifi Ünver’in nazım şekilleri ve türleri hakkında pek bir bilgisi yoktur. İrticalen söylediği şiirlerinde şekil ve tür kaygısı gütmemiştir.

Nazım şekil ve tür özellikleri göz önüne alındığında Âşık Hanifi Ünver’e ait üç adet mani, seksen bir adet koşma, dokuz adet taşlama, beş adet varsağı, dört adet semaî, üç adet koçaklama, iki adet ağıt ve birer adet de destan ve şarkı bulunmaktadır. Bu şekil ve türleri örneklendirmemizde fayda olacaktır.

1. Mani:

Karpuz kestim şüyudu

Yar yanımda uyudu

Gözün kör olsun felek

Yapacağın bu muydu

Meleşir koyun kuzu

İçimde var bir sızı

Anasının elinden

Alamadım o kızı

³³⁵ Cem Dilçin, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, T.D.K. Yayınları, Ankara, 1997

Gelen kara posta mı

Garip gönlüm yasta mı

Hanifi yüzün gülmez

Yoksa yârin hasta mı

2. Koşma:

Nasıl anlatayım aşkımı sana

Hayalin karşımda dursa razıyım

Onun bunun gülü değmesin bana

Yar sineme hançer vursa razıyım

Şu dünyada biraz yaşarsan eğer

Kader tuzağını aşarsan eğer

Yârin hatırına düşersem eğer

Ömründe bir kere sorsa razıyım

Ben sana vurgunum bülbül de güle

Kerem Aslı aşktan döndüler küle

Kırpmadan gözünü yar bile bile

Çare diye zehir verse razıyım

Hanifi kimseye boyun eğmedi

İnan kimse benim gibi sevmedi

Vallahi eline elim değmedi

Bari cenazemi gorse razıyım

3. Taşlama:

Anlatayım Doğanşehir'in halini

Ağzımıza layık çay bulamadık

Bütün kahveleri tek tek dolaştık

Gine de bir tatlı çay bulamadık

Kimine abi dedik kimine baba

Bize selam veren alır merhaba

Kimi ahpabımız kimi akraba

Gine de bir tatlı çay bulamadık

Bayat ayı yeni aya kattılar

Bir bardak aya beş hile yaptılar

Bir zam istediler kırk kat yaptılar

Gine de bir tatlı çay bulamadık

Bayat ayı kayım kayım kaynatır

Müşteriyi oyum oyum oynatır

Dert içime sığmaz beni söyletir

Gine de bir tatlı çay bulamadık

Bize ciddi yaptıkları şaka mı

Dosatlarım bulun sözümde hatamı

Demliğin yarısı karbonata mı

Gine de bir tatlı çay bulamadık

Doğanşehir halkı ızdırıp çeker

Bu halkın çektiği boynumu büker

Siyah olsun diye yakarlar şeker

Gine de bir tatlı çay bulamadık

Şu alın yazımız kara değil mi

Kalbimizde büyük yara değil mi

Doğanşehir'inki para değil mi

Gine de bir tatlı çay bulamadık

Hanifi sözüne sitemle başlar

Başımızda döner toy ile kuşlar

Karnınız doydu mu kahveci puştlar

Gine de tatlı bir çay bulamadık

4. Varsağı:

Be hey dünya yapma bu kadar zulüm

Bir gün sen de yok olursun ey dünya

Dökme yaprağını bir gonca gln

Bir gün sen de yok olursun ey dünya

Gel ey yapma dünya gel etme dünya

Kimisi düşmanın kimisi dostun

Kimine yar oldun kimine kştn

Nice yiğitlerin bağrına bastın

Bir gün sen de yok olursun dünya

Vefasız dünya hayırsız dünya

Fırsat vermezsin bir uçan kuşa sen

Nice alemlerle dolup boşalsan

şu ömründen kat kat fazla yaşasın

Akıbetin yok olursun ey dünya

Bunu bil dünya bize gl dünya

Kimini gülletip kimin ağlattın
Kimine güldürüp kimin ağlattın
Kimine doğmadan kara bağlattın
Bir gün sen de yok olursun dünya
Hileli dünya çileli dünya

Der Hanifi yetişilmez ardından
Nice sultanları ettin yurdundan
Ben gidersem elbet benim ardından
Bir gün sen de yok olursun dünya
Tadı boş dünya adı boş dünya

5. Semaî:

Sevenlerin meclisine
Gelir misin gelir misin
Seni candan sevdiğimi
Bilir misin bilir misin

Sırma saçın ince belin
Dudağın bal kaymak dilin
El birbirinin sen benim
Olur musun olur musun

Zülüflerin tel yüzünde

Siyah sürme var gözünde

Lütfedip yar bir gün bizde

Kalır mısın kalır mısın

Gönül bağında gül olsam

Aşkın deryasına dalsam

Yar sana bir selam salsam

Alır mısın alır mısın

Çektiğim ah u zar olsa

Aşkın bana mezar olsa

Hanifi sana yar olsa

Ölür müsün ölür müsün

6. Koçaklama:

Edirne'den al da gel Kars'a kadar

Anadolu yiğitleri mert olur

Can veririz asla taviz vermeyiz

Türkiye'min yiğitleri mert olur

Merde mertçe karşı koyan nerd'olur

Türkler birbirine düştü dediler
Bu zalimler bunu fırsat bildiler
Yetmiş dörtte derslerini aldılar
Türkiye'nin yiğitleri mert olur
Merde mertçe karşı koyan nerd'olur

Saygılıdır hep küçüklü büyüklü
Obası ceylanlı bağı geyikli
Kimi çatık kaşlı pala bıyıklı
Türkiye'min yiğitleri mert olur
Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

Sürmeyin yüzünüze lekeyi kiri
Hak alındı Ahmet Mehmet Bekir'i
Aç gezse de tok sallanır fakiri
Türkiye'min yiğitleri mert olur
Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

Onlar bu vatanın evlatlarıdır
Yurt onların onlar yurdun yâridir
Düşmana dost düşmana kartaldır
Türkiye'min yiğitleri merd olur

Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

Biri ölür bini doğar ardından

Hanifi düşman kahrolsun derdinden

Nice soysuzları sürdü yurdumdan

Türkiye'min yiğitleri mert olur

Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

7. Ağıt:

Bülbül gibi şakır şakır şakırdı

Sustu o dilleri taş oldu Veysel

Tabiatı yazmış gibi okurdu

Bir gelip bir gitti düş oldu Veysel

Çok eser bıraktın kocaya gence

İsmin anılacak tarih boyunca

Cihan sohbet ister senden doyunca

Uçtu aramızdan kuş oldu Veysel

Yanlış anlamayın beni dinleyin

Âşıklık bir meyvedir ham yemeyin

Biz öyleyiz biz böyleyiz demeyin

Yirminci asıra baş oldu Veysel

Aşkınla yanıyor yüreğim özüm

Gideyim yolundan verirsen izin

Benim de sen gibi görmüyor gözüm

Bu Hanifi sana eş oldu Veysel

8. Destan:

Ecel bir gelirse eğer

O boş dönmez o boş dönmez

Gelmeye görsün bir meğer

O boş dönmez o boş dönmez

Onun bir adı da ölüm

Ne mazlum kor ne de zalim

Ne derviş der ne de âlim

Alır gider o boş dönmez

O Hak'tan emir alınca

Ne deve kor ne karınca

Bir gün kapını çalınca

O boŖ dönmez o boŖ dönmez

Pek yakındır sanma ırak

Kabristanda en son durak

Ne usta kor ne de ırac

O boŖ dönmez o boŖ dönmez

Gönül boŖa kurma hülya

lecektir bir gün dünya

Demez enbiya evliya

Alıp gider o boŖ dönmez

Ol Resul'n huzuruna

Adap ile gelmedi mi

Onu dahi almadı mı

O boŖ dönmez o boŖ dönmez

Alırdık ondan feyzi

Gitti yetim koydu bizi

Hani hocamız Niyazi

Aldı gitti o boŖ dönmez

Ey gafil sanma güç
O gücün bir gün olur hiç
Kimin er alır kimin geç
O boş dönmez o boş dönmez

Belki bir hekim olursun
Çok derde derman olursun
Sanma ondan kurtulursun
O boş dönmez o boş dönmez

İster az ister çok yaşa
Bir gün mutlak gelir başa
İster bey ol ister paşa
Alır gider o boş dönmez

Nerde olduğu görülmez
Olduğu yerde gülünmez
Ne zaman gelir bilinmez
O boş dönmez o boş dönmez

Kimin ham kimin yetirir

Elli yüz demez bitirir

Gelirse alır götürür

O boş dönmez o boş dönmez

O ecel ki acısını

Ta iliğinden duyurur

Ruhu bedenden ayırır

Alır gider o boş dönmez

Kat kat yaparsın yapını

Sanma ki aldın topunu

Çalarsa bir gün kapını

O boş dönmez o boş dönmez

Gel güvenme ak akçene

Bakmaz bağına bahçene

Ne doldurdun sen bohçana

O boş dönmez o boş dönmez

Demez bu genç bu ihtiyar

Alır gider diyar diyar

İmanı olan bahtiyar

O boş dönmez o boş dönmez

Ha sermayeden etsen kâr

Ömründen ettiğin zarar

Bir top bezden başka ne'n var

O boş dönmez o boş dönmez

O ecelin tuzağına

Bir gün sen de tutulursun

Varsa iman kurtulursun

O boş dönmez o boş dönmez

Yüce Hakk'ın huzuruna

Bu yüzle mi gideceksin

Hanifi sen ne'deceksin

O boş dönmez o boş dönmez

9. Şarkı:

Yuvasız kuşlar gibi hep ah u zar edeyim

Dilim tutmuyor sana bir intizar edeyim

Eller almış yârimi ya ben nasıl edeyim

Sensiz geçen günleri kendime yar edeyim

Senden çektiğim çile yar seni süründürsün

Aşkımda yalan varsa Hak beni süründürsün

Atımda gözün önünde eski aşk defterini

Silmemiştim duruyor sana olan yerini

Bir yar sevdim elimden aldı felek yârimi

Bırakıp gitti bana derdimi kederimi

Senden çektiğim çile yar seni süründürsün

Aşkımda yalan varsa Hak beni süründürsün

Açınca boş sayfayı karşılaştımda adınla

Ah ettim feryat ettim gelmedin imdadımda

Candan sevmiştim seni kalpten yanmıştımda sana

Senden çektiğim çile yar seni süründürsün

Aşkımda yalan varsa Hak beni süründürsün

2.2. ŞİİRLERİNİN DİL ÖZELLİKLERİ

Âşık Hanifi Ünver Şiirlerinde yalın bir Türkçe kullanmıştır. Kolay anlaşılır bir üslubu vardır. Yabancı kelimeleri çok fazla kullanmamakla beraber bazı Şiirlerinde günümüz Türkçesinde pek fazla kullanılmayan sözcüklere de yer vermiştir. Yerel kullanımlar özellikle fiillerde kendilerini göstermekle beraber müstakil olarak yerel ağızda sıkça kullanılan sözcükler de Şiirlerinde yer almıştır.

Şiirlerinde geçen yerel ağza dayılı sözcükler Şunlardır:

Bav: Ahr anlamında kullanılmıştır.

Çağa: Çocuk anlamına gelmektedir.

Deprenmek: Titremek anlamında kullanılmıştır.

Mısıl: Hastalıklı anlamında kullanılmıştır.

Suyumak: Sözlük anlamı sövmektir. Şiirde soğumak anlamında kullanılmıştır.

Uyarmak: Uyandırmak anlamında kullanılmıştır.

Uçuk: Uçup zarf fiilinin göreviyle kullanılmıştır.

Bu kelimeler dışında Hanifi Ünver kimi zaman kafiyeyi kimi zaman hece ölçüsünü tutturmak kaygısıyla fiil kökenli kelimelerin eklerinde yerel söyleyişlere yer vermiştir.

Eyleyim (eyleyeyim), söyleyim (söyleyeyim), duram (durayım), görem (göreyim), erem (ereyim), verem (vereyim), bilmiyon (bilmiyorsun), görmüyon (görmüyorsun), bakmıyon, (bakmıyorsun), çıkmıyon (çıkmiyorsun), süzeler (süzünler), yazalar (yazsınlar), seçeler (seçsinler), çağlayam (çağlayayım), ağlayam (ağlayayım), bağlayam (bağlayayım), bakır (bakar).

Hanifi Ünver yabancı kökenli kelimeleri şiirlerinde pek kullanmamıştır bununla beraber bu kelimeler de şiirlerinde hiç yok değildir. Özellikle günümüz konuşma Türkçesinde neredeyse hiç kullanılmayan birkaç tane sözcük kullanmıştır. Bunlar:

Firkât: Ayrılık

Leyle: Gece, ninni

Nikap: Peçe

sözcükleridir.

Hanifi Ünver şiirlerinde atasözlerinden ve deyimlerden de sıkça yararlanmıştır. Özellikle deyimler bu konuda başı çekmektedir. Atasözleri çok daha az sayıda kullanılmıştır. Kullanılan atasözleri şunlardır:

- Çiğ süttten kaymak olmaz
- Gül dikensiz olmaz
- Gönül ferman dinlemez
- Aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz
- Açık yaraya tuz ekilmez
- Başa gelen çekilir
- Hikmetinden sual olunmaz
- Dışı eli içi beni yakar
- Düşenin dostu olmaz

Kullanılan deyimler ise çok fazla sayıdadır:

Yüzü gülmek, kan ağlamak, muradı gözünde kalmak, er ya da geç, boyun eğmek, melûl mahzun, dersini almak, hırsını kırmak, kan dökmek, iş başa düşmek, kemâle ermek, kara bahtlı, yedi yabancı, kuş gibi uçmak, karar kılmak, dara çekmek, ah çekmek, canına yetmek, murada ermek, deli etmek, can vermek, tatlı dil, havasını almak, alnının kara yazısı, bağıryanık, yüreği yanmak, sırma saç, selam salmak, leke sürmek, yar olmak, gurbet ele düşmek, taşa çalmak, gözünü oymak, karalar bağlamak, dile düşmek, eli kolu bağlanmak, arı gibi çalışmak, ne gece ne gündüz demek, selamı sabahı kesmek, gözünü kırpmamak, yol gözlemek, bire beş katmak, saçını başını

yolmak, kapısına kul olmak, dünyayı başına dar etmek, kulağını çınlatmak, günü güne eklemek.

Hanifi Ünver'in şiirlerinde kullanıldığı dil için "sade bir Türkçedir" ifadesini kullanmak yerinde olacaktır. Ünver'in her hangi bir eğitim almamış olduğunu da göz önünde bulundurursak şiirlerindeki Türkçe'ye hâkimiyet daha dikkat çekici olacaktır.

2.3. ŞİİRLERİNDE SÖZ SANATLARI

Âşık Hanifi Ünver, şairinin anlatımlarındaki yetkinliğini gösteren söz sanatlarından da şiirlerinde yararlanmıştır. Söz sanatları, anlatımı güçlendirmek, anlamı vurgulamak, dikkat çekmek ve etkileycilik bakımlarından şiirlerde sıkça kullanılır. Bu anlamda Hanifi Ünver şiirlerinde en sık olarak teşbih (benzetme) ve istifham (soru sorma) sanatlarından faydalanmıştır. Kısaca bu söz sanatlarının tanımı yapmakta ve Âşık Hanifi Ünver'in şiirlerinden örnek vermekte fayda olacaktır.

2.3.1. Teşbih

Sözün anlamını kuvvetlendirmek için aralarında benzerlik bulunan iki kavramdan zayıf olanın, güçlüye benzetilmesidir. Dört unsurdan oluşur: benzetilen, benzeyen, benzetme yönü, benzetme edatı...

Örnek 1:

Dost bahçesinde bir lale
Oldum boynum diken gibi
Yar dererken koymuş beni
Gül dibinde diken gibi

Örnek 2:

Parlak yüzü güneş gibi
Yaktı beni ateş gibi
Uçtu gitti bir kuş gibi

Doğru söylen gören yok mu

Örnek 3:

Gezer aşk bağında baykuş misali
Bülbül avazıyla ne şakır bunlar
Hakk'ın gerçeğini saklarlar halktan
Bir tarakta yüz bin bez dokur bunlar

2.3.2. İstiare:

Bir sözcüğü kendi anlamı dışında kullanarak, bir şeyi benzediği başka varlığının adıyla anma sanatıdır. Benzetmenin iki temel öğesi vardır, benzeyen ve benzetilen. İstiare bunlardan birinin söylenmemesiyle yapılır. Bu bakımdan açık istiare ve kapalı istiare olmak üzere ikiye ayrılır.

Benzetilenin bulunup, benzeyenin bulunmadığı istiarelere açık istiare denir.

Örnek 1:

Nasıl anlatayım aşkıma sana
Hayalin karşımda dursa razıyım
Onun bunun **gülü** değmesin bana
Yar sineme hançer vursa razıyım

Örnek 2:

Çıkıp yücelerde oturan
Ben o yarsız nasıl duram
Yarsız gönülde taht kuran
Bir **kara taş** değil midir

Benzeyenin bulunup, benzetilenin bulunmadığı istiarelere kapalı istiare denir.

Örnek 1:

Bu **Hanifi uçmak** ister

Sahralara geçmek ister

Alıp seni kaçmak ister

Allah razı olmaz mı yar

Örnek 2:

Dalında kurudum gülüm bir himmet eyle

Bir su versen n'olur merhamet eyle

2.3.3. Teşhis

İnsana ait özelliklerin insan olmayan varlıklara mal edilmesiyle gerçekleştirilen mecazlı bir anlatım özelliğidir. Bazen benzetme çoğu zaman da kapalı istiare biçiminde gerçekleştirilir.

Örnek 1:

Bahtım kara yazım kara

Bağrım yanık sazım kara

Kalemin kırılısın felek

Anlımdaki yazı kara

Örnek 2:

Diyardan diyara giden **turnalar**

Benden **selam söylen** o nazlı yâre

Esen yeller yağın karlar yağmurlar

Benden **selam söylen** o zalim yâre

Örnek 3:

Dargın mısın hiç yüzüme bakmıyon
Sen beni unuttun ah Doğanşehir
Bir an bile hiç aklımdan çıkmıyon
Sen beni unuttun ah Doğanşehir

2.3.4. Tezat

Aynı varlığın iki zıt yönünü bir arada ifade etme veya birbirine zıt iki kavram arasında ilgi kurma sanatıdır. Tezat sanatı zıt fikirlerin bir arada kullanılmasıyla da uygulanır.

Örnek 1:

Ciddi yaptıkları **şaka**
Sayak fakirin başına
Zengin eder dövüş kavga
Dayak **fakirin** başına

Örnek 2:

Hanifi bunun kastına
Dost **düşman** olmuş **dostuna**
Tuz ekme yara üstüne
Nerde adalet adalet

Örnek 3:

Kimi **feryat eder** kimi **neşeli**
Kimi **ibadette** kimi **şişeli**

Kiminin sarayı kat kat döşeli
Kimi ölüsüne mezar bulamaz

2.3.5. İstifham

Okuyucunun dikkatini çekmek, duygu ve düşünceleri daha etkili kılmak için bu duygu ve düşüncelerin soru biçiminde verilmesidir. Soru biçiminde kullanılan bu ifadeler cevap almak kaygısıyla sorulmaz, anlamı güçlendirmek için bu ifadeler kullanılır.

Örnek 1:

Ne ağlarsın dertli gönül
Gözyaşını silen var mı
Ne gezersin doktor doktor
Bir derdini bilen var mı

Gurbet elde inler sazın
Kışa döndü bahar yazın
Kime kahrın kime nazın
Bir yüzüne gülen mi var

Örnek 2:

Kaderim bu imiş şansım bozulmuş
Gözlerimden kanlı yaşlar süzölmüş
Ak alnıma kara yazı yazılmış
Kader mi hayır mı bela mı bana

Hanifi dünyaya dertsiz gelmedin
Bu fani dünyadan murat almadın
Ömrüm gelip geçti bir gün gülmedim

Ceza mı cefa mı çile mi bana

2.3.6. Telmih

Hatırlatma sanatı olarak bilinir. Çağrışıma dayanan bu sanatta anımsatılan şey uzun uzadıya açıklanmayıp bir iki sözcükle ifade edilir. Telmihte, anlatılan duygu ile işaret edilen olay arasında gizli bir benzetme söz konusudur.

Örnek 1:

Ol Resûl'ün huzuruna
Adap ile gelmedi mi
Onu dahi almadı mı
O boş dönmez o boş dönmez

Örnek 2:

Hangi seven aşık aldı ahtını
Gönül yükseklerde kurar tahtını
Bir Leyla'ya bağlamıştı bahtını
Mecnunun meskeni çöl değil midir

Örnek 3:

Türkler birbirine düştü dediler
Bu zalimler bunu fırsat bildiler
Yetmiş dörtte derslerini aldılar
Türkiye'nin yiğitleri mert olur
Merde mertçe karşı koyan nerd'olur

2.3.7. Mecaz – 1 Mürsel

Ad aktarması olarak da bilinir. Benzetme ilgisi söz konusu olmadan, başka bazı ilgilerle, bir sözün başka bir söz yerinde kullanılmasıyla oluşturulan mecazlardır. Herhangi bir nesne ya da varlık anlatılmak istendiğinde doğrudan o nesne ya da varlığı söylemek yerine, o nesnenin bir parçasının ya da o nesne ile ilgili bir özelliği söyleyerek ad aktarması (mecaz – 1 mürsel) yapılır.

Örnek 1:

Bahçede gül gibi açar soluşur
Bülbül ile gizli gizli buluşur
Âlem ile oynar güler konuşur
Benimle küsülü durur el gibi

Örnek 2:

Dünya başımıza dar olur gider
Çektiğimiz ah u zar olur gider
Sağlam olan topal kör olur gider
Ömrümüzü yedi zalim **Avrupa**

2.4. ŞİİRLERİNDE ANLATIM ÖZELLİKLERİ

2.4.1. Hikâye Yoluyla Anlatım

Bir olayı, düşünceyi, duyguyu... bir veya birden fazla olay üzerinde anlatma tekniğine hikâye yoluyla anlatım denir. Âşık Hanifi Ünver'in de bu tarz şiirlerine rastlamak mümkündür.

Örnek 1:

Köyden mektup aldım açıp yüzüne
Bakmasam olmuyor baksam olmuyor
Yavrularım durma gel diyor bana
Gitmesem olmuyor gitsem olmuyor

Kısmet bağladı elimi kolumu
Yavrularım bekler şimdi yolumu
Gurbet elde garip boynumu
Bükmesem olmuyor büksem olmuyor

Gözyaşım doldurdu gurbet nehrini
Doldurdun aşıma hasret zehrini
Gurbet elde ayrılığın kahrını
Çekemesem olmuyor çeksem olmuyor

Ey Hanifi sıra dağlar ardını
Kimi viran etmiş gelmiş yurdunu
Gurbetteki dostlarımın derdini
Dökmesem olmuyor döksem olmuyor

Örnek 2:

Olmaz olsun böyle düzen böyle adalet
Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi
İki nüfus bir ekmekle doyar mı
Bir daha alalım dedik ona zam geldi

Niye yaşıyoruz kardaş eyvah biz niye
Hanımın özü tutmaz ki bir lokma yiye
Dört yüz kuruş verdim bir tek ekmeğe
Bir liradan haber kardaş dedi zam geldi

Ben rüyamı gördüm gördüm gözüm sileyim
Her gelen ağlattı hey hey nasıl güleyim
Zammın ne faydası varmış söyle bileyim
Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi

Ekmeğin yüzüne bakıp doyalım
Herkes bildiğine biz ne diyelim
Hayvan değiliz ki hey hey saman yiyelim
Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi

Elin sarayı var bizde harabe
Razıyız giyeriz yırtık çoraba
Bir tek kuruş vermem rakı şaraba
Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi

Bülbül gibi şakır şakır şakırım
Kahbe dünya bir tarakta bir bez dokurum
Bugün bir gazete alıp okurum
Müjde tüccar kardaş müjde sana zam geldi

Hanifi dünyaya geldik zamansız

Kışın hava soğuk soba dumansız
Kim başa geçerse olur imansız
Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi

2.4.2. Tasvir Yoluyla Anlatım

Bir varlığın ya da bir durumun belirleyici özellikleri ile göz önünde canlandırılması için kullanılan anlatım şeklidir. Sözle resim yapma sanatı olarak tanımlanabilir. Âşık Hanifi Ünver'in de tasvirlerle dayalı çokça şiiri vardır.

Örnek 1:

Anlamadım ötesinde neler var
Şu dünya bir döner dolaba benzer
Nice sultanların sarayı köşkü
Baykuş yurdu olmuş haraba benzer

Nedendir dinmiyor gözümde yaşım
Hasret kaldım yazı bitmiyor kışım
Çileden kurtulmaz şu dertli başım
İçtiğim berrak su şaraba benzer

Yine dertli gönlüm döndü coşkuna
Doğruyu söyleyen olmaz şaşkına
Kadir kıymet bilmez bir yar aşkına
Akar gözyaşlarım seraba benzer

Hanifi sırrını açma namerde
Canım kurban olsun mert oğlu merde
Gezme kötülerle düşersin derde
İyilerin gönlü mihraba benzer

Örnek 2:

Bir bülbül misali konsam dalına
Dost bağında biten güller der bana
Gönlüm o güzele vuruldu desem
Bilmem şu âlemde el ne der bana

Dayanamam sitemine nazına
Hasret kaldım baharına yazına
Söylesem derdimi aşkın sazına
Acep derman için tel ne der bana

Yapma Hanifi'ye yar bu oyunu
Ben boyuma uygun buldum boyunu
Seviyorum desem bile huyunu
Demem belki sevmez diye der bana

2.4.3. Açıklayarak Anlatım

Bir konuyu geliştirmek, berraklaştırmak, anlaşılır duruma sokmaktır. Bir şeyi öğretmek, bir konuda bilgi vermek amacıyla yapılır.

Örnek 1:

İnsandan insana gerek
Bir güler yüz bir tatlı dil
Ne baklava ne de börek
Bir güler bir yüz bir tatlı dil

Zengin yoksul herkes ölür
Cahil bile bunu bilir

Her işin başında gelir
Bir güler yüz bir tatlı dil

Kaldırır matemi yası
Siler gönüllerden pası
Gönül süsü kalp cilası
Bir güler yüz bir tatlı dil

Hanifi bu dünya fani
İstemem şöhreti şanı
Kamil insanın nişanı
Bir güler yüz bir tatlı dil

Örnek 2:

Aman dostum bir saz çalmak günah mı
Allah aşkına çalarsan çal korkma
Bu bizim hocalar haram diyorlar
Allah aşkına çalarsan çal korkma

Rakıya şaraba düşküne değil
Yolunu sapıtmış şaşkına değil
Ayşe'nin Fatma'nın aşkına değil
Allah aşkına çalarsan çal korkma

Bir misal-i bava getirmek için
Gerçekleri dile getirmek için
Haksızları yola getirmek için
Allah aşkına çalarsan çal korkma

Her Müslüman olan kılar namazı
Hak için gönül eyle bazı bazı
Âşık Garibin de yok muydu sazı
Allah aşkına çalarsan çal korkma

Adım Hanıfidir talihsiz oldum
Niceleri yetiştii ben kam oldum
Halk müziği ben Mevlana'dan buldum
Allah aşkına çalarsan çal korkma

Örnek 3:

Her sevene yar mı sevdi demeli
Seven âşık Kerem gibi yanmalı
Gönül bir kafestir o yar bir bülbül
Dil yârin adını her dem anmalı

İlham kaynağım yârin hoş avazı
Kâr etti canıma sitemi nazı
Yar yar için çalıyorsa bu sazı
Sazımın göğsüne bülbül konmalı

Hanifi dara koymam der gönül
Ben çekerim yâre kıymam der gönül
Dalsam ummanlara doymam der gönül
Yar elinden içip içip konmalı

2.4.4. Nasihat Yoluyla Anlatım

Âşıklar bu anlatım yoluyla dünya ve insan hallerinden bahsederek insanlara öğüt vermeyi amaçlarlar. Bir düşüncenin aktarımında, doğru yolu göstermede kimi zaman liderlik sorumluluğu da alarak âşıklar şiirlerinde nasihat etme yolunu seçerler. Kimi zaman sert bir üslup takınsalar da Âşık Hanifi Ünver bu anlatım yoluyla yazdığı şiirlerinde daha sakin, deyim yerindeyse bilgece bir tavır geliştirmiştir.

Örnek 1:

Gelin birleşelim canım ozanlar
Ataşımız aynı közümüz aynı
Düşmüşüz bir yola hep bir yoldayız
Yokuşumuz aynı düzümüz aynı

Matemli günlerde gönül eğleriz
Bu fanide şöhret şanı neyeleriz
Bir telden bir dilden çalar söyleriz
Mızrabımız aynı sazımız aynı

Her ulu ağaçtan sanma saz olur
Her güzelde sanma cilve naz olur
Âşıklara sevda bahar yaz olur
Baharımız aynı yazımız aynı

Hanifiyim bülbül gülü inletir
Deprenir dudaklar dili inletir
Acı acı sarı teli inletir
Sohbetimiz aynı sözümüz aynı

Örnek 2:

İçer sigarayı zehirlenirsin
Senin derdin benim derdim değil mi
Sonra pişman olur kahırlanırsın
Senin derdin benim derdim değil mi

Ciğerlerde açar türlü yarayı
Kanser olmak için bekler sırayı
Harama verirsin helal parayı
Senin derdin benim derdim değil mi

Kişi halin bilse olmaz fukara
Ekmek parasıyan alır sigara
Aşağı kurtarmaz içer Malbora
Senin derdin benim derdim değil mi

Ey akıllar size bir çift sözüm var
Deyin hele bunun neresinde kâr
Ana karnındaki bebeğe zarar
Senin derdin benim derdim değil mi

Salma derde Hakk'ın verdiği canı
Savurma havaya kirli dumanı
Mekruh bile zayıflatır imanı
Senin derdin benim derdim değil mi

Hiç kuşkusuz bunun sonu uçurum
Git gide gidiyor kötüye durum
Öğretmenim komutanım doktorum
Senin derdin benim derdim değil mi

Hanifiyim sözüm yâda atmayın

Gelecek nesile zulüm yapmayın
Akl-ı selim bakkalar sizler satmayın
Halkın derdi senin derdin değil mi

Örnek 3:

Doğruyu gören göz olsan
İbret sana zor olur mu
Dünyadayken yerin bulsan
Ahret sana dar olur mu

Farzı sünneti bilmezsen
Beş vakit namaz kılmazsan
Allah ismini anmazsan
Sana cennet yar olur mu

İlme hakaret yaparsan
Belayla hile katarsan
Allah yolundan saparsan
Senden başka kör olur mu

Talihsiz Hanifi adım
Allah'tır benim üstadım
Doğru söylemek maksadım
Bana kurşun vurulur mu

2.4.5. Soru Yoluyla Anlatım

Âşıklar bu anlatım yolu ile yazdıkları şiirlerde amaçlarını soru sormak olarak belirlemezler. Anlatmak istediklerini karşı tarafa düşündürerek daha güçlü bir şekilde

iletmek için bu yolu seçerler. Âşık Hanifi Ünver de sıkla bu anlatım yolunu kullanarak şiirler oluşturmuştur.

Örnek 1:

Komut verip yol gösteren
Ayağa baş değil midir
Ela gözlerinden dökülen
Kan ile yaş değil midir

Çıkıp yücelerde oturan
Ben o yarsız nasıl duram
Yarsız gönülde taht kuran
Bir kara taş değil midir

Ey gönül arzun bu ise
Eğer yaşamak o ise
Beden kafestir ruh ise
Bir hûma kuş değil midir

El gider Merih'e Ay'a
Hanifi'yi koydun yaya
Az çok sen de yaşa dünya
Ahirin boş değil midir

Örnek 2:

Hani bir gün gelecekti
Nerde adalet adalet
Ağlayanlar gülecekti
Nerde adalet adalet

Aman Allah bu ne hikmet

Böyle giderse felaket
Bakan bile ister rüşvet
Nerde adalet adalet

Böyle midir Anayasa
Kimi banka kimi kasa
Onların davası masa
Nerde adalet adalet

Hâkim bey bu nasıl dava
Haklının aldığı hava
Bir karar beş kilo yağa
Nerde adalet adalet

Adalet parada pulda
Hakk'ı buldum gerçek yolda
Palavra bu sağ da sol da
Nerde adalet adalet

Atmayın halka taşları
Düşman etmen kardaşları
Milletin koca başları
Nerde adalet adalet

Kanaat etmez az yiye
Tavuk istemez kaz yiye
Dünyayı koy teraziye
Nerde adalet adalet

Hanifi bunun kastına
Dost düşman olmuş dostuna
Tuz ekme yara üstüne

Nerde adalet adalet

Örnek 3:

Dağı dağa kavuşturmak
Yaratan Allah'a güç mü
Herkesin bir sevdiği var
Bana bir yar sevmek suçmu
Söyleyin suç mu

Yar orada ben burada
Çileli başım arada
Her seven erdi murada
Bana murat almak suç mu
Söyleyin suç mu

Yanar gönlüm için
Yara dolu benim için
Gönlümü teselli için
Bana bir saz çalmak suç mu
Söyleyin suç mu

El gezer Merih'te Ay'da
Yok Hanifi sana fayda
Üç günlük yalan dünyada
Bana bir an gülmek suç mu
Söyleyin suç mu

2.4.6. Doğrudan Anlatım

Hiçbir sanatlı söyleyiş seçmeden, söylemek istediklerini aşığın direkt olarak aktardığı anlatım biçimidir. Âşık Hanifi Ünver birçok şiirinde sitemini, üzüntüsünü, isyanını kısacası tüm duygularını ve düşüncelerini doğrudan ve yalın bir dille aktarmıştır.

Örnek 1:

Yeşerdi bizim bağlar
Yine bugün kan ağlar
Sevdiğimi aldılar
Açtı yeni yaralar

Şu bağdan üzüm aldım
Sapını uzun aldım
Kalk gidelim sevdiğim
Anandan izin aldım

Yar zülfünü taradı
Yolum yâre uğradı
Gözünde kaldı deyin
Hanifi'nin muradı

Örnek 2:

Sevdaya düşeli gönlüm
Eritir beni eritir
Dolmaz çilem kara günüm
Çürütür beni çürütür

Çekilmez edası nazı
Anlımdaki kara yazı

Sevmez olaydım o kızı
Kurutur beni kurutur

Der Hanifi düştüm dile
Çekiyorum bile bile
Kara sevda eden ele
Sürüdür beni sürüdür

Örnek 3:

Bıktı gönlüm sazım senden o yardan
Seni çalmaz olup sevmez olaydım
Bıktım ben bu gayrı ah ile zardan
Seni sevmez olup çalmaz olaydım

Ah çekip ağlarım gezdiğim yerde
İndi gözlerime bir kara perde
İkinizden davacıyım mahşerde
Seni çalmaz olup sevmezdim olaydım

Bir ateşin yanar külsüz dumansız
Öyle bir yârim var dinsiz imansız
Olmuyor âşıklık sensiz canansız
Seni çalmaz olup sevmez olaydım

Bari değse idi elime eli
Yârimin zülfünün göğsünün teli
Kırılardı elim olaydım deli
Seni çalmaz olup sevmez olaydım

Alınca elime gelirsin dile
Yaktı bu gönlümü yar bile bile
Attı Hanifi'yi aşk gurbet ele
Seni çalmaz olup sevmez olaydım

2.5. ŞİİRLERİNİ OLUŞTURAN UNSURLAR

2.5.1. Sevgi ve Aşk

Âşık Hanifi Ünver'in şiirlerini oluşturan temel unsurlar sevgi ve aşktır. Sevgi ve aşk sadece insana duyulan duygulardan ibaret değildir. Kendi deyimiyle o halka ve Hakk'a da âşıktır. Bu sebeple yaratıcıyı, halkını ve âşık olduğu kişiyi aynı samimi duygularla dile getirmiştir.

Allah aşkı Ünver'de övgü ve tevekkül ile vücut bulmuştur. Zaman zaman “felek” deyimiyle veya direkt olarak kadere sitemlerini belirtse de Allah'tan geldiğine inandığı her şeye karşı yoğun bir kabul ediş tavrı dikkat çekmektedir.

Keder de gönderir yas da gönderir
Kaza da gönderir kast da gönderir
Düşman da gönderir dost da gönderir
Her selamda bin bir türlü mana var
(...)
Terk edip Hanifi olma beynamaz
Gece gündüz Hakk'a eyle sen niyaz
Hakk'ın emri farz bu beş vakit namaz
Her kılanda bindir türlü mana var

Halk aşkı Âşık Hanifi Ünver'in şiirlerinde kimi zaman kendi dertlerinin halka yansıtılmasıyla dile getirilir. Kendisi de halktan biri olduğu için onlarla aynı sıkıntıları çekmektedir; bu da duyguların ortak bir yansıması olarak şiirlerinde yer almaktadır.

Niye yaşıyoruz kardaş eyvah biz niye

Hanımın özü tutmaz ki bir lokma yiye
Dört yüz kuruş verdim bir tek ekmeğe
Bir liradan haber kardaş dedi zam geldi

Çoğu zaman da Ünver'in idarecilere yaptığı şikâyetler kendisini ortak etmeden halkın sıkıntılarını dile getirerek onların daha rahat bir hayat sürmelerini istemesinden kaynaklanmaktadır.

Hayımlarda boynu bükük yatana
Yazık olsun buna imza atana
Gardaş hasret kaldık ana vatana
Bu da bizi böyle kılan beylere

Âşık Hanifi Ünver'in şiirlerini oluşturan ağırlıklı unsur beşeri aşktır. Maşuka duyduğu aşkı kimi şiirlerinde sitemle, kimi şiirlerinde sadakatle, kimi zaman hayranlıkla, kimi zaman muhabbetle dile getirmektedir. Üslup ne olursa olsun Âşık'ın şiirlerinde esas olan sevgiliye duyulan yoğun hislerdir.

“Aman sevdiceğim böyle edersen
Beni ateşine yakıp gidersen
Bu garip gönlümü viran edersen
Açılan güllerin solsün sevdiğim

Aman sevdiceğim bu kadar yeter
Yüksek kayalarda keklikler öter
Bana yaptıkların ölümden beter
Gül şanı güllerin solsün sevgilim”

(...)

Der Hanifi gelin olduğun zaman

Ak eline kına vurduğun zaman
Güveyin koynuna girdiğin zaman
Azrail canını alsın sevgilim”

“Sen bülbülsün ben bir gülüm
Zulmet bana yar n’olacak
Sen sultansın ben bir kulum
Zulmet bana yar n'olacak

(...)

Cihana iki gelmedin
Bir kula boyun eğmedin
Ben sevdim yar sen sevmedin
Zulmet bana yar n'olacak”

(...)

Dolaşırken gördüm bağlar içinde
Goca gül misali çağlar içinde
Sürmelenmiş gözler ağlar içinde
Giderken ardına bakarak geçer

Neylesin Hanifi bu dünya fani
Cihanda bulunmaz yârin emsali
Gönlümün kutbunda yıldız misali
Giderken ardına bakarak geçer

2.5.2. Milli Duygu

Âşık Hanifi Ünver vatanına ve milletine çok düşkün bir âşıktır. Bunu şiirlerinde açıkça dile getirmekten çekinmemiş; aksine çok sevdiği vatanını ve milletini bölmeye çalışanlara korkusuzca tepkisini göstermiştir.

Milli hisler ve mikro manada vatan ve millet sevgisi Âşık Hanifi Ünver'de kendisini memleketi olan Doğanşehir ilçesi, Doğanşehir'in bağlı olduğu Malatya ili olarak görünür. Doğanşehir'e olan sevgisini şiirlerinde dile getirmiştir.

Dargın mısın hiç yüzüme bakmıyon
Sen beni unuttun ah Doğanşehir
Bir an bile hiç aklımdan çıkmıyon
Sen beni unuttun ah Doğanşehir

Bahar gelir çiçeklerin açılır
Serin sulu yaylara göçülür
Demli demli çaylar bensiz içilir
Sen beni unuttun ah Doğanşehir

Malatya iline duyduğu haseti ve sevgiyi Ünver şöyle söylemiştir:

(...)

Çiçekli bir yol kenarı
Serin akıyor suları
Armuduyla kayısıları
Özledim seni Malaryam

Hanifiyim çalam sazı
Çok yaydım ördeği kazı
Sende ölsem gönlüm razı
Özledim seni Maltsam

Milli duygular Âşık Hanifi Ünver şiirlerinde Türklük ve Türk olmayla duyulan gurur olarak şekillenmiştir. Zaman zaman Ünver tarihsel olaylardan ve Türk büyüklerinden de faydalanarak şiirlerini oluşturmuştur.

(...)

Dokunma ülkeme yılan
Kurdu temel Fatih Sultan
Önderim Mustafa Kemal
Bu vatan benim vatanım

(...)

Her gelen geri çekildi
Benim bayrağım dikildi
Atamın kanı döküldü
Bu vatan benim vatanım”

Âşık Hanifi Ünver bir şiirinde de Türklüğü ve Türkleri överek mensubu olduğu Türk milletine duyduğu sadakati ve sevgiyi göstermiştir.

Edirne'den al da gel Kars'a kadar
Anadolu yiğitleri mert olur
Can veririz asla taviz vermeyiz
Türkiye'min yiğitleri mert olur
Merde mertçe karşı koyan nerd'olur

(...)

Saygılıdır hep küçüklü büyüklü
Obası ceylanlı bağı geyikli
Kimi çatık kaşlı pala bıyıklı
Türkiye'min yiğitleri mert olur
Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

(...)

Biri ölür bini doğar ardından
Hanifi düşman kahrolsun derdinden
Nice soysuzları sürdü yurdumdan
Türkiye'min yiğitleri mert olur
Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

Âşık Hanifi Ünver Türkiye'nin birliğinden ve vatanın bölünmez bütünlüğünden yanadır. Onun düşüncelerinde Türkiye Cumhuriyet'i içerisinde yaşayan herkesin özgürce yaşamaya hakkı vardır. Hanifi Ünver'in birleştirici bir tavrı vardır. İdeolojik, inançsal, ırksal, bölgesel, sosyal, ekonomik farklılıkların "bir" olma, "birlik" olma potasında eritilmesi gerekliliğini savunur.

Bırakalım sağı solu kardaşım
Birleşelim ayrılıktan ne çıkar
Birlikte bu gerçek yolu kardaşım
Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

Bir hırs ile bir kin girmiş araya
Kimi muhtaç bir metelik paraya
Ne sağ ne sol derman olur yaraya
Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

(...)

El eleyiz elimiz bir değil mi
Vatanımız ilimiz bir değil mi
Dinimiz bir dilimiz bir değil mi
Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

Gelin birleşelim canım ozanlar

Ataşımız aynı közümüz aynı
Düşmüşüz bir yola hep bir yoldayız
Yokuşumuz aynı düzümüz aynı

(...)

Her ulu ağaçtan sanma saz olur
Her güzelde sanma cilve naz olur
Âşıklara sevda bahar yaz olur
Baharımız aynı yazımız aynı

2.5.3. Din ve Tasavvuf

Âşık Hanifi Ünver'in şiirlerini oluşturan unsurlardan bir diğeri de İslamiyet'tir. Buna bağılı olarak Allah inancı, Allah için yapılan ibadetlerin faziletleri, İslami öğretiler, kader, kaza, tevekkül, ahiret inancı, peygamberlere duyulan saygı, meleklerle göndermeler Ünver'in dinî – tasavvufî ekseninde yazdığı şiirlerin ana hususlarıdır.

Örnek 1:

Hikmet-i Hûda'dan sual olunmaz
Ervah-i ezelden kader bozulmaz
Değişir bu dünya hali durulmaz
Boş yere ahlanıp eyleme keder

Örnek 2:

Yokmuş gözünden değerim
Kadere boyun eğirim
İşte ben böyle severim
Sen ağlarken ben gülemem

Örnek 3:

Bahtım kara yazım kara
Bağrım yanık sazım kara
Kalemin kırılısın felek

Anlımdaki yazı kar

Bu örneklerde Hanifi Ünver kaderin ve kendi kaderinin varlığını ve gücünü kabullenmiş durumda olduğunu göstermiştir. Kaderine sitem ederken Klasik Türk Şiiri ve Dinî – Tasavvufî Türk Şiiri’nde sıkça kullanılan “felek” kavramına değinmiştir. Allah’tan geldiğine inanılan kadere sitem etmenin Allah’a sitem etmekle aynı şey olacağını bilen şair ve yazarlar “felek” kavramıyla bu sitemlerini dile getirmektedir. Bu kullanıma Ünver’in şiirlerinde sıkça rastlıyoruz.

Örnek 1:

Zalim felek bir darbe attı ki bana
Ne kama ne kılıç ne ok yarası
Hangi bir derdimi söyleyem sana
Yok mu tabip şu derdimin çaresi

Yüzüne doymadan aldın anamı
Hem rüyamda gördüğüm o cananı
Kader midir hayır mıdır bela mı
Silinmez oldu bahtımın karası

Örnek 2:

Talihsiz Hanifiyim sanmayın deli
Sorarım ey dostlar kim bilir kimi
Kadir Mevla’m vermiş gönül derdini
Felekten taşa çalar beni her zaman

Örnek 3:

Güldürmedin Hanifi'nin yüzünü

Yaktın **felek** yüreğimi özümü
Gördüm mah-cemalin güneş yüzünü
Sandım ki bir gerçek düş imiş meğer

Hanifi Ünver kaza inancına da bir şiirinde değinmiştir:

Keder de gönderir yas da gönderir
Kaza da gönderir kast da gönderir
Düşman da gönderir dost da gönderir
Her selamda bindir türlü mana var

İslamî öğretiler, özellikle ibadet bağlamında ve en küçük yapı taşı olarak namazda Hanifi Ünver'in şiirlerinde kendisine yer bulmuştur.

Terk edip Hanifi olma beynamaz
Gece gündüz Hakk'a eyle sen niyaz
Hakk'ın emri farz bu beş vakit namaz
Her kılanda bindir türlü mana var

Hanifi Ünver Hz. Muhammed başta olmak üzere peygamberlere ve bazı din önderlerine de göndermeler yapmıştır. Kendisi de Kadirî olan Hanifi Ünver bir şiirinde Kadirî tarikatı önderlerinden Niyazi'ye gönderme de bulunmuştur.

Alırdık ondan feyzi
Gitti yetim koydu bizi
Hani hocamız Niyazi
Aldı gitti o boş dönmez

Hz. Muhammed için bir şiirinde kısa da olsa övgü (naat) bölümü kaleme almıştır:

Cihana bir güzel gelmiş ululardan uludur

Nefrete yer yok içinde gönlü sevgi doludur

Başka iki şiirinde ise Hz. Muhammed'e "Resûl" ismiyle seslenerek göndermede bulunmuştur.

Örnek 1:

Ol Resûl'ün huzuruna
Adap ile gelmedi mi
Onu dahi almadı mı
O boş dönmez o boş dönmez

Örnek 2:

Görmez olmuş perde çökmüş gözüne
Nefsini aldatmış şeytan sözüne
Bir gün eyvah çeker vurur dizine
Zaman geçmiş ona Resûl ne desin

Âşık Hanifi Ünver bir şiirinde de isim vermeden hatırlatma yoluyla Hz. Musa'ya gönderme yapmıştır.

O yar çıkmış **Tûr Dağı**'nın düzüne
Ateş düşmüş Hanifi'nin özüne
Bazı gıybetine bazı yüzüne
Yâre şiir yaza yaza usandım

Hanifi Ünver'in şiirlerinde yine kutsal kitaplardan Kur'an – ı Kerim'in zikredildiği kısımlar vardır.

Örnek 1:

Bir vefa görmedim fani dünyada
Ben kendi halime yanar giderim
İlim irfan iman Kur'an dalında
Aşkın deryasına dalar giderim

Örnek 2:

Çırpınır nefis batılın çıkmaz sokaklarında
Bir yol ki rehberi Kur'an o yol Hakk'ın yoludur

Örnek 3:

Desteğimiz Kur'an dileriz iman
Bizim için titrer her iki cihan
Analar doğurmuş bizi Müslüman
Bizi bizim gibi göremiyom vah

Dört büyük melekten Azrail Hanifi'nin ölüm temalı şiirlerinde sıkça geçmektedir. Bunun dışında dört büyük meleğin bir arada anıldığı yine ölüm temalı bir şiirinde bir dördlük vardır.

Hak'tan vahiy almış gelir Cebrail
Yılın listesini tutar Mikail
Sûr düdüğün almış bekler İsrail
Azbail boş durmaz can alır gider

Tasavvufî konulara olan nispeten hâkimiyeti Âşık Hanifi Ünver şiirlerinin dikkat çekici bir başka unsurudur. Bir şiirinde Ünver tamamen tasavvufî söyleyişlerden faydalanmıştır. Bu şiirin tamamını aktarmakta fayda olacaktır.

Ne feryat edersin gönül bülbülüm
Ötme viranede güle gel güle
Su olmayan yerde balık olur mu
Dal aşk ırmağına göle gel göle

Karanlık günlerde yak sen bir ışık
Sapma Hak yolundan yollar dolaşık
Her sazı çalana denilmez âşık
Hak'tan ilham al da dile gel dile

Hak yolundan giden asla yorulmaz
Hesabı bilenden sual sorulmaz
Olura olmaza karar verilmez
İşin gerçeğini bile gel bile

Yan Hanifi od'un narı misali
Erir yağım dağlar karı misali
Boş oturma çalış arı misali
Her gülden bir renk al bala gel bala

Bu şiiri dışında Hanifi Ünver tasavvuf öğretisinde sıkça kullanılan kavramlardan da faydalanmıştır:

Örnek 1:

Hanifi ibret al solan bir gülden
Keramet âdemde **marifet** elde
Hakk'ın **tecellisi** inerse kalbe

Sel olur gözyaşı coşar da gider

Örnek 2:

Ey gönül arzun bu ise

Eğer yaşamak o ise

Beden kafestir ruh ise

Bir hûma kuş değil midir

2.5.4. Tabiat

Âşık Hanifi Ünver şiirlerinde tabiat unsurlarından da sıkça yararlanmıştır. Tabiatı, tabiatta bulunan canlıları çok sevdiğini belirten Ünver’de, doğuştan sayılabilecek görme engeli olduğu halde doğayı tasvirdeki ustalık şaşırtıcıdır.

Yeşerdi bizim bağlar

Yine bugün kan ağlar

Sevdiğimi aldılar

Açtı yeni yaralar

Hanifi Ünver tabiat öğelerini de şiirlerine taşımıştır. Çiçekler, meyveler ve tabiatın canlanması şiirlerinde yer alan önemli unsurlardır.

Örnek 1:

Karşiki yaylanın bahar yolları

Çağlayıp iniler dere suları

Gine soldu bu garibin gülleri

Yanar yanar yar peşine gezerim

Örnek 2:

Sen bülbülsün ben bir gülüm

Zulmet bana yar n’ olacak

Sen sultansın ben bir kulum
Zulmet bana yar n'olacak

Örnek 3:

Gönül mesken kurmuş aşk bahçesinde
Bin bir türlü meyveleri var gibi
Gece gündüz koşar sevda peşinde
Dizde derman gözde feri var gibi

Örnek 4:

Çiçekli bir yol kenarı
Serin akıyor suları
Armuduyla kayısıları
Özledim seni Malatya'm

Örnek 5:

Dost bahçesinde bir lale
Oldum boynum diken gibi
Yar dererken koymuş beni
Gül dibinde diken gibi

Hanifi Ünver şiirlerinde geleneksel olarak da Halk Şiirinde sıkça kullanılan hayvanlardan “koyun ve kuzuyu” sıklıkla kullanmıştır.

Örnek 1:

Kuzu meler kuzu meler
Anasız bir kuzu meler
Bir yar sevdim eller aldı
Şu gönlümde kuzu meler

Örnek 2:

İyiler binler yaşasın
Yârin peşinden koşasın
Koyun kuzuyu okşasın
Yazlarımız coşa gelsin

Koyun ve kuzunun dışında Hanifi Ünver'in şiirlerinde sıklıkla yer alan hayvanlar kuş türündendir. Bülbül, baykuş, turna ve keklik Ünver'in şiirlerinde bahsi edilmiş hayvanlardır.

Örnek 1:

Hanifi bülbül misali
Açılırim gül misali
Yedi göbek el misali
Olma öyle bakan gibi

Örnek 2:

Aman sevdiceğim bu kadar yeter
Yüksek kayalarda keklikler öter
Bana yaptıkların ölümden beter
Gül şanı güllerin solsun sevgilim

Örnek 3:

Gezer aşk bağında baykuş misali
Bülbül avazıyla ne şakır bunlar
Hakk'ın gerçeğini saklarlar halktan
Bir tarakta yüz bin bez dokur bunlar

Örnek 4:

Diyardan diyara giden turnalar
Benden selam söylen o nazlı yâre
Esen yeller yağın karlar yağmurlar

Benden selam söylen o zalim yâre

Âşık Hanifi Ünver tabiat unsurlarından yararlanırken mevsimleri de kullanmıştır. Özellikle sonbahar ve kış mevsimleri onun ruh haline yansıtabilmek için kullandığı en belirleyici unsurdur. Solan yapraklar ve kar mevsimlerin özellikleri bakımından şiirlerde pekiştirici olarak kullanılmıştır.

Örnek 1:

Ne gezersin gönül aşkın ağında
O sevdiğin gezer gurur dağında
Dal idim kocadım ömrün bağında
Bir yaprak misali solar giderim

Örnek 2:

Aşk peşinden koşup gelen yorulur
Çekeyim ayrılık seni bir zaman
Güz gelir sararır bağlar bozulur
Dökeyim gözyaşım seni bir zaman

Örnek 3:

Ne çileli dertli bu benim başım
Öyle bir yoldayım yok bir yoldaşım
Ne gözyaşım diner ne biter kışım
Dağlar aman vermez kar yollar yollar

Örnek 4:

Şu koca dünyada ulu da olsam
Benden yüce bulut kar atar bana
Mor çiçekli bahçe olsam bağ olsam
Kimi diken kimi kar atar bana

Örnek 5:

Talihsiz Hanefi bu ne kederim

Aşk elinde ah u feryat ederim
Erciyes Dağı'na benzer kaderim
Yıllanmış erimez karı var gibi

2.5.5. Gurbet

Âşık Hanifi Ünver 1977 yılından itibaren on sekiz yıl gurbet hayatı yaşamıştır. 1977 ve 1978 yıllarında aralıklı olarak yaklaşık bir yıl Almanya'da yaşayan Ünver 1979 yılından itibaren işi sebebiyle on bir ay Rize'de on altı yıl Ankara'da yaşamıştır. Bu on sekiz yıllık sıra hasreti Ünver'in şiirlerine de sirayet etmiştir. Birçok şiirinde memleketi olan Malatya'ya ve Doğanşehir'e hasretini dile getirmiştir.

Öncelikli olarak gurbetin sıkıntılarını çektiği şiirlerinden örnekler vermek yerinde olacaktır:

Örnek 1:

(...)

Gurbet elde inler sazın
Kışa döndü bahar yazın
Kime kahrın kime nazın
Bir yüzüne gülen mi var

(...)

Yorgun Hanifi'yi yordun
Gurbet elde mesken kurdun
Terk ettin vatanın yurdun
Bir arayıp soran mı var

Örnek 2:

Özleme de yârim beni özleme
Gurbet bana mesken oldu bu sene
Bakıp yollara beni gözleme
Gurbet bana mesken oldu bu sene

Kaderine kısmetine ulaştım

Ne gece ne gündüz dedim çalıştım
Koca Türkiye'yi gezdim dolaştım
Rize bana mesken oldu bu sene

Talihsiz Hanifi gülünce n'olur
Dünya baki değil her gelen ölür
Bilmem ki cenazem nerede kalır
Sıla bana haram oldu bu sene

Örnek 3:

Nasıl anlatayım dizilmiyor ki
Ne ağır gecesi gurbet elinin
Öyle zor bir soru çözülüyor ki
Çetin bilmecesi gurbet elinin

Viran eder nice yuvalar bozar
Gurbeti eder garibe bir mezar
Ne kitaba sığar ne kalem yazar
Okunmaz hecesi gurbet elinin

Hanifi sazını alır oturur
Gurbet ahvalini dile getirir
Karanlığa bir meçhule götürür
Bilinmez nicesi gurbet elinin

Örnek 4:

Hanifi gurbette sazın inlesin
Ey dostlarım kulağınız çınlasın
Bizleri yöneten beyler dinlesin
Ömrümüzü yedi zalim Avrupa

Hanifi Ünver'in şiirlerindeki gurbette yaşama sıkıntısı kendisini sıla hasretle de göstermiştir. Bu özlemine de Hanifi Ünver şiirlerinde dile getirmiştir.

Örnek 1:

Hazin hazin yağan gurbet yağmuru
Yine hatırlattı sılama bana
İlgıt ılgıt esen seher yelleri
Yok mudur yârimin selama bana

Örnek 2:

Dargın mısın hiç yüzüme bakmıyon
Sen beni unuttun ah Doğanşehir
Bir an bile hiç aklımdan çıkmıyon
Sen beni unuttun ah Doğanşehir

Bahar gelir çiçeklerin açılır
Serin sulu yaylara göçülür
Demli demli çaylar bensiz içilir
Sen beni unuttun ah Doğanşehir

Gurbet elde ben boynumu bükerim
Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim
Senelerdir hasretini çekerim
Sen beni unuttun ah Doğanşehir

Estiler de şu sineme estiler
Dostlarım darılıp bana küstüler
Bacı kardaş selam sabah kestiler
Sen beni unuttun ah Doğanşehir

Yar hasreti şu sinemi yakıyor

Gurbet elde garip candan bıktıyor
Herkes ozanına sahip çıkıyor
Hanefi'yi unuttun Doğanşehir

Örnek 3:

Bülbül gibi ahlardayım
Özledim seni Malatya'm
Gurbet ilde mezardayım
Özledim seni Malatya'm

Çiçekli bir yol kenarı
Serin akıyor suları
Armuduyla kayısıları
Özledim seni Malatya'm

Hanifiyim çalam sazı
Çok yaydım ördeği kazı
Sende ölsem gönlüm razı
Özledim seni Malyam

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ŞİİRLER

3.1. YEDİ HECELİ ŞİİRLER

1

ALAMADIM O KIZI

Karpuz kestim suyudu
Yar yanımda uyudu
Gözün kör olsun felek
Yapacağın bu muydu

Meleşir koyun kuzu
İçimde var bir sızı
Anasının elinden
Alamadım o kızı

Gelen kara posta mı
Garip gönlüm yasta mı
Hanifi yüzün gülmez
Yoksa yârin hasta mı

2

KARADUTA YASLANDIM

Karaduta yaslandım
Yağmur yağdı ıslandım
Kınamayın ahbaplar
Şeker ile beslendim

Gel gülüm etme gülüm
Mor menekşe sümbülüm

Ben senden ayrılamam
Sensin benim sevgilim

Çiğ süttten kaymak olmaz
Yar sana doymak olmaz
Eğil bir yol öpeyim
Yolcuyum durmak olmaz

Gel gülüm etme gülüm
Mor menekşe sümbülüm
Ben senden ayrılamam
Sensin benim sevgilim

Karadut parmak gibi
Kız yüzün kaymak gibi
Beni senden ayıran
Kurusun yaprak gibi

Gel gülüm etme gülüm
Mor menekşe sümbülüm
Kız senden ayrılamam
Sensin benim sevgilim

3

YEŞERDİ BİZİM BAĞLAR

Yeşerdi bizim bağlar
Yine bugün kan ağlar
Sevdiğimi aldılar
Açtı yeni yaralar

Œu bağdan üzüüm aldım
Sapını uzun aldım
Kalk gidelim sevdiğim
Anandan izin aldım

Yar zülfünü taradı
Yolum yâre uğradı
Gözünde kaldı deyin
Hanifi'nin muradı

3.2. SEKİZ HECELİ ŞİİRLER

1

ACABA

Varsam o yar hanesine
Bilmem ki mihmandar mıdır
Dediler ki misafir var
Dedi gelen önder midir

Gül açılır yaprak yaprak
Her şeyin anası toprak
O toprakta var bir yatak
Boş yer midir minder midir

Her söz her yerlerde denmez
Gerçekler bir güneş sönmez
Her mahlûkun eti yenmez
Mısıl mıdır mindar mıdır

Allah birdir haktır Kur'an
İster şirk koş ister inan
Herkes olur hoca imam
Ama gerçek dindar mıdır

Yazmış deste deste kitap
Eder Hanifi'ye hitap
Ne sorduysam verdi cevap
Okumuş ilimdar mıdır

AZRAİL

Ecel bir gelirse eğer
O boş dönmez o boş dönmez
Gelmeye görsün bir meğer
O boş dönmez o boş dönmez

Onun bir adı da ölüm
Ne mazlum kor ne de zalim
Ne derviş der ne de âlim
Alır gider o boş dönmez

O Hak'tan emir alınca
Ne deve kor ne karınca
Bir gün kapını çalınca
O boş dönmez o boş dönmez

Pek yakındır sanma ırak
Kabristanda en son durak
Ne usta kor ne de çırak
O boş dönmez o boş dönmez

Gönül boşa kurma hülya
Ölecektir bir gün dünya
Demez enbiya evliya
Alıp gider o boş dönmez

Ol Resul'ün huzuruna
Adap ile gelmedi mi
Onu dahi almadı mı

O boş dönmez o boş dönmez

Alırdık ondan feyzi
Gitti yetim koydu bizi
Hani hocamız Niyazi
Aldı gitti o boş dönmez

Ey gafil sanma güç
O gücün bir gün olur hiç
Kimin er alır kimin geç
O boş dönmez o boş dönmez

Belki bir hekim olursun
Çok derde derman olursun
Sanma ondan kurtulursun
O boş dönmez o boş dönmez

İster az ister çok yaşa
Bir gün mutlak gelir başa
İster bey ol ister paşa
Alır gider o boş dönmez

Nerde olduğu görülmez
Olduğu yerde gülünmez
Ne zaman gelir bilinmez
O boş dönmez o boş dönmez

Kimin ham kimin yetirir
Elli yüz demez bitirir
Gelirse alır götürür
O boş dönmez o boş dönmez

O ecel ki acısını
Ta iliğinden duyurur
Ruhu bedenden ayırır
Alır gider o boş dönmez

Kat kat yaparsın yapını
Sanma ki aldın topunu
Çalarsa bir gün kapını
O boş dönmez o boş dönmez

Gel güvenme ak akçene
Bakmaz bağına bahçene
Ne doldurdun sen bohçana
O boş dönmez o boş dönmez

Demez bu genç bu ihtiyar
Alır gider diyar diyar
İmanı olan bahtiyar
O boş dönmez o boş dönmez

Ha sermayeden etsen kâr
Ömründen ettiğın zarar
Bir top bezden başka ne'n var
O boş dönmez o boş dönmez

O ecelin tuzağına
Bir gün sen de tutulursun
Varsa iman kurtulursun
O boş dönmez o boş dönmez

Yüce Hakk'ın huzuruna
Bu yüzle mi gideceksin

Hanifi sen ne'deceksin
O boş dönmez o boş dönmez

3

BANA KURŞUN VURULUR MU

Doğruyu gören göz olsan
İbret sana zor olur mu
Dünyadayken yerin bulsan
Ahret sana dar olur mu

Farzı sünneti bilmezsen
Beş vakit namaz kılmazsan
Allah ismini anmazsan
Sana cennet yar olur mu

İlme hakaret yaparsan
Belayla hile katarsan
Allah yolundan saparsan
Senden başka kör olur mu

Talihsiz Hanifi adım
Allah'tır benim üstadım
Doğru söylemek maksadım
Bana kurşun vurulur mu

4

BEN GÜLEMEM

Yar sana ben bir söz verdim
Sen ağlarken ben gülemem
Senin derdin benim derdim

Sen ağlarken ben gülemem

Senden uzak kaldı aram
Seni ben elden mi soram
Senin yaran benim yaram
Sen ağlarken ben gülemem

Yok sarayım tahtım tacım
Senin aşkına muhtacım
Senin acın benim acım
Sen ağlarken ben gülemem

Yokmuş gözünden değerim
Kadere boyun eğerim
İşte ben böyle severim
Sen ağlarken ben gülemem

Gönlümü nasıl eyleyim
Derdimi kime söyleyim
Hanifiyim ben böyleyim
Sen ağlarken ben gülemem

5

BEN VURULDUM

Gözlerinden akan yaşa
Ben vuruldum ben vuruldum
Ayak bastığın her taşa
Ben vuruldum ben vuruldum

Melül mahzun bakışına

Œu gönlümün yakışına
Misk-i amber kokuşuna
Ben vuruldum ben vuruldum

Hayranım yar dillerine
Zülfündeki tellerine
Yüzündeki benlerine
Ben vuruldum ben vuruldum

Hanifiyim kıyma bana
İnsan vurulur insana
Ey zalim sevgili sana
Ben vuruldum ben vuruldum

6

BİLEN Mİ VAR

Ne ağlarsın dertli gönül
Gözyaşını silen var mı
Ne gezersin doktor doktor
Bir derdini bilen var mı

Gurbet elde inler sazın
Kışa döndü bahar yazın
Kime kahrın kime nazın
Bir yüzüne gülen mi var

Altın gümüş akçe olsan
Türlü libas bohça olsan
Gül çiçekli bahçe olsan
Senden bir gül alan mı var

Yorgun Hanifi'yi yordun
Gurbet elde mesken kurdun
Terk ettin vatanın yurdun
Bir arayıp soran mı var

7

BU VATAN BENİM VATANIM

Bir nasihat edem sana
Bu vatan benim vatanım
Yapma savaş kıyma cana
Bu vatan benim vatanım

Dokunma ÷lkeme yılan
Kurdu temel Fatih Sultan
Önderim Mustafa Kemal
Bu vatan benim vatanım

Yapma gerçeğın tersini
Gelir kırarım hırsını
Daha dün aldın dersini
Bu vatan benim vatanım

Her gelen geri çekildi
Benim bayrağım dikildi
Atamın kanı dök÷ldü
Bu vatan benim vatanım

Hanifi iş başa geldi
Koniniz savaşa geldi
Müslümanlar coşa geldi

Bu vatan benim vatanım

8

DEĞİL Mİ

Komut verip yol gösteren
Ayağa baş değil midir
Ela gözlerinden dökülen
Kan ile yaş değil midir

Çıkıp yücelerde oturan
Ben o yarsız nasıl duram
Yarsız gönülde taht kuran
Bir kara taş değil midir

Ey gönül arzun bu ise
Eğer yaşamak o ise
Beden kafestir ruh ise
Bir hûma kuş değil midir

El gider Merih'e Ay'a
Hanifi'yi koydun yaya
Az çok sen de yaşa dünya
Ahirin boş değil midir

9

DOST BAHÇESİNDE BİR LALE

Dost bahçesinde bir lale
Oldum boynum diken gibi
Yar dererken koymuş beni
Gül dibinde diken gibi

Al beni yar ne olur yar
Sar beni yar ne olur yar
Kıymetini bilemezsem
Kov beni yar bu olur yar

Göster görem cemalini
Yaşım buldu kemalini
Aşk evinin temelini
Yap yar olma yıkan gibi

Al beni yar ne olur yar
Sar beni yar ne olur yar
Kıymetini bilemezsem
Kov beni yar bu olur yar

Hanifi bülbül misali
Açılıırım gül misali
Yedi göbek el misali
Olma öyle bakan gibi

Al beni yar ne olur yar
Sar beni yar ne olur yar
Kıymetini bilemezsem
Kov beni yar bu olur yar

10

EYVAH

Gençlikte devran sürmedim
Fırsat elden kaçtı eyvah

Sevdiğim bir kuş misali
Başka ele uçtu eyvah

Gonca iken soldu gülüm
Kara geçiyor ak günüm
Ferman dinlemiyor gönlüm
Bir zalime düştü eyvah

Âşık oldum bir Leyla'ya
İşlerim kaldı Mevla'ya
Yar saldı beni belaya
Bana bin dert açtı eyvah

Gel Hanifi kıl bir karar
Her geçen gün ömre zarar
Gayrı gülsem neye yarar
Gençlik çağım geçti eyvah

11

FAKİRİN BAŞINA

Ciddi yaptıkları şaka
Sayak fakirin başına
Zengin eder dövüş kavga
Dayak fakirin başına

Bitmez fakirin kışları
Dinmez gözünün yaşları
Yerdeki koca taşları
Vurak fakirin başına

Gerçek sözüm desem bunu
Dara çekin derler şunu
Yağmur gibi zam kurşunu
Sayak fakirin başına

Hanifiyi kınar çoğu
Sırtımızda yoksul bağı
Bal zengine zehir ağı
Koyak fakirin aşına

12

GÖREN YOK MU

Alır sazımı çalarım
Ah çeke çeke yanarım
Yitirdim yâri ararım
Doğru söylen gören yok mu

Parlak yüzü güneş gibi
Yaktı beni ateş gibi
Uçtu gitti bir kuş gibi
Doğru söylen gören yok mu

Yar beni derde del etti
Hasretlik canıma yetti
Bilmiyom nereye gitti
Doğru söylen gören yok mu

Arz ettim murada erem
Hasretim yüzünü görem
Müjdesine canım verem

Doğru söylen gören yok mu

Hanifi çalar sazını
Dünyadan etti gözünü
Sevdiğim komşu kızını
Doğru söylen gören yok mu

13

GÜLER YÜZ TATLI DİL

İnsandan insana gerek
Bir güler yüz bir tatlı dil
Ne baklava ne de börek
Bir güler bir yüz bir tatlı dil

Zengin yoksul herkes ölür
Cahil bile bunu bilir
Her işin başında gelir
Bir güler yüz bir tatlı dil

Kaldırır matemi yası
Siler gönüllerden pası
Gönül süsü kalp cilasası
Bir güler yüz bir tatlı dil

Hanifi bu dünya fani
İstemem şöhreti şanı
Kamil insanın nişanı
Bir güler yüz bir tatlı dil

NERDE ADALET

Hani bir gün gelecekti
Nerde adalet adalet
Ağlayanlar gülecekti
Nerde adalet adalet

Aman Allah bu ne hikmet
Böyle giderse felaket
Bakan bile ister rüşvet
Nerde adalet adalet

Böyle midir Anayasa
Kimi banka kimi kasa
Onların davası masa
Nerde adalet adalet

Hâkim bey bu nasıl dava
Haklının aldığı hava
Bir karar beş kilo yağa
Nerde adalet adalet

Adalet parada pulda
Hakk'ı buldum gerçek yolda
Palavra bu sağ da sol da
Nerde adalet adalet

Atmayın halka taşları
Düşman etmen kardaşları
Milletin kocabaşları

Nerde adalet adalet

Kanaat etmez az yiye
Tavuk istemez kaz yiye
Dünyayı koy teraziye
Nerde adalet adalet

Hanifi bunun kastına
Dost düşman olmuş dostuna
Tuz ekme yara üstüne
Nerde adalet adalet

15

OLMASINLAR

Bahtım kara yazım kara
Bağrım yanık sazım kara
Kalemin kırılısın felek
Anlımdaki yazı kara

Olmasınlar olmasınlar
Onlar murad almasınlar
Beni yardan ayıranlar
Benim gibi gülmesinler
Mesut yuva kurmasınlar

Alam seni alam seni
Yar sineme saram seni
Aramızda bir engel var
Vermiyorlar alam seni

Olmasınlar olmasınlar

Onlar murad almasınlar
Beni yardan ayıranlar
Benim gibi gülmesinler
Mesut yuva kurmasınlar

Dost bahçasından nar gelsin
Yandı yüreğim kar gelsin
Hanifi doktor istemez
Yaram azdı ah yar gelsin

Olmasınlar olmasınlar
Onlar murad almasınlar
Beni yardan ayıranlar
Benim gibi gülmesinler
Mesut yuva kurmasınlar

16

OLMAZ MI YAR

Diyorsun yar sevişelim
Oynaşalım gülüşelim
Tatlı talı konuşalım
Bizi gören olmaz mı yar
Bana gülen olmaz mı yar

İstedim senle sevişmek
Hem oynaşmak hem gülüşmek
Hem tatlı tatlı konuşmak
Bizi gören olmaz mı yar
Bana gülen olmaz mı yar

Bu Hanifi uçmak ister

Sahralara geçmek ister
Alıp seni kaçmak ister
Allah razı olmaz mı yar
Âlem razı olmaz mı yar

17

ÖLÜR MÜSÜN

Sevenlerin meclisine
Gelir misin gelir misin
Seni candan sevdiğimi
Bilir misin bilir misin

Sırma saçın ince belin
Dudağın bal kaymak dilin
El birbirinin sen benim
Olur musun olur musun

Zülüflerin tel yüzünde
Siyah sürme var gözünde
Lütfedip yar bir gün bizde
Kalır mısın kalır mısın

Gönül bağında gül olsam
Aşkın deryasına dalsam
Yar sana bir selam salsam
Alır mısın alır mısın

Çektiğim ah u zar olsa
Aşkın bana mezar olsa
Hanifi sana yar olsa
Ölür müsün ölür müsün

18

ÖZLEDİM SENİ MALATYAM

Bülbül gibi ahlardayım
Özledim seni Malatya'm
Gurbet ilde mezardayım
Özledim seni Malatya'm

Çiçekli bir yol kenarı
Serin akıyor suları
Armuduyla kayısıları
Özledim seni Malatya'm

Hanifiyim çalam sazı
Çok yaydım ördeği kazı
Sende ölsem gönlüm razı
Özledim seni Malatya'm

19

SAZLARIMIZ COŞA GELDİ

Canım ozan kardaşlarım
Sazlarımız coşa gelsin
Girelim biz bu meydana
Sözlerimiz coşa gelsin

İyiler binler yaşasın
Yârin peşinden koşasın
Koyun kuzuyu okşasın
Yazlarımız coşa gelsin

20

SENİ SEVMEK BİR HATAYSA

Seni sevmek bir hataysa
Kul beşer sevgilim beşer
Yanımayan bir yaradan
Kul şaşar sevgilim şaşar

Kesildi takatım halim
Açmadan soldurdun gülüm
Gel bu kadar olma zalim
Yol düşer sevgilim düşer

Bülbül gibi avazını
Yaptın bana yar nazını
Çalınca aşkın sazını
Tel coşar sevgilim coşar

Yanar Hanifi bu yüzden
Ayrıma Hak bizi bizden
Gönül ağlayınca gözden
Sel coşar sevgilim coşar

21

SEVDAYA DÜŞELİ

Sevdaya düşeli gönlüm
Eritir beni eritir
Dolmaz çilem kara günüm

Çürütür beni çürütür

Çekilmez edası nazı
Anlımdaki kara yazı
Sevmez olaydım o kızı
Kurutur beni kurutur

Der Hanifi düştüm dile
Çekiyorum bile bile
Kara sevda eden ele
Sürüdür beni sürüdür

22

SÜRÜNSÜN

Bana iftira atıp da
Dostu var diyen sürünsün
Çaldığım saza bakıp da
İçiyor diyen sürünsün

Yaradan almış gözümü
Hakka bağladım özümü
Kader güldürmez yüzümü
Bu deli diyen sürünsün

Yediğim içtiğim zehir
Gözüm yaşı oldu nehir
Ben ölürsem Doğanşehir
Ardımdan söven sürünsün

Der Hanifi nasıl edem
Başım alam nere gidem
Kendimi intihar edem
Canıma kıyan sürünsün

23

ŞU BİZİM EV ESKİ YAPI

Şu bizim ev eski yapı
Devam et yağmur devam et
Üstü toprak değil çatı
Devam et yağmur devam et
Devam et yık git

Kırk kapı eski rafı
Viran olmuş etirafi
Çökmüş samanlık tarafı
Devam et yağmur devam et
Devam et yık git

Şu evin bir büyüğü yok
Su basıyor oyuğu çok
Etrafının süyüğü yok
Devam et yağmur devam et
Devam et yık git

Ağaç çürük toprak hani
Yaradan saklasın canı
Dört kardaşın bir bu malı
Devam et yağmur devam et
Devam et yık git

Odun olup yakılacak
Meydan olup bakılacak
Zaten kendi yıkılacak
Devam et yağmur devam et
Devam et yık git

Kızma hanım varsın yağsın
Yağsın da halka yarasın
Bu ev sana kurban olsun
Devam et yağmur devam et
Devam et yık git

Hanifi küsmüş feleğe
Dönmüş iplikten iğneye
Evimiz döndü eleğe
Devam et yağmur devam et
Devam et yık git

24

TESELLİ İÇİN

Dağı dağa kavuşturmak
Yaratan Allah'a güç mü
Herkesin bir sevdiği var
Bana bir yar sevmek suç mu
Söyleyin suç mu

Yar orada ben burada
Çileli başım arada
Her seven erdi murada
Bana murat almak suç mu

Söyleyin suç mu

Yanar gönlüm için
Yara dolu benim için
Gönlümü teselli için
Bana bir saz çalmak suç mu
Söyleyin suç mu

El gezer Merih'te Ay'da
Yok Hanifi sana fayda
Üç günlük yalan dünyada
Bana bir an gülmek suç mu
Söyleyin suç mu

25

YAR DEMEDİM

Yar sana ben yar dediysem
Şu sinemi yar demedim
Sensiz geçen günlerime
Kâr demedim kâr demedim

Her kula boyun büktürdün
Gözünden yaşlar döktürdün
Bu kadar çile çektiirdin
Bir gün ah u zar demedim
Sevda gömleği giydiğim
Bir Allah boyun eğdiğim
Senden başka bir sevdiğim
Var demedim var demedim

Attın Hanifi'ye taşı

Akıtın gözünden yaşı
Şu benim sevgime karşı
Bir utanıp ar demedim

26

YAZIM BÖYLE

Yazım böyle yazım böyle
Gülüm açmaz yazım böyle
Bir yar sevdim eller aldı
Günahım ne yazım böyle

Aman aman derdim aman
Viran oldu yurdum aman

Kuzu meler kuzu meler
Anasız bir kuzu meler
Bir yar sevdim eller aldı
Şu gönlümde kuzu meler

Aman aman derdim aman
Viran oldu yurdum aman

27

ZULMET BANA YAR N'OLACAK

Dokunmayın ona
Bildiğin yapsın
Bir gün yaptığından
Kendi utansın

Sen blblsn ben bir glm
Zulmet bana yar n'olacak
Sen sultansn ben bir kulum
Zulmet bana yar n'olacak

Duymuyon mu feryadmı
Esirgeme imdadnı
Zehir ettin hayatmı
Zulmet bana yar n'olacak

Cihana iki gelmedin
Bir kula boyun eğmedin
Ben sevdim yar sen sevmedin
Zulmet bana yar n'olacak

Her yiğit bu derdi çekmez
mr biter sevda bitmez
O da Hanifi'ye yetmez
Zulmet bana yar n'olacak

3.3. ON BİR HECELİ ŞİİRLER

1

ALDI BU SİNEMİ DERT İLE SIZI

Aldı bu sinemi dert ile sızı
Dilerim Allah da kurtarsın bizi
Sen bir koyun ol ben bir kuzu
Meler meler de yar peşine gezerim

Karşiki yaylanın bahar yolları
Çağlayıp iniler dere suları
Gine soldu bu garibin gülleri
Yanar yanar da yar peşine gezerim

Gözüm yok motorunda jipinde
Ah sevdiğim kul olayım kapında
Benim yârim güzel dünya çapında
Ağlar ağlar da yar peşine gezerim

2

AMAN SEVDİCEĞİM

Aman sevdiceğim böyle edersen
Beni ateşine yakıp gidersen
Bu garip gönlümü viran edersen
Açılan güllerin solsün sevdiğim

Aman sevdiceğim bu kadar yeter
Yüksek kayalarda keklükler öter
Bana yaptıkların ölümden beter
Gül şanı güllerin solsün sevgilim

Her seher vaktinde öter bülbüller
Bülbülün sesine âşık o güller
Senin için söyler beni hep diller
Ağzında dilin lal olsun sevgilim

Der Hanifi gelin olduğun zaman
Ak eline kına vurduğun zaman
Güveyin koynuna girdiğin zaman
Azrail canını alsın sevgilim

3

ANAMDAN HATALI DOĞDUM

Annemden doğunca karalı doğdum
Bu yalan dünyaya gelmez olaydım
Ben bu aşkı kadir Mevla'mdan aldım
Yar seni rüyamda görmez olaydım

Dünyaya gelirsem murad almadım
Bu dünyanın tadı nedir bilmedim
Bir zengine bir fakire gülmedim
Yar sevene güldüm gülmez olaydım

Talihsiz Hanifi çekersin cefa
Bu yalan dünyada görmedim vefa
Dedim bir yar sevem süreyim sefa
Aldılar elimden sevmez olaydım

ANLATAYIM DOĞANŞEHR'İN HALİNİ

Anlatayım Doğanşehr'in halini
Ağzımıza layık çay bulamadık
Bütün kahveleri tek tek dolaştık
Gine de bir tatlı çay bulamadık

Kimine abi dedik kimine baba
Bize selam veren alır merhaba
Kimi ahbabımız kimi akraba
Gine de bir tatlı çay bulamadık

Bayat ayı yeni aya kattılar
Bir bardak aya beş hile yaptılar
Bir zam istediler kırk kat yaptılar
Gine de bir tatlı çay bulamadık

Bayat ayı kayım kayım kaynatır
Müşteriyi oyum oyum oynatır
Dert içime sığmaz beni söyletir
Gine de bir tatlı çay bulamadık

Bize ciddi yaptıkları şaka mı
Dostlarım bulun sözümde hatamı
Demliğin yarısı karbonata mı
Gine de bir tatlı çay bulamadık

Doğanşehir halkı ızdırıp çeker
Bu halkın çektiği boynumu bükür
Siyah olsun diye yakarlar şeker
Gine de bir tatlı çay bulamadık

Ŗu alın yazımız kara değil mi
Kalbimizde büyük yara değil mi
DoęanŖehr'inki para değil mi
Gine de bir tatlı çay bulamadık

Hanifi sözüne sitemle baŖlar
BaŖımızda döner toy ile kuŖlar
Karnınız doydu mu kahveci puŖtlar
Gine de tatlı bir çay bulamadık

5

AŖK BAHÇESİ

Gönül mesken kurmuŖ aŖk bahçesinde
Bin bir türlü meyveleri var gibi
Gece gündüz koŖar sevda peŖinde
Dizde derman gözde feri var gibi

Ne etsen eylesen uslanmaz gönlüm
Bin bir mihnet ile geçiyor günüm
Gün gelip geçtikçe yaklaŖır lm
Aldırmaz ahrette yeri var gibi

Gönül yüksek uçar engine değmez
Dengini bulmazsa baŖını eğmez
Herkesi beğenmez her yri sevmez
Kendini çok seven biri var gibi

Talihsiz Hanifi bu ne kederim
AŖk elinde ah u feryat ederim
Erciyes Dağı'na benzer kaderim

Yıllanmış erimez karı var gibi

6

AŞK YOLUNA DÜŞMÜŞ EY GARİP YOLCU

Aşk yoluna düşmüş ey garip yolcu
Bitmedi demesi zor yollar yollar
Ben de çıktım varamadım menzile
Geçmez gönül atı dar yollar yollar

Ne çileli dertli bu benim başım
Öyle bir yoldayım yok bir yoldaşım
Ne gözyaşım diner ne biter kışım
Dağlar aman vermez kar yollar yollar

Der Hanifi neler geldi başıma
Nere gitsem adet düştü peşime
Kaldım aşk çölünde garip başıma
Bir de kara haber yar yollar yollar

7

BANA

Şu koca dünyada ulu da olsam
Benden yüce bulut kar atar bana
Mor çiçekli bahçe olsam bağ olsam
Kimi diken kimi kar atar bana

Şu dünyada kimseye baki kalmadı
Eceli gelmeden bir can ölmedi
Dünyaya geleli yüzüm gülmedi

Fırsat bulsa bir taş yar atar bana

Dertli doğdum şu dünyaya gelince
Talihsiz Hanifi n' olur gülünce
Sıla da bir gurbet de bir ölünce
Bir kürek toprak dostlar atar bana

8

BANA BENİM KADAR YANAR MI BİLEMEM

Bana benim kadar yanar mı bilmem
Çünkü bir damarı el değil midir
Şeyda bülbüle ah u zar ettiren
Birkaç dikenli gül değil midir

Hangi seven âşık aldı ahtını
Gönül yükseklerde kurar tahtını
Bir Leyla'ya bağlamıştı bahtını
Mecnunun meskeni çöl değil midir

Zülfünün teline paha biçilmez
Güzellikten hurilerden seçilmez
Tacı tahtı sarayından geçilmez
Sultan da Suphan'a kul değil midir

Hanifi ah eder dünya halinden
Bir kurtulan var mı hiç bu ölümden
Bir gün gelir ruh ayrılır teninden
Bir gelip geçici yel değil midir

9

BENDEN BAŞKA

Gösterme yüzünü ellere karşı
Yârim benden başka gören olmasın
Sinende açılan goca gülleri
Yârim benden başka deren olmasın

Alnımda silinmez yağlı karasın
Gönlümde bilinmez derin yarasın
Dilerim Allah'tan derdin çaresin
Yârim benden başka veren olmasın

Hanifi derdinden döndü şaşkına
Aktı gözüm yaşı döndü coşkuna
Kitabın seversen Allah aşkına
Seni benden başka saran olmasın

10

BENİ BENİ

Yar sana gönlümü vermez olaydım
Öldürür bu eda naz beni beni
Bir gün çekersin yar benim ahımı
Gönül defterine yaz beni beni

Bahtım kara kara günde büyüdüm
Benim hiç kimseden yoktur öğüdüm
Kamadan kılıçtan korkmaz yiğidim
Öldürür bir acı söz beni beni

Kim yârini benim gibi severdi
Mevla'm bu çileyi hep bana verdi
Belki o da biraz beni severdi
Gönülden düşürdü göz beni beni

Hanifiyim boynum büker gezerim
Gözlerimden yaşlar döker gezerim
Kahbe kaderimde hile sezerim
Sen yâre yetiştir saz beni beni

11

BENZER

Anlamadım ötesinde neler var
Şu dünya bir döner dolaba benzer
Nice sultanların sarayı köşkü
Baykuş yurdu olmuş haraba benzer

Nedendir dinmiyor gözümde yaşım
Hasret kaldım yaza bitmiyor kışım
Çileden kurtulmaz şu dertli başım
İçtiğim berrak su şaraba benzer

Yine dertli gönlüm döndü coşkuna
Doğruyu söyleyen olmaz şaşkına
Kadir kıymet bilmez bir yar aşkına
Akar gözyaşlarım seraba benzer

Hanifi sırrını açma namerde
Canım kurban olsun mert oğlu merde
Gezme kötülerle düşersin derde
İyilerin gönlü mihraba benzer

12

BİR AN ÖNCE GEL

Bu kadar naz etme vefasız yârim
Geleceksen eğer bir an önce gel
Gönül bahçesinin gülü solmadan
Geleceksen eğer bir an önce gel

İçtim aşk şarabı sarhoşum sarhoş
Bakma güldüğüme sanma gönlüm hoş
Bekliyorum seni ellerim bomboş
Geleceksen eğer bir an önce gel

Aşkına sığınıp boyun eğersen
Her derdine derman olurum dersen
Sızlayıp vicdanın Hakk'ı seversen
Geleceksen eğer bir an önce gel

13

BİR SEVDA RÜZGÂRI ESER BAŞIMDA

Bir sevda rüzgârı eser başımda
Gönlümün tahtını yıkarak geçer
O yardan bana bir hatıra kalan
Ateşi sinemi yakarak geçer

Dolaşırken gördüm bağlar içinde
Goca gül misali çağlar içinde
Sürmelenmiş gözler ağlar içinde
Giderken ardına bakarak geçer

Neylesin Hanifi bu dünya fani
Cihanda bulunmaz yârin emsali
Gönlümün kutbunda yıldız misali
Giderken ardına bakarak geçer

14

BİR VEFA GÖRMEDİM FANİ DÜNYADA

Bir vefa görmedim fani dünyada
Ben kendi halime yanar giderim
İlim irfan iman Kur'an dalında
Aşkın deryasına dalar giderim

Ne gezersin gönül aşkın ağında
O sevdiğin gezer gurur dağında
Dal idim kocadım ömrün bağında
Bir yaprak misali solar giderim

Her gelen misafir olur bu hana
Her canlıyı doğurmuştur bir ana
Dünya dedikleri koca kovana
Bir arı misali konar giderim

ÖZ adım Hanifi mahlas koymadım
Cana değil cananıma doymadım
Uyumuş yar uyarmaya kıymadım
Zülfünden birkaç tel çalar giderim

15

BİR ZAMAN

Aşk peşinden koşup gelen yorulur
Çekeyim ayrılık seni bir zaman
Güz gelir sararır bağlar bozulur
Dökeyim gözyaşım seni bir zaman

Deli gönül senin sözüne kandım
Kadir kıymet bilmez bir dostu yandım
Anam yok yurdum yok ortada kaldım
Çekeyim ızdırıp seni bir zaman

Talihsiz Hanifiyim sanmayın deli
Sorarım ey dostlar kim bilir kimi
Kadir Mevla'm vermiş gönül derdini
Felekten taş çalar beni her zaman

16

BIRAKALIM SAĞI SOLU KARDEŞİM

Bırakalım sağı solu kardaşım
Birleşelim ayrılıktan ne çıkar
Birlikte bu gerçek yolu kardaşım
Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

Bir hırs ile bir kin girmiş araya
Kimi muhtaç bir metelik paraya
Ne sağ ne sol derman olur yaraya
Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

Leke sürme kardeşinin yüzüne
Birlikte düş Hak yolunun izine
Meydan verme sağın solun sözüne
Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

Bizim yurttta elin üstü olur mu
Kardaşın kardaşa kastı olur mu
Türk'ün Türk'ten başka dostu olur mu
Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

El eleyiz elimiz bir değil mi
Vatanımız ilimiz bir değil mi
Dinimiz bir dilimiz bir değil mi
Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

Kardaş kardaşının gözünü oydu
Fakirin sırtından zenginler doydu
Bu kadar kan döktük kardaş kim duydu
Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

İşte dostlar ben her zaman böyleyim
Gerçeklerin hangisini söyleyim
Ayrılıktan kim ne bulmuş söyleyin
Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

Hanifi'nin sözünü hor görmeyin
Vurduğunuz kardaşınız vurmayın
Sağa sola sakın meydan vermeyin
Birleşelim ayrılıktan ne çıkar

17

BİZİ BİZİM GİBİ GÖREMİYORUM

Şu cihanı karış karış dolaştım
Bizi bizim gibi göremiyom vah
Bu nasıl adalet bu nasıl düzen
Bizi bizim gibi göremiyom vah

Desteğimiz Kur'an dileriz iman
Bizim için titrer her iki cihan
Analar doğurmuş bizi Müslüman
Bizi bizim gibi göremiyom vah

Şu gönül kuştur yüksekten uçuk
Nereye gidiyon dur aklı kaçık
Aslımız kapalı kendimiz açık saçık
Bizi bizim gibi göremiyom vah

Söyletir coşturur Hanifi kulu
Bu sözden ibret al ey insanoğlu
Şu gittiğimiz yol cehalet yolu
Bizi bizim gibi göremiyom vah

18

BOŞ DÜNYA

Be hey dünya yapma bu kadar zulüm
Bir gün sen de yok olursun ey dünya
Dökme yaprağını bir gonca gülün
Bir gün sen de yok olursun ey dünya
Gel ey yapma dünya gel etme dünya

Kimisi düşmanın kimisi dostun
Kimine yar oldun kimine küstün
Nice yiğitlerin bağına bastın
Bir gün sen de yok olursun dünya
Vefasız dünya hayırsız dünya

Fırsat vermezsin bir uçan kuşa sen
Nice âlemlerle dolup boşalsan
Şu ömrümden kat kat fazla yaşasın
Akıbetin yok olursun ey dünya
Bunu bil dünya bize gül dünya

Kimini gülletip kimin ağlattın
Kimine güldürüp kimin ağlattın
Kimine doğmadan kara bağlattın
Bir gün sen de yok olursun dünya
Hileli dünya çileli dünya

Der Hanifi yetişilmez ardından
Nice sultanları ettin yurdundan
Ben gidersem elbet benim ardından
Bir gün sen de yok olursun dünya
Tadı boş dünya adı boş dünya

19

BOŞUNA

Bekledim o yâri gelir diyerek
Bugüne kadar sandığım boşuna
Derdime bir derman olur diyerek
Bugüne kadar sandığım boşuna

Sayırsız birçok dert çektim ölmedim
Hep ağladım gözyaşımı silmedim
Anamdan doğalı bir gün gülmedim
Bugüne kadar yandığım boşuna

Bir vefasız saldı beni ellere
Destan oldum düştüm dilden dillere
Suları çekilmiş kuru göllere
Bugüne kadar daldığım boşuna

Silemedim ah bu kara yazımı
Çekemedim gönül senin nazını
Altmış Üç'ten beri aşkın sazını
Bugüne kadar çaldığım boşuna

Hanifi bu sırrı bilmek gerekir
Ya ağlamak ya da gülmek gerekir
Gayrı candan bezdim ölmek gerekir
Bugüne kadar kaldığım boşuna

20

BULMAYINCA

Gönül kolay kolay âşık olur mu
Kendine münasip yar bulmayınca
Şu yüce dağları gezip durur mu
Yanmış yüreğine kar bulmayınca

Yârin aşkı bana yeter dururdu
Ateşi başımda tüter dururdu
Dalında şen şakrak öter dururdu

Bülbül-ü dert ah u zar bulmayınca

Hanifi bin derde bin daha katar
Daha sersem gönül yan gelir yatar
Müritle ne alır mürşitle satar
Hakk'ın pazarında kâr olmayınca

21

BÜLBÜL AVAZIYLA ÖTEN BAYKUŞ

Gezer aşk bağında baykuş misali
Bülbül avazıyla ne şakır bunlar
Hakk'ın gerçeğini saklarlar halktan
Bir tarakta yüz bin bez dokur bunlar

Kafiyeye dilsiz eser yazarlar
Bu milletin dirliğini bozanlar
Bir Fatıha bilmez birçok ozanlar
Beş vakit namazda ne okur bunlar

Hanifiyim bu dert beni öldürür
Dost düşmanı halimize güldürür
Vatanımı parça parça böldürür
Daha yüzümüze ne bakır bunlar

22

COŞAR DA GİDER

Bahsetsen dünyayı gözünde değil
Gönül bir sevdaya düşer de gider
Şahlanınca gönül ferman dinlemez
Yıkar da bendini aşar da gider

Sevdiğinin cemalini görürse
Sevdiğinin sevdiğini bilirse
Pir destur verir Hak yürü derse
Ardına bakmadan koşar da gider

Hanifi ibret al solan bir gülden
Keramet âdemde marifet elde
Hakk'ın tecellisi inerse kalbe
Sel olur gözyaşı coşar da gider

23

COŞTURUR

Melül mahzun garip şeyda bülbülü
Baharda açılan güller coşturur
Aşğın kalbinde gizli sırrını
Döker yâd ellere diller coşturur

Yaradan Hak böyle yazmış yazımı
Çekemiyom gönül senin nazını
Feryadı göklerde gönül sazını
Perdeler mızraplar teller coşturur

İnsaf et sevdiğim halime acı
Sendedir yar benim derdim ilacı
Bir odun misali kuru ağacı
Tomurlar yapraklar dallar coşturur

Hanifi aldanma bu dünya fani
Gelenler gidiyor gidenler hani
Felek taştan taşa çalar insanı

Başa gelen türlü türlü haller coşturur

24

ÇAL KORKMA KORKMA

Aman dostum bir saz çalmak günah mı
Allah aşkına çalarsan çal korkma
Bu bizim hocalar haram diyorlar
Allah aşkına çalarsan çal korkma

Rakıya şaraba düşküne değil
Yolunu sapıtmış şaşkına değil
Ayşe'nin Fatma'nın aşkına değil
Allah aşkına çalarsan çal korkma

Bir misal-i bava getirmek için
Gerçekleri dile getirmek için
Haksızları yola getirmek için
Allah aşkına çalarsan çal korkma

Her Müslüman olan kılar namazı
Hak için gönül eyle bazı bazı
Âşık Garibin de yok muydu sazı
Allah aşkına çalarsan çal korkma

Adım Hanifidir talihsiz oldum
Niceleri yetişti ben kam oldum
Halk müziği ben Mevlana'dan buldum
Allah aşkına çalarsan çal korkma

25

ÇARESİZİM

Gözüne mi battım sevdiğim benim
Gidiyorum dur desen de duramam
Ben bu yaraları yar senden aldım
Dermanını başka elden aramam

Gönlümün bağında yetirdim seni
İçten içten yedin bitirdin beni
Ben kendi gönlümde yitirdim seni
Gidip başka gönüllerden soramam

Hanifiyim sensiz nasıl güleyim
Bu aşkın sırrını nerden bileyim
Sararsan sar sarmazsan koy da öleyim
Yorgun düştüm ben yaramı saramam

26

DAVACIYIM SAZDAN YARDAN

Bıktı gönlüm sazım senden o yardan
Seni çalmaz olup sevmez olaydım
Bıktım ben bu gayrı ah ile zardan
Seni sevmez olup çalmaz olaydım

Ah çekip ağlarım gezdiğim yerde
İndi gözlerime bir kara perde
İkinizden davacıyım mahşerde
Seni çalmaz olup sevmezdim olaydım

Bir ateşin yanar külsüz dumansız
Öyle bir yârim var dinsiz imansız
Olmuyor âşıklık sensiz canansız
Seni çalmaz olup sevmez olaydım

Bari değse idi elime eli
Yârimin zülfünün göğsünün teli
Kırılardı elim olaydım deli
Seni çalmaz olup sevmez olaydım

Alınca elime gelirsin dile
Yaktı bu gönlümü yar bile bile
Attı Hanifi'yi aşk gurbet ele
Seni çalmaz olup sevmez olaydım

27

DELİ GÖNÜL

Nedir deli gönül senden çektiğim
Yeter beni taştan taşa vurduğun
Bazı gün coşturdun bazı koşturdun
Bir güzelin ardı sıra yorduğun

Bir güzelin adı dilime geldi
Dolandı da ömrüm ölüme geldi
Tuttuğum hep dallar elimde kaldı
Yeter dalımı kolumu kırduğın

Hanifiyim ben boynumu bükerim
Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim
Ölene dek hasretini çekerim
Sanma sensiz muradıma erdiğim

DİYARDAN DİYARA GİDEN TURNALAR

Diyardan diyara giden turnalar
Benden selam söylen o nazlı yâre
Esen yeller yağan karlar yağmurlar
Benden selam söylen o zalim yâre

Gökte miyim yerde miyim nerdeyim
Ateşteyim alevdeyim nardayım
Hiç insafı yok mu gayet zordayım
Benden selam söylen o nazlı yâre

Leylasız bir Mecnun gibi çöldeyim
Aslısız bir Kerem gibi dildeyim
Hiç insafı yok mu ben ne haldeyim
Benden selam söylen o nazlı yâre

Der Hanifi bu gönlüm kara yasta
Gönlüm muhtaç olmuş bir zalim dosta
Bütün hasretleri getiren posta
Benden selam söylen o nazlı yâre

DOLMAYAN ÇİLE

Ne dolmaz çilem var bitmez feryadım
Dinmiyor gözyaşım sellere düştüm
Huri mi peri mi Leyla mısın sen
Ben Mecnun misali çöllere düştüm

Sevdim seni belki alırım diye
Düşünmedim hasret kalırım diye
Aradım cihanı bulurum diye
Bir garip misali yollara düştüm

Bu benim gönlümün ah u zarını
Derdim döksem âşıkların birine
Benzettim cemalin güzel Şirin'e
Ben Ferhat misali dağlara düştüm

Der Hanifi gül yüzüne vuruldum
Bu ilhamı senin aşkında buldum
Sevda ateşine yanıp kavruldu
Bir Kerem misali küllere düştüm

30

DOST BAĞINDA BİTEN GÜL

Bir bülbül misali konsam dalına
Dost bağında biten güller der bana
Gönlüm o güzele vuruldu desem
Bilmem şu âlemde el ne der bana

Dayanamam sitemine nazına
Hasret kaldım baharına yazına
Söylesem derdimi aşkın sazına
Acep derman için tel ne der bana

Yapma Hanifi'ye yar bu oyunu
Ben boyuma uygun buldum boyunu
Seviyorum desem bile huyunu
Demem belki sevmez diye der bana

31

ECEL

Hikmet-i Hûda'dan sual olunmaz
Ervah-i ezelden kader bozulmaz
Değişir bu dünya hali durulmaz
Boş yere ahlanıp eyleme keder

Hak'tan vahiy almış gelir Cebrail
Yılın listesini tutar Mikail
Sûr düdüğün almış bekler İsrail
Azrail boş durmaz can alır gider

Hiçbir yerde bulunmayan adı var
Her gittiği yerin bin feryadı var
Ecel derler ama farklı tadı var
Kimine bal olur kimine biber

Hanifiyim akar gözümde yaşlar
Bedenimde türlü sızılar başlar
Dökülen bu dişler ağaran saçlar
Önceden ölümü verdiler haber

32

EHL-İ DİL GİBİ

Salını salını gelen yârimin
Kokusu mis gibi rengi gül gibi
Taramış zülfünü dökmüş yüzüne
Sazıma taktığım sırma tel gibi

Gelir bahar ile gelir yaz ile
Bin bir eda ile bin bir naz ile
Bülbül avaz ile elin saz ile
Söz katar sözüme ehl-i dil gibi

Bahçede gül gibi açar soluşur
Bülbül ile gizli gizli buluşur
Âlem ile oynar güler konuşur
Benimle küsülü durur el gibi

Huriler soyundan geliyor soyu
Nur gibi cemali melektir huyu
Ele umman olur geçilmez boyu
Yakar Hanifi'yi kuru çöl gibi

33

ELİ KOLU BAĞLI

Dünyaya bir geldik bir daha gelmeyk
Eli kolu bağlı gibi durmayın
İlim ilerledi irfan büyüdü
Çok çalışın kendinizi yormayın

Nedendir dinmiyor gönlümün yası
Viraneye dönmüş bülbül yuvası
Çıksın aramızdan benlik davası
Kalbi kırık olup gönül kırmayın

Gerçek kâmil olan kimseye gülmez
Güzellik fanidir sana da kalmaz
İnsanın güzeli çirkini olmaz
Mevla'm hoş yaratmış siz hor görmeyin

Çal Hanifi sazın teller inlesin
Gerçeğe yar olan gerçek dinlesin
Ser yüzün toprağa bir mert çiğnesin
Namerdin altına bir çul sermeyin

34

EMEKTAR SAZIM

Sarı telli dertli yaralı sazım
Çok ekmek yedirdin çok aş yedirdin
Sen çektin kahrımı çektin nazımı
Çok ekmek yedirdin çok aş yedirdin

Yatar dizlerime beni dinlerdin
Ben şiir yazardım sen de söylerdin
Ben ağlarken acı acı inlerdin
Çok ekmek yedirdin çok aş yedirdin

Kolun kollarımda başın dizimde
Ayrılmadın hakikatin izinden
Benim ben olduğum senin yüzünden
Çok ekmek yedirdin çok aş yedirdin

İlham verdin nice sözler dedirdin
Bir sevda gömleği bana giydirdin
Sen yeyip içmedin bana yedirdin
Çok ekmek yedirdin çok aş yedirdin

Zemheri ayında yaz baharımsın
Bazı zararlımsın bazı karlımsın
Hem oğulum hem kızım hem de yârimsin

Çok ekmek yedirdin çok aş yedirdin

Hanifiyim ayrı düştüm gülümden
Anam bile anlamadı dilimden
Sen anlarsın ahvalimden halimden
Çok ekmek yedirdin çok aş yedirdin

35

GARK OLUR TOPRAĞA CAN DANE DANE

Gitmiyor başımdan sevdanın kışı
Solar aşk bağımnda gül tane tane
Senin hikmetinden sual olunmaz
Gark olur toprağa can dane dane

Bir garip bülbülüm gülüm ararım
Dostun ile düşmanımdan sorarım
Dünya benim olsa bitmez zararım
Ömrümden gidiyor gün dane dane

Bu garip gönlümün ahuzarini
Der el elden üstün git sor pirini
Gidip sordum ihtiyarın birini
Dedi yıl ne düvenin dane dane

Der Hanifi gamlı gönlüm gülemez
Gönül sevdiğini arar bulamaz
Beni Azrail'den kimse alamaz
Yoluma dökülse mal dane dane

36

GEL

Ne feryat edersin gönül bülbülüm
Ötme viranede güle gel güle
Su olmayan yerde balık olur mu
Dal aşk ırmağına göle gel göle

Karanlık günlerde yak sen bir ışık
Sapma Hak yolundan yollar dolaşık
Her sazı çalana denilmez âşık
Hak'tan ilham al da dile gel dile

Hak yolundan giden asla yorulmaz
Hesabı bilenden sual sorulmaz
Olura olmaza karar verilmez
İşin gerçeğini bile gel bile

Yan Hanifi od'un narı misali
Erir yağım dağlar karı misali
Boş oturma çalış arı misali
Her gülden bir renk al bala gel bala

37

GURBET BANA MESKEN OLDU

Özleme de yârim beni özleme
Gurbet bana mesken oldu bu sene
Bakıp yollara beni gözleme
Gurbet bana mesken oldu bu sene

Kaderine kısmetine ulaştım
Ne gece ne gündüz dedim çalıştım
Koca Türkiye'yi gezdim dolaştım
Rize bana mesken oldu bu sene

Talihsiz Hanifi gülünce n'olur
Dünya baki değil her gelen ölür
Bilmem ki cenazem nerede kalır
Sıla bana haram oldu bu sene

38

GURBET HALLERİ

Nasıl anlatayım dizilmiyor ki
Ne ağır gecesi gurbet elinin
Öyle zor bir soru çözülmüyor ki
etin bilmecesi gurbet elinin

Viran eder nice yuvalar bozar
Gurbeti eder garibe bir mezar
Ne kitaba sığar ne kalem yazar
Okunmaz hecesi gurbet elinin

Hanifi sazını alır oturur
Gurbet ahvalini dile getirir
Karanlığa bir meçhule götürür
Bilinmez nicesi gurbet elinin

GURBET MEKTUBU

İlham kalemini aldım elime
Mektup yazam sıladaki beylere
Dertlerin hangisini alam dilime
Bu da bizi garip kılan beylere

Hayımlarda boynu bükük yatana
Yazık olsun buna imza atana
Gardaş hasret kaldık ana vatana
Bu da bizi böyle kılan beylere

Kadını erkeği ah ya diyorlar
Yoka nayın evete ya diyorlar
Ağır ol demeye oha diyorlar
Bu da bizi böyle kılan beylere

İlimize benzemiyor illeri
Ne diyorlar anlaşılmaz dilleri
Merhamet bilmezler zayıf dinleri
Bu da bizi böyle kılan beylere

Der Hanifi çok özledim sılamı
Söyle sazım söyle gerçek kelamı
Ankara'ya bizden söyle selamı
Bu da bizi böyle kılan beylere

40

GURBET YAĞMURU

Hazin hazin yağan gurbet yağmuru
Yine hatırlattı sılama bana
İlgıt ılgıt esen seher yelleri
Yok mudur yârimin selama bana

Kaderim bu imiş şansım bozulmuş
Gözlerimden kanlı yaşlar süzölmüş
Ak alınıma kara yazı yazılmış
Kader mi hayır mı bela mı bana

Hanifi dünyaya dertsiz gelmedin
Bu fani dünyadan murat almadın
Ömrüm gelip geçti bir gün gülmedim
Ceza mı cefa mı çile mi bana

41

HASRETİM DOĞANŞEHİR

Dargın mısın hiç yüzüme bakmıyon
Sen beni unuttun ah Doğanşehir
Bir an bile hiç aklımdan çıkmıyon
Sen beni unuttun ah Doğanşehir

Bahar gelir çiçeklerin açılır
Serin sulu yaylara göçölür
Demli demli çaylar bensiz içilir
Sen beni unuttun ah Doğanşehir

Gurbet elde ben boynumu bükürüm
Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim
Senelerdir hasretini çekerim
Sen beni unuttun ah Doğanşehir

Estiler de şu sineme estiler
Dostlarım darılıp bana küstüler
Bacı kardaş selam sabah kestiler
Sen beni unuttun ah Doğanşehir

Yar hasreti şu sinemi yakıyor
Gurbet elde garip candan bıkıyor
Herkes ozanına sahip çıkıyor
Hanifi'yi unuttun Doğanşehir

42

HAYALİN KARŞIMDA

Nasıl anlatayım aşkımı sana
Hayalin karşımda dursa razıyım
Onun bunun gülü değmesin bana
Yar sineme hançer vursa razıyım

Şu dünyada biraz yaşarsan eğer
Kader tuzağını aşarsan eğer
Yârin hatırına düşersen eğer
Ömründe bir kere sorsa razıyım

Ben sana vurgunum bülbül de güle
Kerem Aslı aşktan döndüler küle
Kırpmadan gözünü yar bile bile
Çare diye zehir verse razıyım

Hanifi kimseye boyun eğmedi
İnan kimse benim gibi sevmedi
Vallahi eline elim değmedi
Bari cenazemi görse razıyım

43

HAYAT SANA KIRILDIM

Deli gönül ne bu senden çektiğim
Kıymet bilmez bir zalime vuruldum
Sevdanın yükünü sardın sırtıma
Kesildi takatım gücüm yoruldum

Dindirmedi gözlerimin yaşını
Zehir ettin ekmeğimi aşımı
Taştan taşa çalıp garip başımı
Seller sular gibi coştum yoruldum

Hak'tan başkasına başım eğmedim
Hayırsız yar sevdiğime değmedin
Ben seni çok sevdim sense sevmedin
Sana değil ben kendime darıldım

Hanifiyim bunca dertten yılmadım
Bu sevdaya nerden düştüm bilmedim
Bunca ömrüm boşa geçti gülmedim
Bundan böyle hayat sana kırıldım

44

KİMİ ÖLÜSÜNE MEZAR BULAMAZ

Kimi yorulmadan yapar işini
Kimi mecnun gibi gezer bulamaz
Kimi dünyayla bir anda konuşur
Kimi bir an dosta yazar bulamaz

Yoksullara vermiş bu kara günü
Bir gül için yakar şeyda bülbülü
Kiminin pazarı her an her günü
Kimi bir an için pazar bulamaz

Kimi feryat eder kimi neşeli
Kimi ibadette kimi şişeli
Kiminin sarayı kat kat döşeli
Kimi ölüsüne mezar bulamaz

Talihsiz Hanifi canın ne ister
Gerçeği söyleme bana sus derler
Kimi ancak Hak'tan ölümün ister
O tatlı canından bezer bulamaz

45

KIŞ İMİŞ MEĞER

Nasıl gönül verdim ben bir çapkına
Kendi zalim kalbi taş imiş meğer
Sevda neler açtı garip başıma
Âşıklara cefa hoş imiş meğer

Herkese yar olma dengini tanı
Kader halden hale koyar insanı
O ulu sultanlar o köşkler hani
Şu dünyanın sonu boş imiş meğer

İnsaf et sevdiğim şu ömrüm yarı
Sevenlere olur aşkın zararı
Neden erimiyor gönlümün karı
Sevdan kara bulut kış imiş meğer

Güldürmedin Hanifi'nin yüzünü
Yaktın felek yüreğimi özümü
Gördüm mah-cemalin güneş yüzünü
Sandım ki bir gerçek düş imiş meğer

46

KÖYDEN HABER ALDIM

Köyden mektup aldım açıp yüzüne
Bakmasam olmuyor baksam olmuyor
Yavrularım durma gel diyor bana
Gitmesem olmuyor gitsem olmuyor

Kısmet bağladı elimi kolumu
Yavrularım bekler şimdi yolumu
Gurbet elde garip boynumu
Bükmesem olmuyor büksem olmuyor

Gözyaşım doldurdu gurbet nehrini
Doldurdun aşıma hasret zehrini
Gurbet elde ayrılığın kahrını
Çekemesem olmuyor çeksem olmuyor

Ey Hanifi sıra dağlar ardını
Kimi viran etmiş gelmiş yurdunu
Gurbetteki dostlarımın derdini
Dökmesem olmuyor döksem olmuyor

47

MANA VAR

Dost ağzından çıkan söze bak söze
Her kelamda türlü türlü mana var
Gönülde inleyen saza bak saza
Her çalanda bin bir türlü mana var

Her bahçenin gülü otu da olur
Has cevahir halis kutuda olur
Şu âlemde iyi de kötü de olur
Her alanda bin bir türlü mana var

Keder de gönderir yas da gönderir
Kaza da gönderir kast da gönderir
Düşman da gönderir dost da gönderir
Her selamda bin bir türlü mana var

Gönül dağı yüksek kar boran boran
Karsız dağ yarsız bağda nasıl duram
Bazı yalan mubah bazısı haram
Her yalanda bin bir türlü mana var

Terk edip Hanifi olma beynamaz
Gece gündüz Hakk'a eyle sen niyaz

Hakk'ın emri farz bu beş vakit namaz
Her kılanda bin bir türlü mana var

48

NE DESİN

Anlatayım size dünya halini
Doğruyu söylersem deli mi dersin
Hacının kızısın hoca gelini
Açık saçık gezer asır ne dersin

Asır böyle zaman böyle diyorlar
Helâlî bırakıp haram yiyorlar
Mini etek moda olmuş giyorlar
Hayâ elden gitmiş cahil ne desin

Hacı bire alıp beşe satarsa
Hoca da bu ilme gevşek bakarsa
Koca da helale hile katarsa
Bu düzene kara cahil ne desin

Görmez olmuş perde çökmüş gözüne
Nefsini aldatmış şeytan sözüne
Bir gün eyvah çeker vurur dizine
Zaman geçmiş ona Resûl ne desin

Arif olan anlar tatlı sözünden
Anlayan kanlı yaş döker gözünden
Anlamayan ne anlar benim sözünden
Anlamayana Hanifi daha ne desin

49

NE KURTARIR NE ÖLDÜRÜR

Anamdan doğalı peşimde kader
Ne alır canımı ne de güldürür
Bitmez kara günüm azap ve keder
Ne gelir kurtarır ne de öldürür

Dünyanın düzeni bozulmuş neden
Temeli böyle kurulmuş ben ne'dem
Gönlümün bağına diktim bir fidan
Ne filizlendirir ne de soldurur

Der Hanifi ne'tteim felek ben sana
Beni hasret ettin nazlı canana
Ben anamdan dertli doğdum cihana
Ne bir derdime ne bir derman buldurur

50

NESİ VAR

Gönüller şehrinde pazar eyledim
Ariflerin kârdan başka nesi var
Şöyle bir dünyaya nazar eyledim
Ahiri bir mezardan başka nesi var

Dünyanın temeli fani kurulmuş
Kaç kere boşalmış kaç kere dolmuş
Dost bağında dal kurumuş gül solmuş
Bülbüllerin zardan başka nesi var

Gel gönül sen seni seveninden kaçma
Her yüze gülene sırrımı açma
Sakin gururlanıp yüksekten uçma
Bulutların kardan başka nesi var

Kimi mal mülk kimi para diliyor
Kimi dertlerine çare diliyor
Talihsiz bunları yâre diliyor
Hanifi'nin yardan başka nesi var

51

OZANLAR

Fecir saatinde bir gece vakti
Muhabbet gülünü derin ozanlar
Bağlamış elimi kolumu felek
Koymaz muradıma erim ozanlar

Düştüm bir sevdaya güçlükte kaldım
Küçüle küçüle hiçlikte kaldım
Girdim bu meydana boşlukta kaldım
Yok mu aranızda yerim ozanlar

Aşkın süzgecinde süzeler beni
Ölünce tarihe yazalar beni
Kader padişahı seçeler beni
En ağır taş vurur yârim ozanlar

Ben de sizin gönül sırdaşınızım
Yolunuza düştüm yoldaşınızım
Adı duyulmayan kardaşınızım
Gelin de bir beni görün ozanlar

İçmişim badeyi yârin elinden
Almışım ilhamı zülfün telinden
Atmış yedi ilin bülbül dilinden
Bari siz halimi sorun ozanlar

Hanifiyim niçin geldim dünyaya
Bir damla su idin döndün deryaya
İlçem Doğanşehir ilim Malatya
Açık adresimi verim ozanlar

52

ÖLECEK

Kimisi beğenmez türlü yemeği
Kimi kuru bulgur aştan ölecek
Kimi oynar güler zevk ü âlemde
Kimi bir belalı baştan ölecek

Kiminin kapanmaz yürek yarası
Kiminin silinmez bahtın karası
Kiminin tükenmez bitmez parası
Kimi meteliksiz borçtan ölecek

Dinleyin gerçeği beyler ağalar
Nice evlerde aç susuz çağalar
Köylülere kan kusturur ağalar
Fakir boş bedava işten ölecek

Hanifiyim karar verdim ölmeye
Hep yoksul dostlarım hasret gülmeye
Elinde bir mendil yoktur silmeye
Gözden akan kanlı yaştan ölecek

SANKİ LEYLE-İ KADİRDE DOĞMUŞSUN

Ne kadar güzelsin eşin yok senin
Sanki leyle-i kadirde doğmuşsun
Aradım cihanda yoktur emsalin
Sanki leyle-i kadirde doğmuşsun

Sana gönül veren âşık olurmuş
Aşkın elinden sararıp solarmış
Bu güzellik sana haktan verilmiş
Sanki leyle-i kadirde doğmuşsun

Talihsiz Hanifi çok sevdi seni
Sen de biraz olsun sevdin mi beni
Nurdan mı yaratmış yaratan seni
Sanki leyle-i kadirde doğmuşsun

SAR BENİ

Benim deli gönlüm yar senin aşkın
Dile destan etti yar beni beni
Ben bir bağın gülü sen seher yeli
Şafaklar sökmeden der beni beni

Hayran oldum yârin tatlı diline
Adadım canımı zülfün teline
Yaralı kuş gibi düştüm eline
Bilmem yar nerede kor beni beni

Her yüze gülteni mert olur sanma
Bu fani dünyayı yurt olur sanma

Her aşka düşeni kurtulur sanma
İflah etmez bu dert yer beni beni

Güneş senin olsun ay senin olsun
Kirpiğin ok gibi kaşın yay olsun
Derya deniz umman çay senin olsun
Bir iki kova su yağ beni beni

Azrail başımda benden can ister
Hanifi hem seni hem iman ister
Mal ile mezara kim gitmiş göster
Birkaç arşın beze sar beni beni

55

SAZA DÖNÜŞ

Düğünlerde bayramlarda çaldığım
Cep dolusu para verdim sazıma
Ben onu unuttum o saz da beni
On yedi yıl ara verdim sazıma

Gittiğim yerlere alıp gittiğim
Gizli sırlarımı ona döktüğüm
Beraberce nice dertler çektiğim
Silinmeyen kara verdim sazıma

Kıymetini bilmeyen almasın diye
Heva-i nefesine dalmasın diye
Benden başka eller çalmasın diye
Yere vurup yara verdim sazıma

Hanifiyim talihsiz bir ozanım
Geçti bahar ömrüm gamlı hazanım
Yıkıldı hayalim bozuk düzenim
Şimdi tekrar sıra verdim sazıma

56

SEVDİĞİM

Çok çile çektirdin bana dünyada
Ölürsem kabrime gelme sevdiğim
İhanet ettin sen benim aşkıma
Adımı ağzına alma sevdiğim

Benim için öl demedin öleyim
Çok bekledim gel demedin geleyim
Bir gün olsun gül demedin güleyim
Aksın gözyaşımı silme sevdiğim

Ben seni cihanda nasıl övmüştüm
Bir Hakk'a bir sana boyun eğmiştim
Allah bilir seni nasıl sevmiştim
Sen ister bil ister bilme sevdiğim

Hanifi ah etmek aşğın işi
Sazı olur âşıkların yoldaşı
Cehennem kadar zorlu aşkın ateşi
Ben yandım bari sen yanma sevdiğim

57

SEVEN ÂŞIK

Her sevene yar mı sevdi demeli
Seven âşık Kerem gibi yanmalı
Gönül bir kafestir o yar bir bülbül
Dil yârin adını her dem anmalı

İlham kaynağım yârin hoş avazı
Kâr etti canıma sitemi nazı
Yar yar için çalıyor bu sazı
Sazımın göğsüne bülbül konmalı

Hanifi dara koymam der gönül
Ben çekerim yâre kıymam der gönül
Dalsam ummanlara doymam der gönül
Yar elinden içip içip konmalı

58

SİGARA

İçer sigarayı zehirlenirsin
Senin derdin benim derdim değil mi
Sonra pişman olur kahırlanırın
Senin derdin benim derdim değil mi

Ciğerlerde açar türlü yarayı
Kanser olmak için bekler sırayı
Harama verirsin helal parayı
Senin derdin benim derdim değil mi

Kişi halin bilse olmaz fakara
Ekmek parasıynan alır sigara
Aşağı kurtarmaz içer Malbora
Senin derdin benim derdim değil mi

Ey akiller size bir çift sözüm var
Deyin hele bunun neresinde kâr
Ana karnındaki bebeğe zarar
Senin derdin benim derdim değil mi

Salma derde Hakk'ın verdiği canı
Savurma havaya kirli dumanı
Mekruh bile zayıflatır imanı
Senin derdin benim derdim değil mi

Hiç kuşkusuz bunun sonu uçurum
Git gide gidiyor kötüye durum
Öğretmenim komutanım doktorum
Senin derdin benim derdim değil mi

Hanifiyim sözüm yâda atmayın
Gelecek nesile zulüm yapmayın
Akl-ı selim bakkalar sizler satmayın
Halkın derdi sizin derdin değil mi

59

SIRTINDA GELİNLİK YÜZÜNDE DUVAK

Sırtında gelinlik de yüzünde duvak
Söyle yârim kime gelin gidersin
İnsan sevdiğine hiç böyle eder mi

Dedim elkızı değil mi ne'desin

Bin bir cefa ile düştüm peşine
Benim çile çekmem gider hoşuna
İşte geldik ömrün yarı yaşına
Daha Hanifi'ye de neler edersin

60

SOBETİMİZ AYNI SÖZÜMÜZ AYNI

Gelin birleşelim canım ozanlar
Ataşımız aynı közümüz aynı
Düşmüşüz bir yola hep bir yoldayız
Yokuşumuz aynı düzümüz aynı

Matemli günlerde gönül eğleriz
Bu fanide şöhret şanı neyeleriz
Bir telden bir dilden çalar söyleriz
Mızrabımız aynı sazımız aynı

Her ulu ağaçtan sanma saz olur
Her güzelde sanma cilve naz olur
Âşıklara sevda bahar yaz olur
Baharımız aynı yazımız aynı

Hanifiyim bülbül gülü inletir
Deprenir dudaklar dili inletir
Acı acı sarı teli inletir
Sohbetimiz aynı sözümüz aynı

61

SORARSIN DIYE

Çekerim aşkını yıllar boyunca
Belki bir gün beni anlarsın diye
Masanın üstüne bir not bıraktım
Belki bir gün beni ararsın diye

Yollar uzak duyamazsın sesimi
Hatıra bıraktım bir tek resmimi
Dağlara taşlara yazdım ismimi
Önüne gelene sorarsın diye

62

SULARI'YE AĞIT

Severse can cananı eğer yoluna
Damardan akmayan kanı suçlarım
Yârin kolu dolanınca boynuna
Cesetten çıkmayan canı suçlarım

Âşık mateme geldi dediler
Kimi başın saçın yoldu dediler
Davut Sulari'ye öldü dediler
Onun için bu meydanı boşlarım

Ey Hanifi âşıklar hiç gülmedi
Ölenlerin eserleri ölmedi
Sulari'nin kıymetini bilmedi
Onun için Erzincan'ı taşlarım

63

TEKNİK ÇAĞI

İlim dünyasında teknik çağında
İnsan zekâsını kitap etmeli
Gönül bahçesinde sevgi bağında
Yar ile muhabbet cevap etmeli

İyilik de kötülük de insan elinde
Yalan da gerçek de gelir dilinde
El eli ne bilir koca âlemde
Her fert yaptığını hesap etmeli

Gönül Hak yoluna var da kıl karar
Günden güne işler kâr değil zarar
İnsan bir pencere tül neye yarar
Hayâ-yı cemale nikap etmeli

Talihsiz Hanifi yüksekten uçmaz
Mert olan namerde sırrını açmaz
Nice söz var bir tek insana geçmez
Nesilden nesile hitap etmeli

64

TUZ GİBİ

Bilmem ki ne'yledim sana sevgilim
Yaktın benim yüreğimi koz gibi
Gonca güller gibi soldurdun beni
İlkbahar ayında yapma güz gibi

Sevgilim hayalin gitmez karşımda
Gündüz hayalimde gece düşümde
Nefis yemeklerde sofrada başında
Dertli gönlüm arar seni tuz gibi

Her ne kadar gülsem gönül eylesem
Bitmez derdim dağa taşa söylesem
Yüz yaşında bile kabul eylesen
Sarımsın sineme seni kız gibi

Der Hanifi neden gülmüyor yüzüm
Ak alnıma kara yazılmış yazım
Bu cihanı görmeyen iki gözüm
Görür yar yüzünü sağlam göz gibi

65

TÜRKİYE'MİN MERTLERİ

Edirne'den al da gel Kars'a kadar
Anadolu yiğitleri mert olur
Can veririz asla taviz vermeyiz
Türkiye'min yiğitleri mert olur
Merde mertçe karşı koyan nerd'olur

Türkler birbirine düştü dediler
Bu zalimler bunu fırsat bildiler
Yetmiş dörtte derslerini aldılar
Türkiye'nin yiğitleri mert olur
Merde mertçe karşı koyan nerd'olur

Saygılıdır hep küçüklü büyüklü
Obası ceylanlı bağı geyikli

Kimi çatık kaşlı pala bıyıklı
Türkiye'min yiğitleri mert olur
Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

Sürmeyin yüzünüze lekeyi kiri
Hak alındı Ahmet Mehmet Bekir'i
Aç gezse de tok sallanır fakiri
Türkiye'min yiğitleri mert olur
Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

Onlar bu vatanın evlatlarıdır
Yurt onların onlar yurdun yâridir
Düşmana dost düşmana kartaldır
Türkiye'min yiğitleri merd olur
Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

Biri ölür bini doğar ardından
Hanifi düşman kahrolsun derdinden
Nice soysuzları sürdü yurdumdan
Türkiye'min yiğitleri mert olur
Merde mertçe karşı gelen nerd'olur

66

USANDIM

Ayrı düştüm vatanımdan yurdumdan
Diyar gurbet geze geze usandım
Bıktı garip gönlüm hasret derdinden
Ben canımdan beze beze usandım

Duydum yüreğimde ben bu sızıyı

Akkoyun kaptırmış kurda kuzuyu
Alnıma yazılan kara yazıyı
Sile sile boza boza usandım

O yar çıkmış Tûr Dağı'nın düzüne
Ateş düşmüş Hanifi'nin özüne
Bazı gıybetine bazı yüzüne
Yâre şiir yaza yaza usandım

67

VEYSEL'E AĞIT

Bülbül gibi şakır şakır şakırdı
Sustu o dilleri taş oldu Veysel
Tabiatı yazmış gibi okurdu
Bir gelip bir gitti düş oldu Veysel

Çok eser bıraktın kocaya gence
İsmin anılacak tarih boyunca
Cihan sohbet ister senden doyunca
Uçtu aramızdan kuş oldu Veysel

Yanlış anlamayın beni dinleyin
Âşıklık bir meyvedir ham yemeyin
Biz öyleyiz biz böyleyiz demeyin
Yirminci asıra baş oldu Veysel

Aşkınla yanıyor yüreğim özüm
Gideyim yolundan verirsen izin
Benim de sen gibi görmüyor gözüm
Bu Hanifi sana eş oldu Veysel

68

YAR LEYLA LEYLA

Dolaştım çöllerde yandım kavruldum
Oldum ben bir Mecnun sen de ol Leyla
Sinende gül gibi sarardım soldum
İster okşa ister yol Leyla Leyla

Coşkun aylar gibi coşup çağlayam
Yar gelmez yaremi kendim bağlayam
İstersen aşkınla her gün ağlayam
Bari sen ağlama gül Leyla Leyla

Talihsiz Hanifi çektiğim yeter
Yar sana boynumu büktüğüm yeter
Aşkınla gözyaşı döktüğüm yeter
İnsaf et gözyaşımlı sil Leyla Leyla

69

YÂRİ DAVET ETTİM BU TATLI CANA

Yâri davet ettim bu tatlı cana
Bir misafir gibi uğradı geçti
Yalvardım yakardım gitme dur diye
Red eyledi beni durmadı geçti

Bir güzelin kapısına kul oldum
Aşk oduyla yana yana kül oldum
O yârin bağında ben bir gül oldum
Eğdi dallarımı dermedi geçti

Hanifi derdim çok bitmiyor yasım
Gayri bu dünyadan geçti hevesim
Hak için istedim bir çift busesin
Yıktı kaşlarını vermedi geçti

70

YELKİN BAHÇESİ

Ben bir gül olsam o yar bir bülbül
Belki bir seherde seslerdi beni
Olaydım elinde bir ipek mendil
Belki gözyaşıyla ıslardı beni

Yârin bahçesinde bir gül olsaydım
O gülde şakıyan bülbül olsaydım
Sırma saçlarında bir tel olsaydım
Belki yolar belki süslerdi beni

Gönül sarayında gördüm bir dudu
Talihsiz Hanifi çok darbe yedi
Yine de razıydım olsaydım kedi
Belki kovar belki beslerdi beni

71

YETMEZ Mİ PEŞİNDEN GEZDİĞİM GÖNÜL

Yetmez mi peşinden gezdiğim gönül
Kesildi takatım yorulur oldum
Ki kılıcın kar eyledi sineme
Hançer-i aşkında vurulur oldum

Bir zaman dost ile bir menzil aldım
O dost ilerledi ben geri kaldım
Feryad-ı firkâtle ummana daldım
Kahi coştum kahi durulur oldum

Yaktın Hanifi'yi yaktın özünden
Bir hisse almadın bin bir sözünden
Yar gözlerin aydın senin yüzünden
Terk-i diyar ettim sürünür oldum

72

YIKILASIN AVRUPA

Avrupa'yı size meth eyleyeyim
Ömrümüzü yedi zalim Avrupa
Oturun yanıma beni dinleyin
Ömrümüzü yedi zalim Avrupa

Mayısterler düşman gibi bakıyor
Dışı eli içi bizi yakıyor
Nice sağlam yuvaları yıkıyor
Ömrümüzü yedi zalim Avrupa

Dünya başımıza dar olur gider
Çektiğimiz ah u zar olur gider
Sağlam olan topal kör olur gider
Ömrümüzü yedi zalim Avrupa

Hanifi gurbette sazın inlesin
Ey dostlarım kulağınız çınlasın
Bizleri yöneten beyler dinlesin
Ömrümüzü yedi zalim Avrupa

73

YOL UZAK

Aklı olan gitmez gönül peşinde
Yetilmez menzile yol uzak uzak
Düşenin dostu olmaz yar bile sevmez
Çekilir omuzdan kol uzak uzak

Aklın varsa dinle bir dost sözünü
Sevda ateşiyile yakma özünü
Her âdemoğluna dökme sözünü
Kuyu kazar sana el uzak uzak

Talihsiz Hanifi gülmüyor yüzüm
Dünyaya gelmeden yazılmış yazım
Derdim dökmek için çalarım sazım
Dokunur dertliye tel uzak uzak

74

ZALİM FELEK

Zalim felek bir darbe attı ki bana
Ne kama ne kılıç ne ok yarası
Hangi bir derdimi söyleyem sana
Yok mu tabip şu derdimin çaresi

Yüzüne doymadan aldın anamı
Hem rüyamda gördüğüm o cananı
Kader midir hayır mıdır bela mı
Silinmez oldu bahtımın karası

Talihsiz Hanifi yandıktan sonra
Yaşım kemalimi bulduktan sonra
Sevgilimi eller aldıktan sonra
İstemem olsa derdimin çaresi

3.4. ON ÜÇ HECELİ ŞİİRLER

1

MERHAMET EYLE

Dalında kurudum gülüm bir himmet eyle
Bir su versen n'olur merhamet eyle

Güldür gözümü yastayım bir himmet eyle
Senin aşkına hastayım merhamet eyle

Düştüm feleğin çarkına bir himmet eyle
Muhtacım senin aşkına merhamet eyle

Hanifi sensiz olamaz bir himmet eyle
Derdine derman bulamaz merhamet eyle

2

OLMAZ OLSUN BÖYLE DÜZEN

Olmaz olsun böyle düzen böyle adalet
Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi
İki nüfus bir ekmekle doyar mı
Bir daha alalım dedik ona zam geldi

Niye yaşıyoruz kardaş eyvah biz niye
Hanımın özü tutmaz ki bir lokma yiye
Dört yüz kuruş verdim bir tek ekmeğe
Bir liradan haber kardaş dedi zam geldi

Ben rüyamı gördüm gördüm gözüm sileyim
Her gelen ağlattı hey hey nasıl güleyim
Zammın ne faydası varmış söyle bileyim
Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi

Ekmeğin yüzüne bakıp doyalım
Herkes bildiğine biz ne diyelim
Hayvan değiliz ki hey hey saman yiyelim
Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi

Elin sarayı var bizde harabe
Razıyız giyeriz yırtık çoraba
Bir tek kuruş vermem rakı şaraba
Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi

Bülbül gibi şakır şakır şakırım
Kahbe dünya bir tarakta bir bez dokurum
Bugün bir gazete alıp okurum
Müjde tüccar kardaş müjde sana zam geldi

Hanifi dünyaya geldik zamansız
Kışın hava soğuk soba dumansız
Kim başa geçerse olur imansız
Bir ekmek alalım dedik ona zam geldi

3.5. ON BEŞ HECELİ ŞİİRLER

1

ASKERİME KURŞUN SIKAN ELLER KIRILMALIDIR

Ne anlatsam ne söylesem kime ne dinletirim
Askerime kurşun sıkan eller kırılmalıdır
Çalarım sazımı inim inim iniletirim
Askerime silah çeken eller kırılmalıdır

Gece gündüz cephelerde onlar bizi bekliyor
Sevda hasret çeke çeke günü güne ekliyor
Vatan zalimleri bilmem kime silah çekiyor
Askerime kurşun sıkan eller kırılmalıdır

Analar gözyaşı döker babalarsa ah çeker
Kim evli kimi nişanlı kimisi daha bekâr
Düşman bile yapmaz bunu arkadan silah çeker
Gülbeyime kurşun sıkan eller kırılmalıdır

Ne acayip zamandayız öldürdüler öldüler
Düşmanlar halimize güldürdüler güldüler
Vatanımı parça parça böldürdüler böldüler
Askerime kurşun sıkan eller kırılmalıdır

Ey Hanifi derdin nedir dargını barıştırmak
Layık mıdır Türk merdine bu işi yakıştırmak
Devletimin baş görevi olayı yatıştırmak
Askerime kurşun sıkan eller kırılmalıdır

2

İNTİZAR

Yuvasız kuşlar gibi hep ah u zar edeyim
Dilim tutmuyor sana bir intizar edeyim
Eller almış yârimi ya ben nasıl edeyim
Sensiz geçen günleri kendime yar edeyim

Senden çektiğim çile yar seni süründürsün
Aşkımda yalan varsa Hak beni süründürsün

Açtım gözün önünde eski aşk defterini
Silmemiştin duruyor sana olan yerini
Bir yar sevdim elimden aldı felek yârimi
Bırakıp gitti bana derdimi kederimi

Senden çektiğim çile yar seni süründürsün
Aşkımda yalan varsa Hak beni süründürsün

Açınca boş sayfayı karşılaştım adınla
Ah ettim feryat ettim gelmedin imdadıma
Candan sevmiştim seni kalpten yanmıştım sana

Senden çektiğim çile yar seni süründürsün
Aşkımda yalan varsa Hak beni süründürsün

3

KUL ALLAH'IN KULUDUR

Cihana bir güzel gelmiş ululardan uludur
Nefrete yer yok içinde gönlü sevgi doludur

Seher vakti dertli dertli ne ötersin a bülbül
Seni bu derde düşüren hangi bağın gülüdür

Gönül verdim bir güzele sevdası yaktı beni
Beni bu halde görenler dediler bu delidir

Çırpınır nefis batılın çıkmaz sokaklarında
Bir yol ki rehberi Kur'an o yol Hakk'ın yoludur

Hanifiyim bir yar sevdim derler ona kurulmuşsun
Kul kula kulluk etmez asla kul Allah'ın kuludur

SONUÇ

Âşık tarzı şiir geleneği için, Türklerin ilk edebiyatı olan sözlü edebiyatın, İslamiyet ve Osmanlı kültürü etkisi altında kalarak klasik bir gelenek olduğunu söylemek mümkündür.³³⁶ Fuad Köprülü, âşıkların; Osmanlı İmparatorluğu memleketlerinde hatta Tanzimat'tan sonra bile, XX. yüzyıl başlarına kadar,

bir meslekî zümre halinde devam ettiğini ve imparatorluğun her tarafında bunlara

rastlandığını, ancak XX. yüzyıl başlarında meslekî teşkilatlarının bozulduğunu ve

büyük merkezlerde önemlerini kaybettiklerini, bundan sonra da memleketin içlerine

doğru küçük merkezlerde bu geleneği devam ettirmeye çalıştıklarını ifade etmiştir.³³⁷ Cumhuriyetten sonra ülkemizde sayısı 300'ü bulan ve kendilerine âşık unvanı veren insanlar bunun doğruluğunu kanıtlayacak güçtedir.³³⁸

Âşıkların eserlerinde mahallî unsurların bazılarını ve biraz da nazım tekniğini bir kenara bırakırsak köy-şehir kültür paralelini, dinleyici-okuyucu beraberliğini tespit etmek mümkündür.³³⁹ Çağın şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun bir şekilde yeni bir hamleye doğru giden Âşık edebiyatı, bugün pek çok temsilcisi ile canlı olarak yaşamaktadır.³⁴⁰ Bu temsilcilerden biri de Âşık Hanifi Ünver'dir.

Ünver gerek eserleriyle, gerek âşıklık geleneğine uygun tavırlarıyla gerek âşıklık geleneğini sürdürme hevesiyle Türklerin en eski devirlerinden itibaren süregelen Âşıklık geleneğine büyük hizmetlerde bulunmuştur. Âşık Hanifi Ünver'in bu çabalarının ve çalışmalarının pek duyulmamış olması da çağımızdaki âşıklara olan talebin azaldığının bir göstergesidir. Ancak bu ilgisizlik Hanifi Ünver'i âşık tarzı şiire emek vermesini sekteye bile uğratmamıştır.

³³⁶ Günay, Age., 1999, s.199

³³⁷ Köprülü, Saz Şairleri, Akçağ Yayınları Ankara, 2004, s.23-24

³³⁸ Güzel, Torun, Age., 2003, s.239

³³⁹ Şükrü Elçin, Halk Edebiyatı Araştırmaları, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997, s.31

³⁴⁰ Günay, Age., 1999, s. 200

Çalışmamızda âşıklık geleneğinin ve âşık olabilme olgusunun temel unsurlarından bahsedip Âşık Hanifi Ünver'in âşıklık geleneği içerisindeki yerini tesbit etmeye çalıştık. Öncelikle rüya – bade içme motifi ile başladık. Âşık Hanifi Ünver tipik “rüyada sevgiliyi (maşuku) görme” hadisesini yaşamış, daha önceden söylemeye başladığı şiirlerinde ustalaşma evresini izlemiştir.

Görme engelli olan Âşık Hanifi Ünver ne ilmi ne de gelenek anlamında bir eğitim görmüştür. Âşıklık geleneği içerisinde yer alan usta – çırak ilişkisi Âşık Hanifi Ünver'in gelişiminde görülmemektedir. Ancak Ünver dönemin usta âşıklarını, (Âşık Mahzunî Şerif, Âşık Veysel, Neşet Ertaş vs.) kendisine örnek alarak bir birikim oluşturmuştur. Bu da Ünver'in ustalaşmasında temel rol oynamıştır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Âşık Hanifi Ünver her hangi bir hususta eğitim almış değildir. Şekil olarak incelediğimiz şiirlerinde Ünver'in zaman zaman hatalar yaptığını gördük. Bazı şiirlerinde ölçü ve çok küçük de olsa kimi şiirlerdeki kafiye hataları gözlemledik. Bu hatalar yoğun olmamakla birlikte şiirleri tamamen etkisizleştiren hatalar da değildir. Bu istikametten yola çıkarsak Âşık Hanifi Ünver'in usta bir âşık olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Muhteva açısından şiirlere değinecek olursak; Âşık Hanifi Ünver bireysel konuları içeren şiirlerinde de toplumsal konuları anlattığı şiirlerinde de içtenlikli bir üslup belirlemiştir. Özellikle toplumsal meselelerde takındığı tavır şiirlerinin güçlü bir söyleyiş kazanmasını sağlamıştır. Âşık Hanifi Ünver şiirlerinde devlet idaresindeki yanlışlıklara, haksızlıklara, çarpıklıklara dikkat çekmiş halkın yoksulluğunu ve yoksunluğunu dile getirmiştir. Ayrıca Ünver zaman zaman tarihi olaylara da göndermelerde bulunup zamanımızı meşgul eden bölücülük, dış etkiler, toplum içerisindeki ayrışmalar gibi hususlara değinerek birlik ve beraberliğin önemini vurgulamıştır. Bu da toplum içerisinde olması, toplumsal meselelere duyarlı olması gereken âşıkların Ünver'deki yansıması olmuştur.

Aşığın kullandığı dil meselesine gelecek olursak; yalın, kolay anlaşılır ve zaman zaman yerel söyleyişlere kayan bir dil kullandığını söylemek mümkündür. Şiirlerindeki

bu akıcılık ve sadelik saz ile söyleyişine de yansımıştır. Âşık Hanifi Ünver'in sözünü ve sazını etkili kullandığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Aşılık geleneği çağlar boyunca yaşamını devam ettirmiş ve ettirmektedir. Türk milletinin sosyal, siyasal, dini ve kültürel hafızasını oluşturan âşık tarzı şiirler geçmişten günümüze bilgi ve estetik taşıdığı gibi aynı görevi günümüzden geleceğe giderken de yapmaktadır. Her ne kadar toplumsal dönüşümler zaman zaman âşıklık geleneğini ve bu geleneğe bağlı âşıkları ve eserlerini ikinci plandaymışçasına gösterse de tarihin kanıtladığı yaşamı aynı istikrarla sürdüren yine halk, halkın edebiyatı ve bu ana başlıklar altındaki âşıklık geleneği ve bu geleneğin ürünleri olmuştur.

Âşık Hanifi Ünver tarihin en eski devirlerinden gelen böylesi bir geleneğin günümüzdeki yaşayan temsilcilerindendir. Biz de çalışmamızda bu geleneği iyi bilen bir aşığın hayatını, edebi şahsiyetini ve eserlerini inceleyip bunları bir araya toplamaya çalıştık. Bu çalışmamızı da Halk Bilimi ve Türk Kültürü'nün gelişiminde katkıda bulunmak için sunduk.

KAYNAKLAR

76 Yaş 56 Sanat Yılı Dolayısıyla Bütün Yönleriyle Ardanuçlu Aşık Efkârî, Hotey Der Yayınları, Ozanlar Dizisi No. 2 Ankara, 1976

ACAROĞLU, M. Türker– OZAN, FIRAT, **Türk Halk Bilgisi ve Halk Edebiyatı Üzerine Seçme Yayınlar Kaynakçası**, Ankara, 1972

ACAROĞLU, M. Türker, **Türk Halk Bilgisi Kaynakçası Üzerine**, I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, I. Cild, Ankara, 1976

AÇIKGÖZ, Halil, **Aşık Deryamî Hayatı ve Şiirleri**, İstanbul, 1987

AKSAN , Doğan, **Halk Şiirimizin Gücü**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999

AKÇA, Ali Kemal, **Sille'nin Halk Şairleri**, Konya, 1940

AKGÜN, Zülfikar, **Divânî Değişler**, İstanbul, 1969

ALANGU, Tahir, **Çalgılı Kahvelerde Külhanbey Edebiyatı Numuneler**, İstanbul, 1943

ALPTEKİN, Ali Berat, SAKAOĞLU, Saim, **Türk Saz Şiiri Antolojisi**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006

ARAT, Reşit Rahmeti, **Eski Türk Şiiri**, Ankara, 1965

ARSLAN, Ensar, **Çıldır Aşık Şenlik-Hayatı, Şiirleri ve Hikayeleri**, Ankara, 1975

ARTUN, Erman, **Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2001

ASLANOĞLU, İbrahim, **Sivas Aşıklar Bayramı**, Ankara, 1965

Aşık Diyarı, **Ölümsüz Değişler**, Konya, 1973

Aşık Halil Karabulut, **Damlada Derya Gizlidir**, Ankara, 1988

Aşık Hasan Selmânî, **İki Cihan Dostu**, İstanbul, 1971

Aşık Hüdâî, Sabri Orak, **Gönül Diyarından Değişler**, İstanbul, 1970

Aşık Sefil Selimi, **Yalınkat**, Sivas, 1978

AŞKUN, Vehbi Cem, **Merzifon Şâirleri**, Merzifon, 1937

AŞKUN, Vehbi Cem, **Sivas Şâirleri**, Sivas, 1948

AŞKUN, Vehbi Cem, **Büyük Halk ve Saz Şâiri Emrah**, Sivas, 1942

AŞKUN, Vehbi Cem, **Büyük Halk ve Saz Şâiri Ruhsâtî**, Sivas, 1944

AŞKUN, Vehbi Cem, **1938'de Bayburt'da Saz Şâirleri Haftası**, *Türk Folklor Araştırmaları*, Cilt 8 no.166, Mayıs, İstanbul, 1963

BALİ, Muhan, Ercişli **Emrah ile Selvi Han Hikâyesi, Varyantların Tesbiti ve Halk Hikâyeciliği Bakımından Önemi**, Ankara, 1973

BALİ, Muhan, Sivas **Halk Şâirleri Bayramı ve Şah Turna**, "*Türk Folklor Araştırmaları*", Cilt 11 No.219, İstanbul, Ekim, 1967

BAŞÖZ, İlhan, **Folklor Yazıları**, Adam Yayınları, İstanbul, 1986

BAŞÖZ, İlhan, **Folklorumuzda ve Edebiyatımızda Göz**, Ankara, 1977

BAYRİ, Mehmet Halid, **Halk Şâirleri Hakkında Küçük Notlar**, İstanbul, 1937.

BAYRİ, Mehmet Halid, **Halk Şiiri XIX. Yüzyıl**, İstanbul, 1956

BAYRİ, Mehmet Halid, **Halk Şiiri XX. Yüzyıl**, İstanbul, 1957

BAYRİ, Mehmet Halid, **Balıkesirli Bir Şâir**, İstanbul, 1935

BAYRİ, Mehmet Halid, **Aşık Virânî Divanı**, İstanbul, 1935

BAYRİ, Mehmet Halid, **Aşık Gevheri, Hayatı ve Eserleri**, İstanbul, 1958.

BORATAV, P. Naili, **Halk Edebiyatı, Dersleri**, (Yayına Hazırlayan: M. Sabri Koz), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000

BORATAV, P. Naili, **Folklor ve Edebiyat**, Ankara, 1945

BORATAV, P. Naili, **Doğu Anadolu'da Folklor Derlemeleri**, Ankara, 1946

BORATAV, P. Naili, **Anadolu'da ve Türkmenler Arasında Köroğlu Destanı'nın İzlerine Dair Yeni Notlar**, İstanbul, 1956

BORATAV, P. Naili, **Yüz Soruda Türk Folkloru**, K Kitaplığı, İstanbul, 1969

BORATAV, P. Naili, **İzahlı Halk Şiiri Antolojisi**, Ankara, 1943

BORATAV, P. Naili, **Halk Hikayeleri ve Halk Hikayeciliği**, Ankara, 1946

BORATAV, P. Naili, **Köroğlu Destanı**, İstanbul, 1931

BORATAV, P. Naili, **Türk Masalları, İstanbul**, 1974

BÖLÜKBAŞI, Rıza Tevfik, **“Folk-Lore”**, Peyâm Gazetesi, edebi ilâvesi, Sayı 20, Şubat İstanbul, 1329

ÇAĞLAYAN, Ayşe Muzaffer, **Çağlayan Aşıklar Adana**, Kadirli, Tarihsiz

ÇAĞLAR, Behçet Kemal, **Çoruh İçinde Çoruh-İki Coşkun Şâir, Yeşil Çoruh**, Yıl 3, sayı 3, Artvin, 1953

Çağrı, 11. Türkiye Aşıklar Bayramı Sonuçları, 20-yıl, 226 sayı, Ankara, 1976.

Çağrı, 12. Türkiye Aşıklar Bayramı Sonuçları, 21-yıl, 229 sayı, Ankara, Aralık, 1977

ÇATAK, Ali, **Bütün Yönleriyle Seyrânî**, İstanbul, 1991

ÇELEBİOĞLU, Amil, **Türk Bilmeceler Hazinesi**, İstanbul, 1982

ÇELİK, Mehmet, ÖZSOY, Bekir Sami, **Celal Bayar Üniversitesi I. Aşıklar Şenliği**, Manisa 2001

ÇOBANOĞLU, Özkul, **Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000

DEĞER, Sadi, Karşılı Aşık Hasreti, Hotey, der Ozanlar Dizisi No. 1, Ankara, 1976

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, Ankara, 2004

DİLÇİN, Cem, **Örnekleriyle Türk Şiir Bilgisi**, T.D.K. Yayınları, Ankara, 1997

- DİZDAROĞLU, Hikmet, **Halk Şiirinde Türler**, Ankara, 1969
- DURBİLMEZ, Bayram, **Âşık Edebiyatı Araştırmaları**, Ürün Yayınları, Ankara, 2008
- ELÇİN, Şükrü, **Halk Edebiyatı Araştırmaları**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997
- ELÇİN, Şükrü, **Türkiye’de Halk Edebiyatı Türk Dünyası El Kitabı**, Ankara, 1976
- ELÇİN, Şükrü, **Gevheri Divanı**, Ankara, 1984
- ELÇİN, Şükrü, **Türkiye Türkçesinde Ağıtlar**, Ankara, 1990
- ELÇİN, Şükrü, **Halk Edebiyatına Giriş**, Ankara, 1981
- ELÇİN, Şükrü, **Kerem ile Aslı Hikâyesi, Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Ankara, 1949
- EREN, Hasan, **Türk Saz Şâirleri Hakkında Araştırmalar**, Ankara
- ERGENÇ, Afife F., **Aşık Şeref Taşhova**, *Tarla*, Yıl 4 sayı 42, İstanbul, 1969
- ERGİN, Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, Ankara, 1997
- ERGUN, Saadeddin Nuzhet- UĞUR, M. Ferid, **Konya Vilâyeti Halkiyat ve Harsiyatı**, Konya, 1927
- ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Halk Şâirleri, 2 cilt**, İstanbul, 1927
- ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Silleli Sürûri**, İstanbul, 1933
- ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Aşık Ömer Hayatı ve Şiirleri**, İstanbul, 1936
- ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Gedaî**, İstanbul, 1933
- ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Halk Edebiyatı Antolojisi**, İstanbul, 1937
- ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Kuloğlu**, İstanbul, 1933
- ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Kâtibi**, İstanbul, 1933
- ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Karacaoğlan, Hayatı ve Şiirleri**, İstanbul, 1933

ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Gevheri**, İstanbul, 1928

ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Pir Sultan Abdal**, İstanbul, 1929

ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Bektaşî Şâirleri**, İstanbul, 1930

ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Beşiktaş'lı Gedai**, İstanbul, 1934

ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Hengâmi**, İstanbul, 1934

ERGUN, Saadeddin Nuzhet, **Hak Şâirleri 1. Kitap**, İstanbul, 1927

FINDIKOĞLU, Ziyaeddin Fahri, "**Bayburt'lu Zihni**", İstanbul, 1928

FINDIKOĞLU, Ziyaeddin Fahri, **Erzurum Şâirleri**, İstanbul, 1927

GENÇ, Reşat, **Divan'ü Lügat-it Türk'teki Bazı Destan Parçalarına Dair, Uluslar arası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri**, Konya, 1986

GÖKALP, Mehmet, **Artvin Saz Şâirleri, 40 Şair 170 Şiir**, İstanbul, Tarihsiz

GÖKALP, Ziya, **Halk Menediyeti-I Başlangıç**, *Halka Doğru*, Sayı 14, İstanbul, 1329

GÜNAY, Umay, **Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1986

GÜNAY, Umay, Elazığ **Masalları, Metin İnceleme**, Erzurum, 1975

GÜNEY, Eflatun Cem, **Halk Şiiri Antolojisi**, İstanbul, 1959

GÜZEL, Abdurrahman, TORUN, Ali, **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003

GÜZEL, Abdurrahman, **Dinî – Tasavvufî Türk Edebiyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004

GÜZEL, Abdurrahman; **Hacı Bektaş Veli Hayatı Eserleri ve Fikirleri**, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Vakfı Yayınları, Ankara, 1998

GÜZEL, Abdurrahman, **Kaygusuz Abdul**, Ankara, 1981

GÜZEL, Abdurrahman, **Kaygusuz Abdul'in Mensur Eserleri**, Ankara, 1983

- GÜZEL, Abdurrahman, **Saraynâme**, Ankara, 1989
- GÜZEL, Abdurrahman, **Kaygusuz Abdal Bibliyografyası**, Ankara, 1986
- GÜZEL, Abdurrahman, **Tekke Şiiri**, *Türk Dili Dergisi*, Ankara, 1991
- GÜZEL, Abdurrahman, **Tekke ve Zaviyelerin İslâm Kültüründeki Yeri ve İlgası**, Ankara, 1992
- GÜZEL, Abdurrahman, **Bazı Müesseselerimiz ve Şahsiyetler Etrafında Millî Kültür Millî Birlik**, Ankara, 1991
- GÜZEL, Abdurrahman, **Zeynel Baba Hayatı ve Şiirleri**, Ankara, 1991
- GÜZEL, Abdurrahman, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli**, Ankara, 1988
- GÜZEL, Abdurrahman, TATÇI, Mustafa, **Yunus Emre**, Ankara, 1991
- HALICI, Feyzi, **“Aşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şâirleri Gül Deste”**, Ankara, 1992
- HALICI, Feyzi, **Parlamentar Şâirler**, Ankara, 1990
- HALICI, Feyzi, **“Saz Şâirlerinin Diliyle Atatürk”**, Ankara, 1981
- HALICI, Feyzi, **“10. Türkiye Aşıklar Bayramı ve Yılın Yedi Şiiri”**, *Çağrı* 19. yıl, sayı, 214, Kasım 1975
- HALICI, Mehdi, DOĞU, Mesut, **Türk Halk Şiirinin Altın Kitabı**, Konya, 1971
- HİNÇER, İlhan, **“Birinci Aşıklar Bayramı”**, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, Cilt 10 no. 208, İstanbul, Kasım 1966.
- İŞİK, Mevlüt, **Posoflu Aşık Müdâmi**, Ankara, 1979
- İLAYDIN, Hikmet, **Türk Edebiyatında Nazım**, Akçağ Yay, Ankara, 1997
- KALKAN, Emir, **Çağlar Boyunca Kayseri Şairleri**, Kayseri, 1988
- KALKAN, Emir, **20. Asır Halk Şâirleri**, Ankara, 1992

KARAKOÇ, Abdurrahim, **Bütün Şiirleri**, Fetih Yayınevi, İstanbul, 1972

KAYA, Doğan, **Âşık Edebiyatına Giriş**, Manas Üniversitesi Yayınları, Bişkek, 2003

KAYA, Şahin, **Aşıklarla Bir Konuşma**, Tarla, Yıl 4, Sayı 37-38, İstanbul, 1969

KAYGILI, Osman Cemal, İstanbul **Semâi Kahveli ve Meydan Şairleri**, İstanbul, 1937

KAYGILI, Osman Cemal, **Seçme Şiirleri**, İstanbul, 1928

KAZMAZ, Hüseyin, **Çıldır Aşık İlyas Anlatıyor**, Ankara, 1946.

KAZMAZ, Hüseyin, **Rize Halk Şâirleri**, Ankara, 1976.

KENDİ, İbrahim Aczî, Konyalı **Aşık Şemî Konuşuyor**, Konya, 1951

KESKİN, Özgen, **Türk Saz Şairliği ve Ardanuçlu Efkârî**, Bursa, 1984

KIRIŞKA, Abdullah Naci, **Gönülden İlhamlar**, Konya, 1967

KIRMAZ, Cemal, **Halk ve Divan Şiirinin Müsterekleri Üzerine Denemeler**, Ankara, 1990

KİSMİR, Celaleddin, **Öğretmenler Derneği'nde Aşıklar Buluşması**, Yeni Konya, 2 Eylül, 1964

KOCATÜRK, Vasfi Mahir, **Saz Şiir Antolojisi; Başlangıcından Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Saz Şiiri Tazında Yazılmış En Güzel Şiirleri**, Ankara, 1963

KOCATÜRK, Vasfi Mahir, **Şiir Defteri, Yûnus Emre'den Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Her Çeşitten En Güzel Şiirleri**, Ankara, 1963

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **XVI. Asrın Sonuna Kadar Türk Saz Şâirleri**, İstanbul, 1930

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **XVII. Asır Saz Şâirleri**, İstanbul, 1939

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **XVII. Asır Saz Şâirlerinden Gevheri**, İstanbul, 1929

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **XVII. Asır Saz Şâirlerinden Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi**, İstanbul, 1930

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **XVIII. Asır Saz Şâirleri**, İstanbul, 1940

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **XIX. Asır Saz Şâirleri**, İstanbul, 1940

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **XIX. Asır Saz Şâirlerinden Erzurumlu Emrah**, İstanbul, 1929

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **XX. Asır Saz Şâirleri**, İstanbul, 1940.

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **Aşık Dertli**, İstanbul, 1939

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **Aşık Ömer**, İstanbul, 1939

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **Karacaoğlan**, İstanbul, 1939

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **Edebiyat Araştırmaları**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1999

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, “**Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 1**” İkdâm, İstanbul, 3 Mart 1914

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, “**Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 2**” “**Aşık Tarzının menşei ve Tekamülü**” İkdâm, İstanbul, 7 Mart 1914

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, “**Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 3**” “**Aşık Tarzı Hangi Şeklin Hayatın İfadesidir ?**” İkdâm 11 Mart 1914

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, “**Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 4**” “**Aşık Tarzı Hangi Şeklin Hayatın İfadesidir ?**” İkdâm 16 Nisan 1914

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, “**Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 5**” “**Aşık Tarzı Hangi Şeklin Hayatın İfadesidir ?**” İkdâm 19 Nisan 1914

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, “**Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 6**” “**Aşık Fasılları**” İkdâm 25 Nisan 1914

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, “**Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 7**” “**Şive ve Lisâl**” İkdâm 7 Mayıs 1914

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, “**Mubahasat-ı Lisaniye ve Edebiye-Saz Şâirleri 8**” “**Arûz Vezni**” İkdâm 21 Mayıs 1914

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **Saz Şairleri**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, “**Türk Edebiyatında Aşık Tarzının Menşei ve Tekamülü Hakkında Bir Tecrübe**”, Milli Tetebbular Mecmuası, Cilt I

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul, 1983

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, “**Yeni bir ilim:Halkiyat-Folklore**”, İkdam, İstanbul, 24 Kânunusâni, 1329

MAKAL, Tahir Kutsil, **Aşıklar Şenliği-Altın Saz Yarışması**, Türk Folklor Araştırmaları, Cilt 13, No. 316, İstanbul, Eylül, 1971

MAKAL, Tahir Kutsil, **İstanbul Festivali’nde Aşıklar Şöleni**, Dünya, İstanbul, Ağustos, 1974

MAKAL, Tahir Kutsil, **Müzik-San Vakfı Aşıklar Şöleni**, Türk Edebiyatı, İstanbul, Aralık, 1976

Mazgân Cumhur, **Başakların Sesi**, Ankara, 1968

Mevlüt Şafak İhsanî, **Eski Halk Şiirler Demeti**, İstanbul, 1989

“**Milli Egemenlik Şiirleri**”, T.B.M. Meclisi Kültür ve Sanat Kurulu, Ankara, 1985, 1986

MUTLUAY, Rauf, **Türk Halk Şiiri Antolojisi**, Ankara, 1972

NASRATTINOĞLU, İrfan Ünver, **Aşıkların Diliyle Atatürk**, Ankara, 1976

NASRATTINOĞLU, İrfan Ünver, **Posoflu Aşık Zülâli**, Ankara, 1987

NASRATTINOĞLU, İrfan Ünver, **Gürünlü Aşık Sefil Gülhani**, Ankara, 1976

NASRATTINOĞLU, İrfan Ünver , **Çağdaş Azerbaycan Şairleri**, Ankara, 1984

OĞUZ, M. Öcal, **Halk Şiirinde Tür, Şekil, Makam**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2001

OĞUZ, M. Öcal, **Ferdi Sözlü Edebiyat (Âşık Edebiyatı)**, M. Ö. Oğuz ve başk., Türk Dünyası Ortak Edebiyat, Türk Dünyası Tarihi, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 2003, Cilt 3

OĞUZ, M. Öcal, **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, M. Ö. Oğuz ve başk. Dilaver Düzgün, Âşık Edebiyatı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2004

OKAY, H.Nezihi, **Aşık Sümmâni**, İstanbul, 1963

OKAY, H.Nezihi, **Bolu'lu Dertli Divanı, Hayatı, Şiirleri**, İstanbul, 1958

OKAY, H.Nezihi, **Dadaloğlu, Hayatı, Deyişleri**, Ankara, 1959

OKAY, H.Nezihi, **Köroğlu ve Dadaloğlu**, İstanbul, 1970

OKAY, H.Nezihi, **Develi'li (Everekli) Seyrânî**, İstanbul, 1953

ONAY, Ahmet Talat, **Aşık Tokat'lı Nuri**, Çankırı, 1931

ONAY, Ahmet Talat, **Çankırı Şâirleri I-II.**, Çankırı, 1931.

ONAY, Ahmet Talat, **Aşık Dertli**, İstanbul, 1928

ONAY, Ahmet Talat, **Halk Şiirlerinde Şekil ve Nevi**, İstanbul, 1928

ORTAÇ, Yusuf Ziya, **Halk Edebiyatı Antolojisi**, İstanbul, 1933

OYLUM, Muharrem, **Aşık Kul Semai Baba**, İstanbul, 1991

Ozan Mehmet Sümbül, **Gurbet Kuşu**, İstanbul, 1987

OZANKAN, Cenap, **Kırk Halk Şairi**, İstanbul, 1960

OZANOĞLU, İhsan, "Aşık Edebiyatı", Kastamonu, 1940

OZANOĞLU, İhsan, Kastamonu'nun yetiştirdiği meşhur adamlar, Mehdi, Kastamonu, 1959.

OZANOĞLU, İhsan, Meftunî, Kastamonu, 1959

OZANOĞLU, İhsan, XIX. Asır Saz Şâirlerinden Kalecik'li Mirâtî, Kastamonu.

OZANOĞLU, İhsan, Kastamonu'nun yetiştirdiği Büyük Adamlar, Andelibî.

OZANOĞLU, İhsan, Celâli, Kastamonu, 1959

ÖZARSLAN, Metin, **Erzurum Âşık Geleneği**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2001

ÖZBEK, Orhan, **Âşık Şenlik Deyişmeler Karşılamlar**, Ankara, 1969

ÖZDER, M. Adil, **Doğu İllerimizde Aşık Karşılaşmaları**, Bursa, 1965

ÖZDER, M. Adil, **Saz Şâirleri Bibliyografyası**, T.C.Kültür Bakanlığı Halk Kültürleri Araştırma ve Geliştirme Dairesi

ÖZEN, Kutlu, **Aşık Feryadî Fuldane**, Sivas, 1983

ÖZSOY, Bekir Sami, **Başlangıcından Günümüze Örnekleriyle Türk Şiiri**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005

ÖZSOY, Bekir Sami, “**Sillelî Sürûrî Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri**”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Prof. Dr. Abdurrahman Güzel Gözetiminde hazırlanan basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1987

ÖZSOY, Bekir Sami, **Şiirlerle Yunus Emre**, Kayseri, 1991

ÖZSOY, Bekir Sami, ARSLAN Namık, DURBİLMEZ Bayram, **Destanlarla Erzincan**, Kayseri, 1992

ÖZSOY, Bekir Sami, BOLATKALE, Erdal, 20. Yüzyıl Halk Şairleri, Manisa, 2010

ÖZTELLİ, Hüseyin Cahit, **Karacaoğlan Hayatı, Şiirleri**, İstanbul, 1952

ÖZTELLİ, Hüseyin Cahit, **Halk Şiiri XVI-XVII. Yüzyıl**, İstanbul, 1955

ÖZTELLİ, Hüseyin Cahit, **Halk Şiiri XVIII. Yüzyıl**, İstanbul, 1955

ÖZTELLİ, Hüseyin Cahit, **Dertli Seyrânî; Hayatı, Sanatı ve Şiirleri**, İstanbul, 1959

ÖZTELLİ, Hüseyin Cahit, **Zileli Şâirler**, Samsun, 1944

ÖZTELLİ, Hüseyin Cahit, **Halk Türküleri, Evleri'nin Önü**, İstanbul, 1973

SAKAOĞLU, Saim, **Bazı Aydınlarımıza Bir Türü Sevdiremediğimiz Halk Edebiyatımız**, Milli Folklor, 1, Ocak, Şubat, Mart, 1989

SAKAOĞLU, Saim, **Folklor ve Halk Edebiyatı Mahsülleri Arasındaki Münasebetler, Türk Folklor Araştırmaları**, 14, 1972

SAKAOĞLU, Saim, **Folklor Bibliyografyaları Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme**, Konya, 1991

SAKAOĞLU, Saim, ALPTEKİN, Ali Berat, ŞİMŞEK, Esmâ, **Azerbaycan Âşıkları ve El Şâirleri**, İstanbul, 1985

SAKAOĞLU, Saim, ALPTEKİN, Ali Berat, ŞİMŞEK, Esmâ, **Azerbaycan Tapmacaları**, Elazığ, 1992

SAKAOĞLU, Saim, **Senin Aşkınla Kadırlılı Aşık Halil Karabulut**, Hazırlanış, 1977, Basılışı, Konya, 1987

SAKAOĞLU, Saim, **Türk Saz Şiiri**, S. Sakaoglu ve başk., Türk Dünyası El Kitabı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1998, Cilt 3

SAKAOĞLU, Saim, **Karaca Oğlan**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004

SAKAOĞLU, Saim, **Gümüşhane Masalları, Metin Toplama ve Tahlil**, Ankara, 1973

SAKAOĞLU, Saim, **Ercişli Emrah**, Ankara, 1987

SAKAOĞLU, Saim, **Bayburtlu Zihni**, Ankara, 1988

SAKAOĞLU, Saim, **Dadaloğlu**, Ankara, 1986

Samsunlu Kemâlî Bülbül, **Hotey Der Ozanlar Dizisi No. 3**, Ankara, 1976

SAN, Sabri Özcan, **Aşık Hicrânî**, Ankara, 1987

SEVENGİL, Refih Ahmet, **Çağımız Halk Şâirleri**, İstanbul, 1967

SEVENGİL, Refih Ahmet, **Eski Şiirimizin Ustaları**, İstanbul, 1964

SEVENGİL, Refih Ahmet, **Yüz Yıllar Boyunca Halk Şâirleri**, İstanbul, 1965

SEYİDOĞLU, Bilge, **Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar, Metinler ve Açıklamalar**, Ankara, 1975

TAŞYÜREK, Hayati Vasfi, **Yedi Uyurlar**, Maraş, 1968

TOGAN, Zeki Velidi, **Türk Tarihine Giriş**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1970

TOPRAK, Hayri, **Hasret Çektiğim**, Kayseri, 1989

TÜRKMEN, Fikret, **Aşık Garip Hikâyesi**, Erzurum, 1973

TÜRKMEN, Fikret, **Tahir ile Zühre**, Ankara, 1983

ULUDAG, Süleyman, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2001

URAZ, Murat, **Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri**, İstanbul, 1933

ÜLKEN, Hilmi Ziya, **Anadolu'nun Dinî Sosyal Tarihi**, Çev. ve Yayına Hazırlayan: Ahmet Taşğın, Kalan Yayınları, Ankara, 2003

YARDIMCI, İlhan, **Halk Ozanı Bayburt'lu Hicrânî**, İstanbul, 1968

YARDIMCI, İlhan, **Atış Bakalım Hicrânî Baba**, *Tarla*, Sayı 29/81, İstanbul, Ağustos, 1968

YARDIMCI, Mehmet, **Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri**, Anonim Halk Şiiri, Ürün Yayınları, Ankara, 2004

YILDIRIM, Dursun, **Türk Edebiyatında Bektâşî, Tipine Bağlı Fıkralar**, Ankara, 1976

YILDIRIM, Dursun, **Manas Destanı, Basılmamış Doçentlik Tezi**

YILDIRIM, Dursun, **Sazımın Sözü Bulud Karaçorlu Sehend**, Ankara, 1980

YILDIRIM, Dursun, AKKOYUNLU, Ziyad, **1001 Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri, basılmamış Doktora tezi**, Ankara, 1982

YILDIRIM, Dursun, **Muasır Irak Türk Şâirleri Antolojisi**, Ankara, 1991

YÜKSEL, Hasan Avni, **Aşık Seyranî, Hayatı ve Şiirleri**, Ankara, 1987